

Kommunstyrelsen

Svar på remiss – Promemorian/rapporten Slutna distributionssystem och interna nät

Förslag till beslut

Kommunledningskontorets förslag till yttrande antas som Eskilstuna kommuns yttrande över remissen *promemorian/rapporten Slutna distributionssystem och interna nät*.

Ärendebeskrivning

EU beslutade 2018 om ett lagstiftningspaket ”Ren energi för alla i Europa”. Paketet syftade bland annat till att underlätta för omställning till förnybar energi, stärka konsumenternas ställning och främja en fortsatt integrering av elmarknaderna inom unionen. Distributionsnät ska ha koncession för att bedriva verksamhet – överföra el för annans räkning. Nätbolagen omfattas av ellagens samtliga bestämmelser. Det finns i Sverige en förordning om undantag från kravet på koncession, förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (IKN). Undantaget gäller huvudsakligen så kallade interna nät där el överförs för egen räkning och inom ett väl avgränsat område. Under vissa förutsättningar kan IKN-nät även tillåtas överföra el till annan. Dessa nätinnehavare omfattas då inte av de bestämmelser i ellagen som innehavarna av koncessionspliktiga nät gör. Nät kunder till ett IKN-nät har därmed till exempel inte samma rättigheter vad gäller fakturering, information om förbrukning eller rätt till avbrottsersättning.

Artikel 38 i elmarknadsdirektivet innehåller bestämmelser om slutna distributionssystem. Dessa nät kan få undantag från betungande bestämmelser i nationell lagstiftning men betraktas i övrigt som ett vanligt distributionsnät med krav på koncession. Elmarknadsdirektivet föreskriver att stater ska få besluta att ge medborgarenergigemenskaper rätt att förvalta elnät inom sitt verksamhetsområde. En sådan gemenskap ska kontrolleras av medlemmar som finns i närheten av projekt för förnybar energi som ägs och utvecklas av gemenskapen. Energimarknadsinspektionen (EI) har utrett hur den svenska regleringen kring elnät förhåller sig till det av EU beslutade paketet.

EI har funnit att IKN-förordningens regelverk är förenligt med det av EU beslutade lagstiftningspaketet. EI har dock funnit att ny reglering krävs för elnät som utgör ett slutet distributionssystem och samtidigt ett IKN-nät. Det föreslagna regelverket innebär att användare i sådana nät ges fler rättigheter motsvarande de i

koncessionspliktiga nät, till exempel rätt att få nätavgift prövad och rätt att byta elleverantör.

Klimat- och näringslivsdepartementet har sänt EI:s rapport på remiss till bland annat Eskilstuna kommun. Kommunen har samrått med Eskilstuna energi och miljö Elnät AB inför svar på remissen.

Eskilstuna energi och miljö Elnät AB:s synpunkter

Eskilstuna energi och miljö Elnät AB (Bolaget) framför inledningsvis att koncessionspliktiga distributionsnät är det huvudsakliga distributionssystemet. Slutna nät och IKN-nät är komplement till detta. Bolaget poängterar vikten av att det i kommande lagstiftning tydligt anges vem som är ansvarig elanläggningsinnehavare med ansvar för drift, underhåll och investeringar. Det är vidare viktigt att det klart framgår vem som har kostnadsansvar för till exempel erforderliga mätpunkter mellan berörda nätsystem och ansvar för behövliga IT-system. Bolaget påtalar vidare vikten av elsäkerhet i hela nätsystemet. Ett, för alla berörda känt system, för att säkerställa att olika elnätets ledningar inte läggs för nära eller korsar varandra måste finnas.

Kommunledningskontorets bedömning

Kommunledningskontoret instämmer i de slutsatser EI redovisat i rapporten. De av kommunens elnätbolag framförda synpunkterna är viktiga att beakta och lösa. Det är viktigt att önskvärda system som slutna nät och interna nät fungerar väl elsäkerhetsmässigt och rent praktiskt.

KOMMUNLEDNINGSKONTORET

Tommy Malm
Kommundirektör

Kristina Birath
miljö- och samhällsbyggnadsdirektör

Beslutet skickas till:
Klimat- och näringslivsdepartementet
Eskilstuna energi och miljö Elnät AB

Klimat- och näringslivsdepartementet

Eskilstuna kommuns yttrande över promemorian/rapporten Slutna distributionssystem och interna nät

Energimarknadsinspektionen (Ei) har funnit att förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (IKN) är förenligt med det av EU beslutade lagstiftningspaketet. Ei har dock funnit att ny reglering krävs för elnät som utgör ett slutet distributionssystem och samtidigt ett IKN-nät. Det föreslagna regelverket innebär att användare i slutna nät ges fler rättigheter motsvarande de i koncessionspliktiga nät, till exempel rätt att få nätavgift prövad och rätt att byta elleverantör.

Koncessionspliktiga distributionsnät är det huvudsakliga distributionssystemet. Slutna nät och IKN-nät är komplement till detta. Det är viktigt att det i kommande lagstiftning tydligt anges vem som är ansvarig elanläggningsinnehavare med ansvar för drift, underhåll och investeringar när två nätsystem berörs. Det är vidare viktigt att det klart framgår vem som har kostnadsansvar för till exempel erforderliga mätpunkter mellan berörda nätsystem och ansvar för behövliga IT-system. nätsystemet. Ett, för alla berörda känt system, för att säkerställa att olika elnäts ledningar inte läggs för nära eller korsar varandra måste finnas.

Eskilstuna kommun instämmer i de slutsatser Ei redovisat i rapporten. Det är viktigt att önskvärda system som slutna nät och interna nät fungerar väl elsäkerhetsmässigt och rent praktiskt.

ESKILSTUNA KOMMUN

Klimat- och näringslivsdepartementet
Energienheten, Säker tillförsel och marknader
Simon Engelhardt
08 405 56 24

Remiss av promemorian/rapporten Slutna distributionssystem och interna nät

Remissinstanser

1. Affärsverket svenska kraftnät
2. Arvidsjaur kommun
3. Bodens kommun
4. Borlänge kommun
5. Bostadsrätterna
6. Boverket
7. Energiföretagen Sverige AB
8. Eskilstuna kommun
9. Fagersta kommun
10. Fastighetsägarna Sverige
11. Fortifikationsverket
12. Försvarmakten
13. Förvaltningsrätten i Linköping
14. Gagnefs kommun
15. Gotlands kommun
16. Göteborgs kommun
17. Habo kommun
18. Helsingborgs kommun
19. Hudiksvalls kommun

20. Hyresgästföreningen
21. Jokkmokks kommun
22. Kammarrätten i Jönköping
23. Kiruna kommun
24. Konsumentverket
25. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
26. Lantmäteriet
27. Lantmäterimyndigheten i Göteborgs kommun
28. Lantmäterimyndigheten i Malmö kommun
29. Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun
30. Linköpings kommun
31. Luleå kommun
32. Länsstyrelsen i Södermanlands län
33. Länsstyrelsen i Jämtlands län
34. Länsstyrelsen i Norrbottens län
35. Länsstyrelsen i Skåne län
36. Länsstyrelsen i Stockholms län
37. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
38. Länsstyrelsen i Örebro län
39. Malmö kommun
40. Marks kommun
41. Nacka tingsrätt (mark- och miljödomstolen)
42. Naturvårdsverket
43. Nybro kommun
44. Oxelösunds kommun
45. Partille kommun
46. Power Circle
47. Regelrådet
48. Ronneby kommun
49. Sala kommun

50. Skatteverket
51. Skogen, Kemin, Gruvorna och Stålet (SKGS)
52. Sollefteå kommun
53. Statens energimyndighet
54. Staffanstorps kommun
55. Stockholms kommun
56. Svea hovrätt (mark- och miljööverdomstolen)
57. Svensk Handel
58. Svensk solenergi
59. Svensk vattenkraftförening
60. Svensk vindenergi
61. Svensk vindkraftförening
62. Svenskt Näringsliv
63. Sveriges Allmännyttan
64. Sveriges Kommuner och Regioner
65. Sveriges Konsumenter
66. Teknikföretagen
67. Timrå kommun
68. Trafikverket
69. Trelleborgs kommun
70. Umeå kommun
71. Vadstena kommun
72. Vallentuna kommun
73. Villaägarnas riksförbund
74. Örebro kommun
75. Överkalix kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 25 augusti 2023**. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se, kn.e.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till simon.engelhardt@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2023/02063 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian. Om remissen är begränsad till en viss del av promemorian, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Magnus Blümer
Departementsråd

Slutna distributionssystem och interna nät

En analys av elmarknadsdirektivets bestämmelser
om slutna distributionssystem och en översyn av
undantagen från kravet på nätkoncession

Energimarknadsinspektionen (Ei) är en myndighet med uppdrag att arbeta för väl fungerande energimarknader.

Det övergripande syftet med vårt arbete är att Sverige ska ha väl fungerande distribution och handel av el, fjärrvärme och naturgas. Vi ska också ta tillvara kundernas intressen och stärka deras ställning på marknaderna.

Konkret innebär det att vi har tillsyn över att företagen följer regelverken. Vi har också ansvar för att utveckla spelreglerna och informera kunderna om vad som gäller. Vi reglerar villkoren för de monopolföretag som driver elnät och naturgasnät och har tillsyn över företagen på de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Energimarknaderna behöver spelregler – vi ser till att de följs.

Energimarknadsinspektionen

Box 155, 631 03 Eskilstuna

Energimarknadsinspektionen R2022:12

Författare: Göran Morén, Claes Vendel Nylander, Maria Werleskog, Johan Nordström, Roger Husblad, Conny Bäckman och Jerker Sidén

Copyright: Energimarknadsinspektionen

Rapporten är tillgänglig på www.ei.se

Förord

EU-kommissionen lade den 20 november 2016 fram lagstiftningspaketet Ren energi för alla i Europa. I paketet ingår förslag till ett direktiv och tre förordningar som ersätter tidigare gällande rättsakter. Lagstiftningspaketet syftar till att underlätta omställning till förnybar energi, stärka konsumenternas ställning samt en fortsatt integrering av elmarknaderna inom unionen.

Ei fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag av regeringen att analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857) och lämna fullständiga författningsförslag i fråga om de ändringar som är motiverade och en beskrivning av förslagets konsekvenser. Ei uppdrogs att ta särskild hänsyn till artikel 38 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.

Eskilstuna, december 2022

Ulrika Hesslow
Generaldirektör

Claes Vendel Nylander, Projektledare

Innehåll

Sammanfattning	7
Författningsförslag	8
Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	8
Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857).....	12
1. Inledning	15
1.1 Uppdraget.....	15
1.2 Rapportens innehåll.....	15
2 Det svenska elnätet	17
2.1 Elnätets struktur och elnät med nätkoncession.....	17
2.1 Icke koncessionspliktiga elnät.....	18
2.2 Nätkunder.....	19
3 Gällande nationell rätt	20
3.1 Koncession för elnät.....	20
3.1.1 Allmänt om byggande av elnät.....	20
3.1.2 Krav på nätkoncession	20
3.1.3 Nätkoncession för linje och nätkoncession för område	20
3.1.4 Reglering av innehavare av nätkoncession	21
3.2 Undantag från kravet på nätkoncession	21
3.2.1 Allmänt om undantag från krav på nätkoncession.....	21
3.2.2 De olika typerna av icke koncessionspliktiga nät.....	22
3.2.3 Överföring för annans räkning	24
3.2.4 Regleringen i ellagen omfattar inte icke koncessionspliktiga nät	25
4 Slutna distributionssystem	26
4.1 Elmarknadsdirektivet	26
4.2 Närmare om artikel 38 och dess betydelse för nationell rätt	27
4.2.1 Undantag som får göras för slutna distributionssystem	28
4.2.2 Undantagen i svensk lagstiftning	29
4.3 EU-praxis om slutna distributionssystem.....	29
4.3.1 Mål C-439/06 (om tillträde för tredje part).....	30
4.3.2 Mål C-239/07 (om anslutningen av tredje part)	30
4.3.3 Mål C-262/17, C-263/17 och C-273/17 (om slutna distributionssystem) ...	30
4.3.4 Sammanfattning	31
4.4 Avgränsningen mellan distributionssystem och andra typer av nät.....	31
4.4.1 Ei:s bedömning.....	33
4.5 Vilka icke-koncessionspliktiga nät kan vara slutna distributionssystem?..	34
4.5.1 Icke koncessionspliktiga nät som kan vara slutna distributionssystem ...	34
5 Energigemenskaper	38
5.1 Elmarknadsdirektivets bestämmelser om medborgarenergigemenskaper	38
5.2 Förnybartdirektivets bestämmelser om gemenskaper för förnybar energi	39
5.3 Energigemenskaper och slutna distributionssystem	40

6	Överväganden och förslag till ändringar i ellagen	42
6.1	Definition av slutna distributionssystem i ellagen.....	42
6.1.1	Hur slutna distributionssystem ska definieras	42
6.2	Hur de slutna distributionssystemen ska regleras	43
6.2.1	Frågan om koncession och undantag från koncession	44
6.2.2	Hantering av befintliga ledningar och ledningsnät	45
6.3	Klassificering av slutna distributionssystem.....	46
6.3.1	Klassificering av ett slutet distributionssystem	46
6.4	Undantag från bestämmelser i ellagen.....	48
6.4.1	Undantag från vissa bestämmelser i ellagen.....	48
6.5	Nätavgifter i slutna distributionssystem.....	51
6.5.1	Nätavgifter i slutna distributionssystem	51
6.6	Tillträde till nät och val av elleverantör	52
6.6.1	Krav på fritt val av elleverantör enligt EU-rätten.....	52
6.6.2	Kostnader för tillträde till interna nät	53
6.6.3	Särskilt om mätning och rapportering av mätresultat.....	54
7	Överväganden och förslag till ändringar i IKN-förordningen	58
7.1	Överföring av el för någon annans räkning på interna nät	58
7.1.1	Överföring av el för någon annans räkning på interna nät får ske från början	58
7.1.2	Överföring av el för någon annans räkning får även ske inom allmänna och enskilda institutioner.....	59
7.2	Undantag för energilagringssystem m.m.....	59
7.2.1	Ändrad terminologi i ellagen från och med 1 juli 2022	60
7.2.2	Möjliggörande av ö-drift.....	61
7.2.3	Anslutningsledningar från enstaka anläggningar	61
7.3	Även fartygs elbehov bör undantas från koncession.....	62
7.3.1	EU-direktiv om landström.....	62
7.3.2	Sveriges handlingsprogram för infrastrukturen för alternativa drivmedel	62
7.3.3	Vad är landström	62
7.3.4	Laddström till batterihybriddrift och batteridrift.....	63
7.3.5	Det behövs undantag från kravet på nätkoncession för att tillgodose elbehovet hos fartyg	63
7.3.6	Överföring av el för annans räkning	64
7.4	Överföring till banvaktsstugor m.m.	65
8	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	67
8.1	Överväganden	67
9	Konsekvensutredning.....	68
9.1	Uppdraget.....	68
9.2	Samråd.....	69
9.3	Branschbeskrivning.....	70
9.4	Elmarknadens struktur	72
9.5	Förslag till införande av slutna distributionssystem genom ändringar i ellagen.....	73
9.5.1	Sammanfattning av förslag till ändringar i ellagen.....	73
9.5.2	Definition och reglering av slutna distributionssystem	75
9.5.3	Alternativa lösningar	75
9.5.4	Effekter på marknaden och sociala konsekvenser.....	78

9.5.5	Konsekvenser för berörda aktörer	78
9.5.6	Ikraftträdande och informationsinsatser	79
9.6	Klassificering av slutna distributionssystem.....	80
9.6.1	Alternativa lösningar.....	80
9.6.2	Konsekvenser för berörda aktörer	81
9.7	Undantag från bestämmelser i ellagen.....	81
9.7.1	Alternativa lösningar.....	82
9.7.2	Effekter på marknadens effektivitet och sociala konsekvenser	83
9.7.3	Konsekvenser för berörda aktörer	83
9.8	Nätavgifter i slutna distributionssystem.....	84
9.8.1	Alternativa lösningar.....	84
9.8.2	Effekter på elmarknadens effektivitet och sociala konsekvenser	84
9.8.3	Konsekvenser för berörda aktörer	85
9.9	Tillträde till nät och val av elleverantör	85
9.9.1	Alternativa lösningar.....	86
9.9.2	Effekter på elmarknadens effektivitet och sociala konsekvenser	86
9.9.3	Konsekvenser för berörda aktörer	86
9.9.4	Ikraftträdande och informationsinsatser	87
9.10	Överföring av el för någon annans räkning på interna nät	87
9.10.1	Alternativa lösningar.....	88
9.10.2	Effekter på.....	88
9.10.3	Konsekvenser för berörda aktörer	89
9.11	Undantag för energilagringssystem, möjlighet till ö-drift och anslutningsledning för enskilda anläggningar	89
9.11.1	Alternativa lösningar.....	90
9.11.2	Förslagetts effekter.....	90
9.11.3	Konsekvenser för berörda aktörer	91
9.12	Undantag för fartygs elbehov	92
9.12.1	Alternativa lösningar.....	92
9.12.2	Effekter på miljön.....	93
9.12.3	Konsekvenser för berörda aktörer	93
9.13	Överföring till banvaktsstugor med mera	94
9.13.1	Konsekvenser.....	94
9.14	Sammanfattning av konsekvenser för berörda aktörer	95
9.15	Finansiering av förslagen.....	95
9.16	Uppföljning	96
10	Författningskommentarer	97
10.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	97
	2 a kap. Slutna distributionssystem	97
	4 kap. Anslutning till elnätet och överföring av el	99
11	Referenser.....	101
	Bilaga 1 Internationell jämförelse.....	103
	Bilaga 2.....	112
	Interna nät som är slutna distributionssystem	112

Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen (Ei) har analyserat det svenska regelverket om undantag från kravet på nätkoncession, förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857) nedan kallad IKN-förordningen, utifrån artikel 38 i elmarknadsdirektivet, som innehåller bestämmelser om slutna distributionssystem. Slutna distributionssystem kan få undantag från vissa betungande bestämmelser i nationell lagstiftning, men betraktas i övrigt som ett vanligt distributionsnät. Ei har i analysen kommit fram till att IKN-förordningen är förenlig med direktivet. Detta eftersom direktivet inte innehåller några regler om vilka nät som ska ha koncession och inte. Däremot föreslår Ei att nät som utgör slutna distributionssystem, men som utgör ett icke koncessionspliktigt nät ändå ska omfattas av huvudparten av bestämmelserna i ellagen. Förslaget innebär att vissa interna nät som överför el till någon annan kommer att omfattas av merparten av bestämmelserna i ellagen. För att inte belasta ett stort antal nät med betungande regler föreslås att de nya bestämmelserna endast ska gälla nät som tas i drift efter bestämmelsernas ikraftträdande.

Elanvändare i ett slutet distributionssystem ges fler rättigheter och kan bland annat få sin nätavgift prövad. Slutna distributionssystem blir också tillgängliga för tillträde för extern aktör som vill ansluta en anläggning.

Ei föreslår även att elanvändare ska ha rätt att byta elleverantör oavsett om användaren är ansluten till ett nät som drivs med stöd av nätkoncession eller inte. Förslaget innebär att elanvändarnas valfrihet ökas samtidigt som andra marknadsaktörer såsom leverantörer och aggregatorer får tillgång till elanvändare i dessa nät.

Ei har gjort en översyn av IKN-förordningen och lämnat förslag om ändringar bland annat när det gäller rätten till överföring för någon annans räkning. Ei har också analyserat bestämmelserna i artikel 38 i elmarknadsdirektivet i förhållande till regler om medborgarenergigemenskaper och gemenskaper för förnybar energi. Slutligen har Ei bedömt om det svenska regelverket är förenligt med relevanta EU-bestämmelser i övrigt.

Författningsförslag

Ei har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om ellagen (1997:857) att det ska införas ett nytt kapitel, 2 a kap., fyra nya paragrafer, 4 kap. 45-48 §§, och närmast före 4 kap. 45 § en ny rubrik av följande lydelse.

2 a kap. Slutna distributionssystem

1 § Med ett slutet distributionssystem avses en ledning eller ett ledningsnät som överför el inom ett väl avgränsat och geografiskt begränsat område för industri eller handel, eller där gemensamma tjänster erbjuds. Detta gäller om

1. elanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller
2. överföring huvudsakligen sker till innehavaren av det slutna distributionssystemet eller till företag som är anknutna till denne.

Bindande besked

2 § Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem enligt 1 §.

Ett sådant besked får begäras av

1. innehavaren av ledningen eller ledningsnätet,
2. innehavaren av nätkoncession för område där ledningen eller ledningsnätet finns, eller
3. en elanvändare som är ansluten till ledningen eller ledningsnätet.

Klassificering som ett slutet distributionssystem

3 § Nätmyndigheten får i det enskilda fallet fastställa att en ledning eller ett ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem enligt 1 §.

Skyldigheter för slutna distributionssystem

4 § Innehavaren av ett slutet distributionssystem ska vid tillämpning av denna lag anses vara ett distributionsnätsföretag som bedriver nätverksamhet.

Utöver detta ska vad som anges i denna lag om innehavare av nätkoncession tillämpas för innehavare av ett slutet distributionssystem.

5 § Innehavaren av ett slutet distributionssystem får tillfälligt överföra el till ett fåtal konsumenter som har anställning hos innehavaren eller annan liknande koppling.

Undantag från bestämmelser

6 § Bestämmelserna i 3 kap. 3, 4, 12, 15, 16, 18, 19, 39, 45 och 46 §§, 5 kap. samt 10 kap. gäller inte för ett slutet distributionssystem.

Prövning av nättariffer

7 § Nätmyndigheten ska på begäran av en elanvändare pröva de metoder som används för att beräkna de avgifter tariffer som tillämpas för elanvändare som är anslutna till det slutna distributionssystemet.

Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som används för att beräkna avgifter enligt första stycket om metoderna leder till att tarifferna är skäliga samt utformas på ett objektivt och icke-diskriminerande sätt.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. Anslutning till elnätet och överföring av el

*Val av elleverantör för elanvändare
på interna nät*

45 §

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

En innehavare av ett internt nät ska upplåta nätet för att användare som är anslutna till nätet ska kunna byta elleverantör. Med internt nät avses ett nät som används utan stöd av nätkoncession.

46 §

Nätkoncessionshavaren ska, om innehavaren av det interna nätet begär det, mot skälig ersättning ansvara för mätning och rapportering av mätresultat i en elanvändares uttagspunkt.

En innehavare av ett internt nät som själv ansvarar för mätning och rapportering av mätresultat ska omfattas av det som enligt 6, 8 och 11 kap. ellagen gäller för ett nätföretag.

47 §

Innehavaren av ett internt nät får debitera elanvändaren för de kostnader som upplåtelsen av nätet och mätning och rapportering av mätresultat medför.

48 §

Nätmyndigheten ska ta upp en tvist om vilka kostnader som får debiteras enligt 47 §.

En tvist ska dock inte prövas om ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätinnehavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till den berörda parten under partens senaste kända adress.

Ikraftträdande

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025 i fråga om 4 kap. 45-48 §§ och i övrigt den 1 januari 2024.
2. 2 a kap. ellagen ska tillämpas för ledningar och ledningsnät som tagits i drift efter ikraftträdandet och för ledningar och ledningsnät som tagits i drift före ikraftträdandet om innehavaren för ledningen eller ledningssystemet erhållit bindande besked enligt 2 § 1 punkten.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857) att 22 a, 22 b, 23 och 24 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 a §

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om det

- inom ett avgränsat område dras
 - mellan flera anläggningar för produktion av el som har en *gemensam* anslutning till elnätet, eller
 - från flera anläggningar för produktion av el till en *gemensam* anslutning till elnätet förutsatt att anslutningsledningen är kort, eller
- används för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions- och överföringsanläggningar.

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om det

- inom ett avgränsat område dras
 - mellan flera anläggningar för produktion av el, *energilagringsanläggningar eller anläggningar för produktion av el och energilagringsanläggningar* som har en anslutning till elnätet, *en anläggning för förbrukning av el eller en anläggning för omvandling av el till en annan energibärare*, eller
 - från *en eller flera* anläggningar för produktion av el, *en eller flera energilagringsanläggningar eller anläggningar för produktion av el och energilagringsanläggningar* till en anslutning till elnätet, *en anläggning för förbrukning av el eller en anläggning för omvandling av el till en annan energibärare*, förutsatt att anslutningsledningen är kort, eller
- används för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions-, *energilagrings-* och överföringsanläggningar.

Ett område som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken för en verksamhet som avses i 21 kap. 13–15 §§ miljöprövningsförordningen (2013:251) ska anses vara ett sådant avgränsat område som avses i första stycket 1 a eller 1 b.

22 b §

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om syftet med ledningarna är att

1. i huvudsak tillgodose elbehovet hos fordon, *eller*
2. tillgodose elbehovet för en trafikled eller en kommunal väg med tillhörande anläggningar och ledningarna dras inom eller i omedelbar närhet av trafikleden eller den kommunala vägen.

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om syftet med ledningarna är att

1. i huvudsak tillgodose elbehovet hos fordon *eller fartyg*,
2. tillgodose elbehovet för en trafikled eller en kommunal väg med tillhörande anläggningar och ledningarna dras inom eller i omedelbar närhet av trafikleden eller den kommunala vägen, *eller*
3. *i andra fall än som avses under 2 tillgodose elbehovet hos en byggnad eller anläggning som är ansluten till ett internt nät för järnvägsdrift om ledningarna var i bruk den 1 januari 1998.*

23 §

På sådana nät som får användas utan stöd av nätkoncession får överföring av el för någon annans räkning ske

1. i de fall som anges i 24 § 1-4 om det finns beaktansvärda skäl för det och nätet i sin helhet ursprungligen har använts för överföring av el uteslutande för egen räkning, och
2. i de fall som anges i 24 § 5-10 om det finns beaktansvärda skäl för det.

På sådana nät som får användas utan stöd av nätkoncession får överföring av el för någon annans räkning ske i de fall som anges i 24 § om det är *lämpligt med hänsyn till hur överföringen påverkar den nätverksamhet som bedrivs av den berörda nätkoncessionshavaren och till kostnaderna för att ansluta berörda elanvändare till det nät som används med stöd av nätkoncessionen.*

Vid bedömningen av om det finns beaktansvärda skäl ska hänsyn tas till hur överföringen påverkar den nätverksamhet som bedrivs av den berörda nätkoncessionshavaren och till kostnaderna för att ansluta berörda elanvändare till det nät som används med stöd av nätkoncessionen.

Överföring av el för någon annans räkning får ske

1. på ett nät som är beläget inom ett område för fritidsverksamhet, såsom idrottsplats, motorbana, ridhus, trav- eller galoppbana, parkteater, nöjespark, utomhusbad och liknande,
2. på ett nät som är beläget inom området för en industrianläggning,
3. på ett nät som är beläget inom området för en flygplats som godkänts för allmänt nyttjande, tillhör staten eller nyttjas för statligt ändamål,
4. på ett lågspänningsnät som är beläget inom området för en jordbruksfastighet,
5. på ett nät som är beläget på eller inom en byggnad,
6. på ett nät som är beläget inom området för en campingplats,
7. på ett nät som är beläget inom området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande anläggning,
8. mellan anläggningar på ett sådant internt nät som avses i 22 a §, även om anläggningarna har olika innehavare,
9. på ett sådant internt nät som avses i 22 b §, *och*
10. på ett sådant internt lågspänningsnät som avses i 22 c §, även om byggnaderna och anläggningarna har olika innehavare.

Överföring av el för någon annans räkning får ske

1. på ett nät som är beläget inom ett område för fritidsverksamhet, såsom idrottsplats, motorbana, ridhus, trav- eller galoppbana, parkteater, nöjespark, utomhusbad och liknande,
2. på ett nät som är beläget inom området för en industrianläggning,
3. på ett nät som är beläget inom området för en flygplats som godkänts för allmänt nyttjande, tillhör staten eller nyttjas för statligt ändamål,
4. på ett lågspänningsnät som är beläget inom området för en jordbruksfastighet,
5. på ett nät som är beläget på eller inom en byggnad,
6. på ett nät som är beläget inom området för en campingplats,
7. på ett nät som är beläget inom området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande anläggning,
8. mellan anläggningar på ett sådant internt nät som avses i 22 a §, även om anläggningarna har olika innehavare,
9. på ett sådant internt nät som avses i 22 b §,
10. på ett sådant internt lågspänningsnät som avses i 22 c §, även om byggnaderna och anläggningarna har olika innehavare, *och*
11. på ett nät som är beläget inom området för en allmän eller enskild institution.

1. Inledning

1.1 Uppdraget

Ei har i regleringsbrevet för 2021 fått följande uppdrag av regeringen.

Översyn av undantagen från kravet på nätkoncession enligt ellagen

Energimarknadsinspektionen ska analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857) och lämna fullständiga författningsförslag i fråga om de ändringar som är motiverade och en beskrivning av förslagets konsekvenser. Energimarknadsinspektionen ska vid genomförandet av uppdraget ta särskild hänsyn till artikel 38 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU. Energimarknadsinspektionen ska särskilt se till att förslagen är förenliga med det direktivet, när det gäller medborgarenergigemenskaper, och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, när det gäller gemenskaper för förnybar energi, samt i övrigt med de delar av båda direktiven som är relevanta för slutna distributionssystem och icke koncessionspliktiga nät. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 31 januari 2023.

1.2 Rapportens innehåll

Rapporten innehåller en genomgång av gällande nationell rätt som berörs av artikel 38 i elmarknadsdirektivet och relevanta bestämmelser i direktiv och förordningar som påverkar genomförande av slutna distributionssystem i svensk rätt inklusive bestämmelserna om medborgarenergigemenskaper och gemenskaper för förnybar energi i elmarknadsdirektivet. Rapporten innehåller även en jämförande studie om hur vissa EU-länder och Storbritannien har implementerat eller avser att implementera artikel 38.

I rapporten beaktas bestämmelser i EU-direktiv som berör de svenska bestämmelserna om icke-koncessionspliktiga nät liksom förslagen som lämnats i Ei:s rapport Ei R2020:02, i den mån de berörda EU-bestämmelserna inte redan har blivit föremål för lagstiftning. Inom ramen för uppdraget har de förslag som lämnats i betänkande av Elvägsutredningen, SOU 2021:73, Regler för statliga elvägar beaktats. Förslagen är genomförda genom en ändring i förordningen

(2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857) och har inte lett till ytterligare utredning eller förslag inom ramen för detta uppdrag.

Inom ramen för uppdraget har Ei även tagit ställning till om genomförda förändringar av den nationella lagstiftningen som följer av implementeringen av EU-direktiv påverkar tillämpningen av IKN-förordningen.

2 Det svenska elnätet

I följande avsnitt beskrivs först elnätets struktur och hur bestämmelserna om nätkoncession är utformade. Därefter beskrivs nät som inte är koncessionspliktiga. Slutligen redogörs kort för kundernas rättigheter i respektive nät.

2.1 Elnätets struktur och elnät med nätkoncession

Elnätet i Sverige är indelat i tre nivåer: transmissionsnät, regionnät och lokalnät. Transmissions- och regionnät drivs med stöd av nätkoncession för linje, medan lokalnäten huvudsakligen drivs med stöd av nätkoncessioner för område.

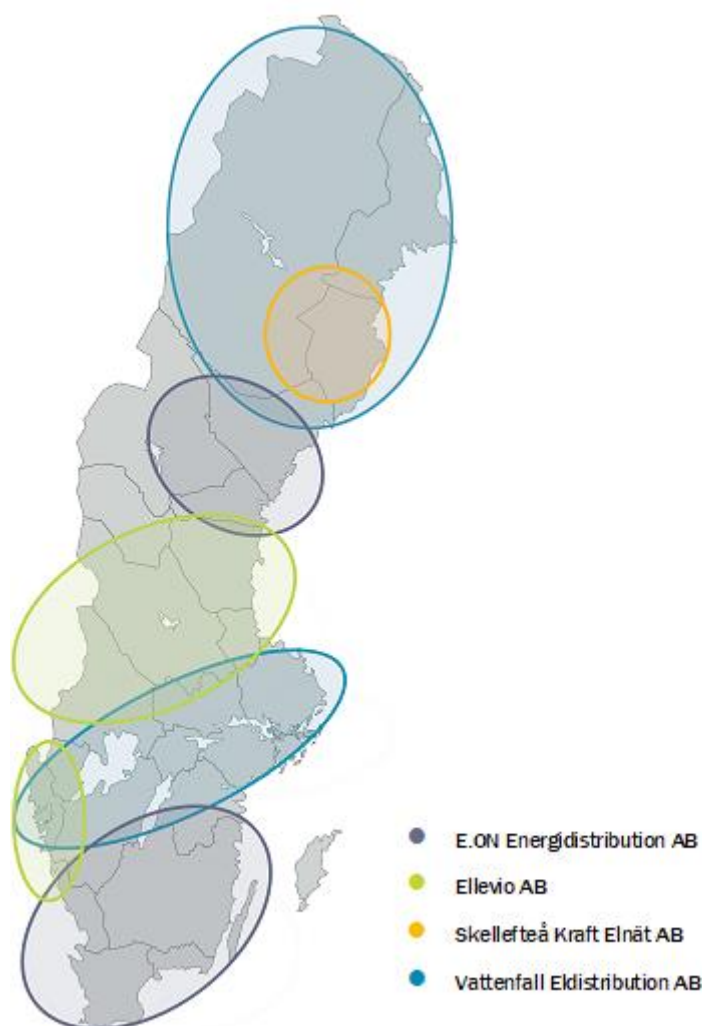
Transmissionsnät är ett tekniskt och driftmässigt sammanhängande ledningsnät som har en spänning om 220 kV eller mer, sträcker sig över flera nätregioner i Sverige och länkar samman det nationella elnätet med elnät i andra länder, 1 kap. 4 § ellagen (1997:857). Det svenska transmissionsnätet har spänningsnivåer mellan 220 och 400 kV och täcker i princip hela Sverige.

Transmissionsnätet ägs av staten och det är Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som förvaltar, driver och utvecklar det svenska transmissionsnätet. Transmissionsnätet transporterar el från de stora kraftverken till de regionala elnäten (på de regionala och lokala näten är det sedan de övriga nätföretagen som ansvarar för transporten) och även till och från utlandsförbindelserna. Svenska kraftnät ansvarar också för att på ett övergripande plan upprätthålla driftsäkerheten i det svenska elnätet. Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet i Sverige i enlighet med 8 kap. ellagen och ska se till att det alltid är balans mellan förbrukning och produktion i Sverige. Som systemansvarig myndighet har Svenska kraftnät det övergripande ansvaret för att elsystemets delar samverkar på ett driftsäkert sätt och det ansvaret beskrivs närmare i kapitel 3 i ellagen. Elsystemet omfattar hela det nationella elsystemet det vill säga transmissionsnätet, regionnäten och lokalnäten samt anläggningar för produktion eller elförbrukning som är anslutna till näten.

Med regionnät avses en ledning eller ett ledningsnät som inte ingår i ett transmissionsnät och som omfattas av en nätkoncession för linje eller av en nätkoncession för område med en lägsta tillåtna spänning, 1 kap. 4 § ellagen. Regionnäten ansluter till transmissionsnätet och har vanligen spänningsnivåer på mellan 30 och 130 kV. Regionnätens övergripande funktion är att överföra och transformera el till och från transmissionsnätet, till och mellan lokalnät och ett antal större industrier samt att ta emot och transportera el från de elproduktionsanläggningar som är anslutna till regionnätet. Regionnätet ägs till

största delen av de tre företagen Ellevio AB, Eon Energidistribution AB och Vattenfall Eldistribution AB. Förutom renodlade anslutningsledningarna till större förbrukare och elproducenter ingår regionledningarna ofta i ett tekniskt och driftsmässigt sammanhängande ledningsnät.

Figur 1 En schematisk bild över hur regionnätledningarna i Sverige är fördelade per de fyra största regionnätföretagen.

Lokalnäten ansluter till regionnäten i en eller flera gränspunkter och transporterar el till hushåll och andra slutkunder. Spänningen i de lokala näten ligger vanligen på 10 eller 20 kV, även om högre spänningsnivåer förekommer. Dessa nät matar i sin tur lågspänningsnäten på 0,4 kV. Valet av spänningsnivå på respektive nätnivå är baserat på kapacitet och avstånd. Lokalnäten ägs av cirka 160 företag av varierande storlek och ägandeformer.

2.1 Icke koncessionspliktiga elnät

Huvudregeln enligt ellagen är att det krävs tillstånd (nätkoncession) för att få bygga och använda starkströmsledningarna. Men det finns undantag från

huvudregeln i IKN-förordningen där regeringen har meddelat vissa undantag från koncessionsplikten. Undantagen avser i huvudsak interna nät som innehavaren använder för överföring av el för egen räkning inom ett avgränsat område där ledningsnätet inte är för utbrett, till exempel på och inom en byggnad, inom ett inhägnat område dit allmänheten inte äger tillträde och inom området för en allmän eller enskild institution. Det är dock under särskilt angivna förutsättningar i IKN-förordningen möjligt för en innehavare av ett internt ledningsnät att även överföra el för annans räkning. Reglerna om icke koncessionspliktiga nät medför att nätinnehavaren inte omfattas av de bestämmelser i ellagen som innehavarna av koncessionspliktiga nät omfattas av. Detta bidrar till en mer flexibel användning av el och underlättar till exempel för dem som vill överföra lokalproducerad el, installera laddstolpar för elfordon eller bedriva jordbruks- eller industriverksamhet. Icke koncessionspliktiga nät har en viktig funktion att fylla för att möta dagens och framtidens behov av el samt att bidra till utbyggnaden av det moderna samhället. Icke koncessionspliktiga nät är ett komplement till elnätet med nätkoncession varför de inte utgör ett hinder för nätkoncessionshavarens möjligheter att bedriva nätverksamhet.

2.2 Nätkunder

Med en nätkoncession för el följer också en skyldighet att ansluta nya kunder. Skyldigheten avser både inmatnings- och uttagskunder. I samband med att en anslutning sker har koncessionsinnehavaren rätt att ta ut en anslutningsavgift som ska utgöras av de kundspecifika kostnaderna. I Sveriges lokalnät finns det totalt cirka 5 600 000 abonnemang¹ (varav cirka 60 000 avser inmatning från produktionsanläggningar).

Väl ansluten till ett koncessionerat elnät har kunden rätt att få el överförd till eller från sin anläggning och det är innehavaren av nätkoncessionen som har en skyldighet att tillgodose denna rätt. Överföringen av el ska vara av god kvalitet och nätkoncessionshavaren är skyldig att avhjälpa brister under förutsättning att detta kan göras till en kostnad som inte är orimlig i förhållande till olägenheten som bristen skapar för kunden.

Kunder till det koncessionerade nätet har även rättigheter vad gäller fakturering, information om förbrukning, rätt till avbrottsersättning med mera. En kund som är ansluten till ett nät som drivs utan nätkoncession har inga sådana rättigheter enligt ellagen. I de fallen är det i stället civilrättsliga överenskommelser som ligger till grund för de rättigheter kunden har.

¹ 2020 års värden

3 Gällande nationell rätt

3.1 Koncession för elnät

3.1.1 Allmänt om byggande av elnät

För att kostnaderna för elnätet och påverkan på miljön inte ska bli onödigt stora måste utbyggnad och drift ske på ett strukturerat sätt och utifrån följande aspekter. Det är samhällsekonomiskt viktigt att optimera infrastrukturen, investeringar behöver skyddas, kunders rättigheter ska garanteras, försörjningstrygghet säkras, ingreppen i miljön minimeras och myndigheter ska kunna bedriva effektiv tillsyn.

Det anses i allmänhet inte vara samhällsekonomiskt motiverat att konkurrensutsätta överföring av el och öppna upp för möjligheten att ha parallella elledningar från olika aktörer. Elnätsverksamheten karakteriseras därmed av ett naturligt monopol.

3.1.2 Krav på nätkoncession

Enligt 2 kap. 1 § ellagen får en elektrisk starkströmsledning inte byggas eller användas utan tillstånd (nätkoncession). Till byggandet av en ledning räknas även schaktning, skogsavverkning eller liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen.

Det krävs således nätkoncession för att bygga en starkströmsledning och nätkoncessionen innebär en rätt för innehavaren att bygga och nyttja ledningen.

Syftet med koncessionsplikten är att säkerställa att utbyggnaden av elnätet inte är samhällsekonomiskt olönsam. Koncessionsplikten gör det också möjligt att pröva miljöeffekterna av större ledningar ur ett helhetsperspektiv. Kravet på nätkoncession motiveras även av att elektriska starkströmsledningar ingår i landets infrastruktur när det gäller överföring av el och koncessionsprövningen syftar därför till att åstadkomma en lämplig utformning av infrastrukturen.

3.1.3 Nätkoncession för linje och nätkoncession för område

I 2 kap. 2 § ellagen anges att en nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning (nätkoncession för linje) eller ett ledningsnät inom ett visst område (nätkoncession för område).

Nätkoncession för linje avser en individuell ledning med en angiven huvudsaklig sträckning. En nätkoncession för linje innebär att ett nätföretag ges tillstånd att

bygga och använda en transmissionsledning, en regionledning eller en ledning inom ett lokalnät.

Nätkoncession för område avser inte individuella ledningar, utan ger koncessionshavaren rätt att inom det angivna området uppföra och bruka ledningar. En nätkoncession för område innebär att ett nätföretag inom ett avgränsat område i princip ges ensamrätt på att bygga och använda ledningar inom ett lokalnät upp till en viss spänningsnivå för överföring av el. Hela Sverige är nu med några få undantag indelat i områden som täcks av nätkoncessioner för område som gäller tills vidare. Det är därför ytterst ovanligt med nya nätkoncessioner för område.

3.1.4 Reglering av innehavare av nätkoncession

Den som har nätkoncession ges ensamrätt på överföringen av el i ett område på sin spänningsnivå eller avseende en viss sträckning i syfte att förhindra ineffektivt inträde av nya nätföretag på marknaden. Genom ett koncessionsförfarande ges nätföretaget ett legalt monopol. För att undvika att nätföretagen missbrukar sin marknadsakt har nätföretagen ålagts en rad skyldigheter som beskrivs i 3 kap. ellagen. Regleringen av anslutning och överföring av el beskrivs i 4 kap. ellagen. Regler som bestämmer nätföretagens tillåtna intäktsram beskrivs i 5 kap. ellagen. I 6 kap. finns bestämmelser om mätning och i 8 kap. ellagen finns bestämmelser om övergripande systemansvar och balansansvar. Enligt 12 kap. ellagen bedriver Ei tillsyn över att bestämmelserna i ellagen följs (förutom de i 12 kap. 1 § andra stycket angivna undantagen).

3.2 Undantag från kravet på nätkoncession

3.2.1 Allmänt om undantag från krav på nätkoncession

Utformningen av bestämmelsen om kravet på nätkoncession medför att såväl överföringsanläggningar som interna nät kräver nätkoncession. Sedan den första ellagen infördes 1903 har det också funnits undantag från koncessionsplikten. Behovet av att fastställa undantag ökade dock genom att lågspänningsledningar blev koncessionspliktiga 1939 och sedan genom att områdeskoncessioner infördes 1958. En lista på undantag från koncessionsplikten infördes därför i förordningen (1957:601) om elektriska starkströmsledningar. Det handlar om situationer där syftena bakom lagstiftningen inte har ansetts vara tillräckligt starka för att nätkoncession ska krävas. Det övergripande syftet med undantagsreglerna är att förenkla byggande av ledningar och nät som har en obetydlig påverkan på miljön, elmarknaden och elnätet.

En innehavare av koncession för område har i praktiken ensamrätt till överföring av el för annans räkning inom sitt koncessionsområde. Oavsett var en koncessionshavare bygger och använder en ledning inom sitt koncessionsområde

sker det med stöd av nätkoncessionen. Frågan om undantag från koncessionskravet blir därmed bara aktuell när någon annan än koncessionshavaren vill bygga och/eller använda en eller flera ledningar inom koncessionsområdet.

I 2 kap. 5 § ellagen anges därför att regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på nätkoncession enligt 1 § och förbudet att börja bygga enligt 3 § i fråga om vissa slag av ledningar eller stationer eller i fråga om ledningar eller stationer inom vissa områden. En sådan föreskrift får dock inte avse utlandsförbindelser.

I IKN-förordningen har regeringen meddelat föreskrifter om generella undantag från koncessionskravet. Huvudregeln är att elektriska starkströmsledningar är koncessionspliktiga, om inte någon av undantagsbestämmelserna är tillämpliga.

Det finns i dag inte någon samlad bild över antalet icke koncessionspliktiga nät i Sverige. Inte heller vet man hur många kunder som är anslutna till sådana befintliga nät. Är kriterierna för undantag från koncessionsplikt i IKN-förordningen uppfyllda kan ledningen eller nätet byggas och användas utan att ellagens övriga bestämmelser blir tillämpliga. Ledningen eller nätet kräver inte koncession. Det är bara i vissa fall som Ei får kännedom om planerade och existerande IKN. Det är när den som avser bygga en ledning eller ledningsnät eller den som innehar nätkoncession för område där ledningen ska byggas begär ett bindande besked. Vid en sådan begäran ska Ei lämna besked om huruvida ledningen eller nätet omfattas av undantag i IKN-förordningen. I de flesta fall där Ei lämnar besked om att undantag är tillämpligt får myndigheten därefter ingen information om huruvida ledningen eller ledningsnätet faktiskt byggs.

3.2.2 De olika typerna av icke koncessionspliktiga nät

Reglerna om icke koncessionspliktiga nät avser huvudsakligen interna nät (dvs. att innehavaren överför el för egen räkning) med en begränsad utbredning som är belägna inom avgränsade områden.

I tabellen nedan redovisas de olika typer av elnät som idag är undantagna från kravet på nätkoncession.

Tabell 1 Undantag från nätkoncession

Typ av elnät	Bestämmelse i IKN-förordningen
<i>Interna nät inom vissa områden</i>	<i>Interna nät inom vissa områden</i>
Ett internt nät på eller inom en byggnad	5 §
Ett internt nät till anläggningar och byggnader som inte är avsedda som bostadshus och som ligger i omedelbar närhet till ett bostadshus	6 §

Typ av elnät	Bestämmelse i IKN-förordningen
Ett internt nät inom ett inhägnat område som är avsett för innehavarens egen räkning och dit allmänheten inte äger tillträde	7 §
Ett internt nät inom området för en industrianläggning och mellan delar av ett sådant område vilka skiljs åt endast av en trafikled	8 §
Ett internt nät inom området för en allmän eller enskild institution och mellan delar av ett sådant område vilka skiljs åt endast av en trafikled	9 §
Ett internt nät inom området för en flygplats	10 §
Ett internt nät inom området för en byggarbetsplats eller annat tillfälligt arbetsställe	11 §
Ett internt lågspänningsnät inom området för en jordbruksfastighet. Även utanför jordbruksfastigheten om nätet är avsett för driften av jordbruket	12 §
Ett internt nät med högst fyrtiotusen volts spänning inom totalförsvaret	14 §
Ett internt nät inom ett område för fritidsverksamhet	16 §
Ett internt nät inom området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande	17 §
Ett internt nät inom området för en begravningsplats	18 §
Ett internt nät inom området för en handelsträdgård	19 §
<i>Vissa typer av interna nät</i>	<i>Vissa typer av interna nät</i>
Ett internt nät som ingår i ett telekommunikationssystem	20 §
Ett internt lågspänningsnät som uteslutande används för signal-, manöver- eller mätändamål	21 §
Ett internt nät som är avsett för driften av en belysningsanläggning	22 §
Ett internt nät inom ett avgränsat område som dras mellan flera elektriska anläggningar för produktion av el som har en gemensam anslutning till elnätet, eller från flera elektriska anläggningar för produktion av el som har en gemensam anslutning till elnätet förutsatt att anslutningsledningen är kort, eller överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions- och överföringsanläggningar	22 a §
Ett internt nät i huvudsak till för att tillgodose elbehovet hos fordon	22 b § punkt 1
Ett internt nät för att tillgodose elbehovet för en trafikled eller en kommunal väg med tillhörande anläggningar i omedelbar närhet av trafikleden eller den kommunala vägen	22 b § punkt 2

Typ av elnät	Bestämmelse i IKN-förordningen
Ett internt lågspänningsnät för överföring av el från en anläggning som producerar el eller från en energilagringsanläggning får, om anläggningen är direkt ansluten till det interna lågspänningsnätet och lågspänningsnätet inte är en luftledning, byggas och användas utan nätkoncession inom nätinnehavarens fastighet	22 c § punkt 1
Ett internt lågspänningsnät för överföring av el från en anläggning som producerar el eller från en energilagringsanläggning får, om anläggningen är direkt ansluten till det interna lågspänningsnätet och lågspänningsnätet inte är en luftledning, byggas och användas utan nätkoncession mellan byggnader och anläggningar som var för sig även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av nätkoncession.	22 c § punkt 2

3.2.3 Överföring för annans räkning

Enligt 2 § IKN-förordningen avses med internt nät en eller flera starkströmsledningar som innehavaren använder för överföring av el för egen räkning. I 3 § anges att om innehavaren av ett internt nät har uppdragit åt någon annan att svara för driften av nätet ska överföringen av el till innehavaren anses ske för egen räkning. Av 4 § framgår att på ett internt nät som används utan stöd av nätkoncession i enlighet med bestämmelserna i förordningen får överföring av el för annans räkning endast ske i enlighet med 23 och 24 §§.

Huvudregeln är således att överföring för annans räkning inte får ske på ett icke koncessionspliktigt nät. Det finns dock flera undantag från denna huvudregel vilket innebär att det under särskilt angivna förutsättningar är tillåtet att överföra el för annans räkning. I samtliga undantag från huvudregeln krävs beaktansvärda skäl för att överföring av el för annans räkning ska få ske (23 § första stycket 1 och 2 IKN-förordningen) och i några av dessa undantag krävs även att nätet i sin helhet ursprungligen har använts för överföring av el uteslutande för egen räkning (23 § första stycket 1 IKN-förordningen).

I tabellen nedan redovisas de olika typer av icke koncessionspliktiga elnät där överföring för annans räkning kan förekomma. De bestämmelser i 24 § 1–4 IKN-förordningen som redovisas i tabellen förutsätter, för att överföring för annans räkning ska få ske, både beaktansvärda skäl och att nätet i helhet har använts för överföring av el uteslutande för egen räkning (23 § första stycket 1 IKN-förordningen). De bestämmelser i 24 § 5–10 som redovisas i tabellen förutsätter, för att överföring för annans räkning ska få ske, endast beaktansvärda skäl (23 § första stycket 2 IKN-förordningen).

Tabell 2 Överföring för någon annans räkning i interna nät

Typ av interna elnät	Bestämmelse
Beläget inom området för fritidsverksamhet	24 § 1
Beläget inom området för en Industrianläggning	24 § 2
Beläget inom området för en flygplats	24 § 3
Ett lågspänningsnät som är beläget inom området för en Jordbruksfastighet	24 § 4
Beläget på eller inom en byggnad	24 § 5
Beläget inom området för en campingplats	24 § 6
Beläget inom området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande anläggning	24 § 7
Ett sådant internt nät som avses i 22 a §	24 § 8
Internt lågspänningsnät som avses i 22 b §	24 § 9
Internt lågspänningsnät som avses i 22 c §	24 § 10

3.2.4 Regleringen i ellagen omfattar inte icke koncessionspliktiga nät

För de elnät som klassificerats som undantagna från kravet på nätkoncession finns ingen särskild reglering. Det innebär att innehavare av ett icke koncessionspliktigt nät inte omfattas av några av skyldigheterna i ellagen som gäller för nätkoncessionshavare. De kan också fritt välja mellan att använda nätkoncessionshavarnas eller egen infrastruktur för att lösa hela eller delar av sitt effektbehov. Kunder i sådana nät omfattas inte av de kundrättigheter som andra kunder har enligt ellagen. Ei bedriver inte heller någon tillsyn över icke koncessionspliktiga nät, utöver tillsyn som rör själva koncessionsplikten.

4 Slutna distributionssystem

4.1 Elmarknadsdirektivet

Artikel 38 i elmarknadsdirektivet 2019/944 innehåller bestämmelser om slutna distributionssystem. Artikeln har följande lydelse.

1. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga myndigheter ska klassificera ett system som distribuerar el inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller en plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte levererar el till hushållskunder, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 4, som ett slutet distributionssystem om

a) systemanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller

b) systemet distribuerar el huvudsakligen till systemets ägare eller den systemansvarige eller till deras anknutna företag.

2. Slutna distributionssystem ska vid tillämpningen av detta direktiv anses vara distributionssystem. Medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna ska undanta den systemansvarige för ett slutet distributionssystem från

a) skyldigheten i artikel 31.5 och 31.7 att anskaffa energi för att täcka energiförluster och icke frekvensrelaterade stödtjänster inom sitt system enligt transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden,

b) kravet i artikel 6.1 att tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, ska vara godkända i enlighet med artikel 59.1 innan de träder i kraft,

c) kraven i artikel 32.1 att upphandla flexibilitetstjänster och i artikel 32.3 att utveckla systemansvarigas system på grundval av nätutvecklingsplaner,

d) kravet i artikel 33.2 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon, och

e) kravet i artikel 36.1 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringsanläggningar.

3. Vid beviljandet av undantag enligt punkt 2 ska de gällande tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, på begäran av en användare av det slutna distributionssystemet ses över och godkännas i enlighet med artikel 59.1.

4. Undantag enligt punkt 2 ska även kunna beviljas för tillfällig användning av ett litet antal hushåll som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren till distributionssystemet och som befinner sig inom det område som får el levererad genom ett slutet distributionssystem.

I direktivets skäl 66 anges att när ett slutet distributionssystem används för att skapa optimal effektivitet i en integrerad försörjning som kräver särskilda driftsnormer, eller när ett slutet distributionssystem upprätthålls i första hand för att användas av systemets ägare, bör det vara möjligt att undanta den systemansvarige för distributionssystemet från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda på grund av det särskilda förhållandet mellan den systemansvarige för distributionssystemet och systemanvändare. Industriområden och kommersiella områden samt områden där gemensamma tjänster tillhandahålls, såsom tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser med integrerade anläggningar och kemiska industrianläggningar, kan inbegripa slutna distributionssystem på grund av att den verksamhet som bedrivs i dessa anläggningar är av specialiserad karaktär.

4.2 Närmare om artikel 38 och dess betydelse för nationell rätt

Bestämmelser om slutna distributionssystem infördes genom artikel 28 i direktiv 2009/72/EG. Bestämmelsen innebär att medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheten, eller andra behöriga myndigheter, ska kunna klassificera ett system som distribuerar el inom vissa avgränsade platser för industriell eller kommersiell verksamhet eller en plats där gemensamma tjänster tillhandahålls som ett slutet distributionssystem. Överföring till hushållskunder får inom ett sådant system endast ske tillfälligt och i vissa speciella situationer. Den systemansvarige i ett slutet distributionssystem ska kunna undantas från skyldigheter som följer av direktivet. Däribland kravet på anskaffning av förlustenergi för att täcka energiförluster och kravet på i förväg godkända tariffer eller metoder för tariffsättning. Samtidigt ska den systemansvarige i ett sådant distributionssystem, till skillnad från en vanlig systemansvarig för distributionssystem, kunna få äga, utveckla, förvalta och driva laddningsstationer för elfordon och energilagransanläggningar.

Vid det tillfället angavs i förarbetena (prop. 2010/11:70, s. 62) att några särskilda genomförandeåtgärder inte var nödvändiga för svenskt vidkommande då det i Sverige redan fanns en möjlighet att bygga och driva mindre elsystem utan nätkoncession.

I det nu gällande direktivet görs en viktig precisering av bestämmelsen om slutna distributionssystem, nämligen den att slutna distributionssystem vid tillämpningen av direktivet ska anses vara distributionssystem i direktivets

mening. Detta tillägg i artikeln jämfört med lydelsen i direktiv 2009/72/EG innebär att innehavaren av ett slutet distributionsnät som utgångspunkt har samma skyldigheter som alla andra systemansvariga för distributionssystem. Kunder i sådana nät får också del av grundläggande rättigheter på elmarknaden såsom tredjepartstillträde men även rätten att byta elleverantör. Denna precisering av artikeln om slutna distributionssystem får enligt Ei:s bedömning betydelse för en del nät som är undantagna från kravet på nätkoncession. Det bör inte längre vara möjligt för en innehavare av en sådan ledning eller ett sådant ledningsnät, där överföring sker för annans räkning, att undantas från alla bestämmelser i ellagen på det sätt som sker idag. Det finns därför behov av att anpassa regelverket så att det är förenligt med elmarknadsdirektivet.

Preciseringen av artikel 38 torde vara en konsekvens av avgöranden från EU-domstolen. EU-domstolen har nämligen i flera avgöranden slagit fast rätten för tillträde till nät och rätt för kunder i alla nät att få byta elleverantör, se avsnitt 4.3 och 4.4.

För att ett icke koncessionspliktigt nät ska kunna undantas från skyldigheter förutsätter det att kriterierna som följer av artikeln om slutna distributionssystem också är uppfyllda. Det finns inte något som hindrar att Sverige behåller möjligheten att undanta vissa innehavare av distributionssystem från kravet på nätkoncession eftersom det är en strikt nationell reglering. Däremot kan innehavarna av icke koncessionspliktiga nät inte undantas från skyldigheter som följer av den gemensamma EU-lagstiftningen.

De undantag i IKN-förordningen som avser ledningar och ledningsnät där överföring uteslutande sker för egen räkning träffas inte av bestämmelsen om slutna distributionssystem eftersom distribution bara avser transport av el till kunder och således inte för egen räkning.

4.2.1 Undantag som får göras för slutna distributionssystem

Slutna distributionssystem ska vid tillämpningen av direktivet anses vara distributionssystem och därigenom har innehavaren samma skyldigheter som andra systemansvariga för distributionssystem. Medlemsstaterna får dock föreskriva att tillsynsmyndigheterna ska undanta den systemansvarige för ett slutet distributionssystem från vissa skyldigheter (artikel 38.2).

De skyldigheter och krav som slutna distributionssystem får undantas från är

- skyldigheten i artikel 31.5 och 31.7 att anskaffa energi för att täcka energiförluster och icke frekvensrelaterade stödtjänster inom sitt system enligt transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden (artikel 38.2.a)

- kravet i artikel 6.1 att tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, ska vara godkända i enlighet med artikel 59.1 innan de träder i kraft (artikel 38.2.b)
- kraven i artikel 32.1 att upphandla flexibilitetstjänster och i artikel 32.3 att utveckla systemansvarigas system på grundval av nätutvecklingsplaner (artikel 38.2.c)
- kravet i artikel 33.2 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon (artikel 38.2.d)
- kravet i artikel 36.1 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagringsanläggningar (artikel 38.2.e).

4.2.2 Undantagen i svensk lagstiftning

I tabellen nedan redovisas vilka bestämmelser i ellagen som reglerar de skyldigheter och krav som slutna distributionssystem får undantas från.

Undantag	Bestämmelse i direktivet	Bestämmelse i ellagen
Art 38.2.a - energiförluster	Art 31.5	3 kap. 3 §
Art 38.2.a - Icke frekvensrelaterade stödtjänster	Art 31.7	3 kap. 4 §
Art 38.2.b - förhandsreglering av tariff	Art 6.1 och 59.1	4 kap. 1
Art 38.2.c - flexibilitetstjänster	Art 32.1	3 kap. 15 §
Art 38.2.c - nätutvecklingsplaner	Art 32.3	3 kap. 16 §
Art 38.2.d - laddningsstationer	Art 33.2	3 kap. 19 §
Art 38.2.e - energilagringsanläggningar	Art 36.1	3 kap. 39 §

4.3 EU-praxis om slutna distributionssystem

EU-domstolen har behandlat frågor som berör slutna distributionssystem i målen C-439/06, C-239/07 samt C-262/17, C-263/17 och C-273/17.

Hänvisningarna nedan till artiklar är uppdaterade till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU (elmarknadsdirektivet).

4.3.1 Mål C-439/06 (om tillträde för tredje part)

Artikel 6.1 i elmarknadsdirektivet ska tolkas på så sätt att den utgör hinder för en bestämmelse genom vilken vissa systemansvariga för energiförsörjningssystem befrias från skyldigheten att ge tredje parter fritt tillträde till dessa system, på den grunden att dessa system är belägna på sammanhörande verksamhetsområden och till övervägande del används för leverans av energi inom det egna företaget och till närstående företag.

4.3.2 Mål C-239/07 (om anslutningen av tredje part)

Artikel 6 i elmarknadsdirektivet ska tolkas så, att den reglerar medlemsstaternas skyldigheter endast vad gäller tillträdet för och inte anslutningen av tredje part till systemen för överföring och distribution av el. Artikel 6 innehåller inte någon föreskrift om att den ordning för tillträde till systemen som medlemsstaterna är skyldiga att inrätta ska ge berättigade kunder möjlighet att efter eget önskemål välja vilken typ av system de önskar ansluta sig till.

Nämnda artikel 6 i elmarknadsdirektivet ska även tolkas så, att den inte utgör hinder för en nationell bestämmelse som föreskriver att en berättigad kunds utrustning får anslutas till ett överföringssystem endast i de fall då den systemansvarige för ett distributionssystem till följd av etablerade tekniska krav eller driftskrav nekar den berättigade kunden att ansluta sin utrustning till systemet och denna befinner sig inom det geografiska område som anges i den systemansvariges licens. Det ankommer emellertid på den nationella domstolen att kontrollera att genomförande och tillämpning av denna ordning sker enligt objektiva kriterier som inte är diskriminerande mellan systemanvändarna.

4.3.3 Mål C-262/17, C-263/17 och C-273/17 (om slutna distributionssystem)

Artiklarna 2 led 18 och 38.1 i elmarknadsdirektivet ska tolkas så, att system, som inrättats för egenförbrukning före ikraftträdandet av direktiv 2009/72/EG och som drivs av en privat enhet till vilken ett begränsat antal enheter inom produktion och konsumtion är knutna, och vilka i sin tur är anslutna till det allmänna distributionsnätet, utgör distributionssystem som omfattas av tillämpningsområdet för detta direktiv.

Artikel 38 i elmarknadsdirektivet ska tolkas så, att system, som av en medlemsstat har klassificerats som slutna distributionssystem, i den mening som avses i artikel 38.1 i detta direktiv, enbart som sådana kan undantas från skyldigheter enligt artikel 38.2 i direktivet, utan att detta påverkar den omständigheten att dessa system kan vara berättigade till andra undantag i detta direktiv, bland annat det undantag som föreskrivs i artikel 35.4 i direktivet, om de uppfyller de villkor som fastställs där. Under alla omständigheter kan denna medlemsstat inte låta sådana

system omfattas av en egen kategori distributionssystem för att bevilja dem undantag som inte omfattas av direktivet.

Artikel 6.1 i elmarknadsdirektivet ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning, i vilken det föreskrivs att slutna distributionssystem, i den mening som avses i artikel 38.1 i direktivet, inte omfattas av skyldigheten att ge tredje part tillträde, utan endast måste bevilja tillträde till tredje parter som tillhör den kategori användare som kan ansluta sig till dessa nät, vilka har en rätt att få tillträde till det allmänna nätet.

Artiklarna 31.6 och 59,7 b i elmarknadsdirektivet ska tolkas så, att de, i brist på ett objektivt rättfärdigande, utgör hinder för en nationell lagstiftning, som föreskriver att avgifter för inmatningsordning, som ska betalas av användarna av ett slutet distributionssystem ska beräknas på den el som varje användare handlat i detta system via deras anslutningsställe till det systemet, om det visar sig, att användarna av ett slutet distributionssystem inte befinner sig i samma situation som övriga användare av det allmänna nätet och att den ansvarige för inmatningsordningen för det allmänna nätet enbart har begränsade kostnader med avseende på dessa användare av ett slutet distributionssystem.

4.3.4 Sammanfattning

Slutna distributionssystem är i grunden distributionssystem och utgångspunkten är därför att de vanliga reglerna för systemansvarig för distributionssystem ska gälla om inte undantag har meddelats med stöd av artikel 38 i elmarknadsdirektivet. I praktiken betyder det att ellagen ska tillämpas på dessa system.

För att överföring till kunder på nät som drivs utan stöd av nätkoncession ska vara tillåtet enligt EU-rättens reglering av distributionssystem krävs således att dessa nät faller utanför definitionen av distributionssystem.

4.4 Avgränsningen mellan distributionssystem och andra typer av nät

Frågan om vad som är överföring för egen respektive för annans räkning är central för bestämmelsen om slutna distributionssystem. Till slutna distributionssystem hör nämligen endast sådana system där överföring sker för annans räkning. Detta följer av definitionen av distribution i elmarknadsdirektivet. Enligt artikel 2.28 definieras distribution som "transport av el i system med högspännings-, mellanspännings- och lågspänningsnät för tillhandahållande till kunder, men inte leverans". Kunder definieras i punkten 1 som "en grossist eller slutkund av el".

Enligt artikel 2.29 definieras en systemansvarig för distributionssystem som "en fysisk eller juridisk person som ansvarar för drift, säkerställande av underhåll av

och, vid behov, utbyggnad av distributionssystemet inom ett visst område och, i tillämpliga fall, dess sammanlänknings till andra system och för att säkerställa att systemet på lång sikt kan uppfylla rimliga krav på distribution av el.”

Ei anser att överföring för annans räkning bör kunna definieras som förhållandet då överföring av el sker till någon som på något sätt erlagger en motprestation för den överföring av el som sker. Detta oavsett om motprestationen sker separat för själva överföringen av el eller är hopslagen med exempelvis ersättning också för annan prestation eller tjänst, såsom hyra av lägenhet eller lokal och annat. Överföringen av el bör rimligen inte heller vara av rent tillfällig karaktär som kan gälla för hotellrum, campingplats och liknande såvida det inte rör sig om en tjänst där elen utgör en väsentlig del.

Av sammanfattningen i föregående avsnitt framgår att överföring för annans räkning inom ett distributionssystem förutsätter att distributionssystemet är reglerat och hanteras av en systemansvarig för distributionssystem (DSO). I artikel 30 anges att medlemsstaterna ska utse eller ålägga ägare eller ansvariga för distributionssystemen att utse en DSO för systemet. EU-lagstiftningen ställer således inget krav på koncession som begreppet är definierat i 2 kap. ellagen. I artiklarna 31–37 räknas de systemansvarigas skyldigheter upp. Skyldigheterna är uppenbart lämpade för större aktörer som bedriver nätverksamhet som näring och, vilket följer med nödvändighet av elmarknadsdirektivet, som enda verksamhet. I Sverige är det distributionsnätsföretag som driver nät med stöd av nätkoncession som omfattas av bestämmelserna i artikel 31–37, eller rättare sagt, deras motsvarigheter i ellagen. Det finns dock ett stort antal nät som inte har koncession. För dessa är inte driften av näten den huvudsakliga verksamheten eller inkomstkällan. De nät som undantas från koncession är överhuvudtaget inte reglerade i ellagen. Frågan är om det följer av EU-lagstiftningen att alla system som överför el till annan utgör distributionssystem i elmarknadsdirektivets mening och därför måste regleras. I så fall skulle vissa av de nät som i dag har undantag enligt IKN-förordningen behöva regleras och omfattas av ellagen.

I skäl 66 i elmarknadsdirektivet anges följande.

När ett slutet distributionssystem används för att skapa optimal effektivitet i en integrerad försörjning som kräver särskilda driftsnormer, eller när ett slutet distributionssystem upprätthålls i första hand för att användas av systemets ägare, bör det vara möjligt att undanta den systemansvarige för distributionssystemet från skyldigheter som skulle utgöra en onödig administrativ börda på grund av det särskilda förhållandet mellan den systemansvarige för distributionssystemet och systemanvändare. Industriområden och kommersiella områden samt områden där gemensamma tjänster tillhandahålls, såsom tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser med integrerade anläggningar och kemiska industrianläggningar, kan inbegripa slutna distributionssystem på grund av att den verksamhet som bedrivs i dessa anläggningar är av specialiserad karaktär.

Syftet med regleringen i direktivet av de slutna systemen är således att undanta vissa distributionssystem från onödigt betungande administrativa skyldigheter. I skäl 66 anges som ett av exemplen större campingplatser och andra nät av viss betydelse. Avsikten med direktivets reglering av distributionssystem är således att reglera nät som drivs i kommersiellt syfte och inte att reglera huvudsakligen interna, icke kommersiella nät som endast överför el till ett fåtal externa kunder. De sistnämnda faller således helt utanför regleringen i elmarknadsdirektivet och utgör inte distributionssystem.

EU-domstolen har tydligt angett att ett system som inrättats för egen förbrukning och som drivs av en privat enhet till vilken ett begränsat antal enheter inom produktion och konsumtion är knutna, och vilka i sin tur är anslutna till det allmänna distributionsnätet, utgör ett distributionssystem. Frågan är då om alla system eller anläggningar som överför el till annan är distributionssystem. Rör det sig om överföring till annan om överföringen sker inom ägarens fastighet till byggnader som utgör fastighetstillbehör, men som hyrs ut till annan eller till en båtplats på en liten marina?

Av definitionen i direktivet följer att överföring till annan förutsätter transport av el, men inte leverans. I ett internt nät på en fastighet ägnar sig nätinnehavaren förutom sin huvudsakliga verksamhet också åt både leverans och distribution/överföring, något som inte är tillåtet enligt artikel 31.10 i elmarknadsdirektivet. Ett sådant nät som omfattas av bestämmelserna i artikel 38 skulle då inte få bedriva sin verksamhet enligt artikel 31.10. Detta kan inte vara avsikten med bestämmelserna i artikel 38 (jfr skäl 66).

4.4.1 Ei:s bedömning

Ei:s bedömning är att anläggningar eller verksamheter som i och för sig överför el till annan, men i begränsad och/eller tillfällig omfattning, inte måste kategoriseras som ett distributionssystem. Någon systemansvarig behöver inte heller utses för dessa nät. Den överföring som sker är snarare att se som en mindre och integrerad del av tjänsten eller upplåtelsen. De skyldigheter som gäller enligt artiklarna 31–37 i elmarknadsdirektivet ska således inte omfatta exempelvis hotell, flerbostadshus, jordbruksfastigheter, fritidsanläggningar, handelsträdgårdar eller båtklubbar. Ei:s bedömning är således att de anläggningar som i dag omfattas av undantag från regleringen i ellagen, men som överför el till annan enligt 23 § IKN-förordningen, inte strider mot EU-lagstiftningen. Det gäller dock inte de system eller anläggningar som är av mer kommersiell natur och som utgör slutna distributionssystem enligt direktivet.

Sammanfattningsvis är det Ei:s bedömning att undantag i den svenska IKN-förordningen som avser överföring av el för annans räkning på interna nät kan behållas. Däremot bör de system eller anläggningar som omfattas av definitionen

av slutna distributionssystem regleras genom att de påförs de skyldigheter som ställs upp i artikel 38.

En kund ska enligt artikel 4 elmarknadsdirektivet fritt kunna välja elleverantör oavsett vilken typ av nät som kunden är ansluten till. Detta behandlas särskilt i avsnitt 6.6.

4.5 Vilka icke-koncessionspliktiga nät kan vara slutna distributionssystem?

Ett slutet distributionssystem är ett system som distribuerar el inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller en plats där gemensamma tjänster tillhandahålls och som inte levererar el till hushållskunder (Artikel 38 i elmarknadsdirektivet). Till slutna distributionssystem hör endast sådana system där överföring sker för annans räkning. Detta följer av definitionen av distribution i elmarknadsdirektivet.

4.5.1 Icke koncessionspliktiga nät som kan vara slutna distributionssystem

Ledningsnät på och inom byggnader belägna inom industriområden och kommersiella områden samt områden där gemensamma tjänster tillhandahålls är slutna distributionssystem. Icke koncessionspliktiga nät kan till exempel vara på och inom en industribyggnad, en terminalbyggnad på en flygplats, en biblioteksbyggnad, eller en varuhusbyggnad. I bilaga 2 redovisas de olika typer av elnät som är undantagna från kravet på nätkoncession och vilka av dessa elnät som är slutna distributionssystem. Nedan presenteras några exempel på nät som i dagsläget kan drivas utan nätkoncession med stöd av IKN-förordningen, men som kan klassas som slutna distributionssystem utifrån direktivet.

Inom byggnad

Enligt IKN-förordningen är det tillåtet att dra eget nät på och inom sina byggnader. Genom förordningens 23–24 §§ är det också möjligt att inom en och samma byggnad överföra el för annans räkning. Det innebär exempelvis att ett flerbostadshus kan försörjas genom endast ett abonnemang gentemot nätkoncessionshavaren. Utifrån samma lagstiftning behöver exempelvis inte hyresgäster inom en shoppinggalleria ha egna abonnemang gentemot nätkoncessionshavaren om fastighetsägaren har ett huvudabonnemang som hyresgästerna ansluter sig till. Det är då i stället fastighetsägaren som via ett internt nät inom byggnaden försörjer sina hyresgäster med el från huvudabonnemanget. Flerbostadshus omfattas inte av bestämmelserna om slutna distributionssystem i artikel 38. Med hänvisning till vad som anförts under avsnitt 4.4 utgör nät inom flerbostadshus inte distributionssystem. Nät inom andra byggnader som utgör ett kommersiellt område, exempelvis köpcentrum, bör dock,

om överföring sker för någon annans räkning, regleras som slutna distributionssystem.

Industriområde

Inom området för en industrianläggning får överföring av el på ett internt nät ske både för egen och för annans räkning. För att överföring ska få ske för annans räkning ska nätet enligt förordningen i sin helhet ursprungligen ha använts för överföring av el uteslutande för egen räkning. Till skillnad från undantaget för byggnader är det inom området för en industrianläggning osannolikt att överföring för annans räkning kommer att ske till hushåll. Det är snarare så att andra industriella aktörer inhyts inom området på grund av att förutsättningarna för att bedriva liknande verksamhet är goda samt för att dra nytta av befintlig infrastruktur. Om överföring för någon annans räkning sker på ett internt industrinät kan det utgöra ett slutet distributionssystem.

Flygplatsområde

På allmänna flygplatser är det enligt dagens regelverk möjligt att överföra el både för egen och för annans räkning. Inom ett flygplatsområde är det möjligt att det finns näringsidkare som i olika grad är kopplade till flygplatsens verksamhet. Förutom diverse butiker och restauranger/caféer som brukar finnas i ankomsthallar och liknande kan det i anslutning till flygplatser även finnas exempelvis hyrbilsfirmor, hotell, parkeringsbolag med mera som är knutna till flygplatsens verksamhet och har behov av överföring av el. För att överföring ska få ske för annans räkning ska nätet enligt förordningen i sin helhet ursprungligen ha använts för överföring av el uteslutande för egen räkning. Om överföring sker för någon annans räkning kan nätet utgöra ett slutet distributionssystem.

Jordbruksfastighet

Inom jordbruksfastigheter är det tillåtet att överföra el för annans räkning under förutsättning att nätet i sin helhet ursprungligen har använts för överföring av el uteslutande för egen räkning. En jordbruksfastighet har inte sällan flera byggnader, varav vissa är bostadshus. För dessa är det således tillåtet att ha ett gemensamt abonnemang för samtliga byggnader inom fastigheten. Sker överföring till en extern kund som inte är en hushållskund, kan nätet omfattas av bestämmelserna för slutna distributionssystem. Detsamma gäller om det rör sig om tillfällig överföring till hushållskunder som är anställda i verksamheten. Om överföringen däremot sker till en mer permanent boende hushållskund utgör nätet inte ett slutet distributionssystem. Det omfattas inte heller på andra grunder av bestämmelserna i ellagen. En effekt av detta är att en hushållskund som väljer att inte ansluta sig till det koncessionerade nätet, utan i stället få sin el via det interna nätet, hamnar i en sämre ställning gentemot nätinnehavaren jämfört med en kommersiell aktör. Det får dock antas att en förutsättning för att en hushållskund väljer att inte ansluta sig till det koncessionerade nätet är att villkoren är bättre i

det interna nätet eller att kostnaden för anslutning till det koncessionerade nätet är orimlig. Med utgångspunkt från vad som anförts under avsnitt 4.4 och det faktum att den externa kunden alltid kan begära att bli ansluten till det koncessionerade nätet eller välja elleverantör, bör nät med ett fåtal hushållskunder även fortsättningsvis kunna undantas från bestämmelserna i ellagen.

Område för fritidsverksamhet

Inom områden för fritidsverksamhet är överföring för någon annans räkning tillåten under förutsättning att nätet i sin helhet ursprungligen har använts för överföring av el uteslutande för egen räkning. Områden för fritidsverksamhet kan vara idrottsplatser, motorbanor, ridhus, travbanor, galoppbanor parkteatrar, nöjesparker, utomhusbad eller campingplatser. Inom dessa områden är det vanligt att det finns andra som bedriver någon form av näringsverksamhet. Om överföring för någon annans räkning sker kan nätet utgöra ett slutet distributionssystem.

Marinor/gästhamnar

Inom områden för marinor och gästhamnar är det tillåtet att överföra el för någon annans räkning. Marinor och gästhamnar kan till exempel tillhandahålla tömningsstation för septiktankar på gästande fritidsbåtar och i servicehus finns möjlighet till att duscha, diska och att hyra tvättmaskin för att tvätta kläder. På marinor och gästhamnar är det vanligt att det finns andra aktörer som säljer livsmedel och drivmedel. En del marinor och gästhamnar har även caféer, pubar och restauranger. Marinor och gästhamnar som överför el för någon annans räkning kan utgöra slutna distributionssystem.

Fordons elbehov

I IKN-förordningen finns även ett undantag från nätkoncession som är gällande ledningsnät som huvudsakligen är till för fordons elbehov. Det kan vara ledningsnät till laddstationer för elfordon som personbilar, bussar och lastbilar men också ledningsnät till för elektrifiering av fordon via elvägar. Det är ledningsnät som används antingen för överföring av el till den icke spårburna trafiken eller till den spårbundna trafiken som, järnväg, tunnelbana, spårväg.

När det gäller elektrifieringen av elfordon är överföring av el för någon annans räkning mycket vanligt. Många kommersiella platser tillhandahåller möjligheten att få ladda sitt elfordon vid besök till köpcentra, butiker och restauranger. De fall då överföring av el för fordons elbehov sker för egen räkning begränsas till privatpersoner som har sin egen laddstation på den egna parkeringen intill det egna bostadshuset. Det är då inte fråga om överföring huvudsakligen för fordons elbehov eftersom den el som överförs huvudsakligen används till hushållets behov.

Överföring av el till laddstolpar sker som huvudregel inom ett geografiskt avgränsat område där den gemensamma tjänsten som tillhandahålls är att få ladda

sitt elfordon. Överföringen är alltid tillfällig och av sådan karaktär att det inte ska anses vara ett distributionssystem.

Elbehovet för en trafikled eller kommunal väg med tillhörande anläggningar

I IKN-förordningen finns ett undantag från nätkoncession som omfattar ledningar som dras inom eller i omedelbar närhet till en trafikled och som därigenom får en tydligt avgränsad utbredning. Det område inom vilket ledningarna dras är också väl avgränsat. En trafikled är enligt 2 kap. 66 § ellagen området för en allmän väg, enskild väg som hålls öppen för trafik, järnväg, tunnelbana, spårväg eller kanal eller annan sådan vattentrafikled.

Trafikleder har behov av tillförsel av el för olika ändamål som belysning, trafikljus, ledningar för spårtrafik, bommar vid järnvägsövergångar, slussar och fyrbelysning. Ibland drivs trafikverksamheten av samma person som innehar ledningarna.

På distributionssystem som överför el till trafikleder och kommunala vägar med tillhörande anläggningar håller dessa anläggningar öppet för alla som vill nyttja dem. I vissa fall innehas ledningarna av någon annan än den som utövar den trafikverksamhet där elen förbrukas. Överföringen är av tillfällig karaktär och utgör inte ett slutet distributionssystem. Detsamma gäller den tillfälliga direktmatningen till tågfordon.

Sjukhusområde

Med dagens lydelse av förordningen får inte överföring ske för annans räkning inom området för en enskild eller allmän institution. Ei anser dock att det finns skäl för att införa ett sådant undantag eftersom det enligt Ei finns flera situationer där överföring av el för annans räkning är behövlig och där det skulle vara praktiskt att ha en separat anslutning till det koncessionerade elnätet.

Överföring för annans räkning kan i och för sig ske inom en och samma byggnad där institutionens egen verksamhet inryms men det kan finnas tillfällen där den externa aktörens verksamhet sker i separata byggnader men fortfarande inom institutionens område och i ett sådant fall skulle denna aktör inte få ingå i samma interna nät som den övriga institutionen. Ett sjukhus kan till exempel ha upphandlat en privat aktör för provhantering och denna aktörs verksamhet finns i en separat byggnad på ett stort sjukhusområde bestående av flera olika separata byggnader. Enligt gällande bestämmelser skulle den externa aktören inte få vara ansluten till sjukhusets interna nät utan ha en separat anslutning till det koncessionerade nätet. Gällande bestämmelser om icke koncessionspliktiga nät behöver ändras så att överföring för annans räkning får ske inom området för en allmän eller enskild institution. Se förslag, avsnitt 7.1.2. Om så sker kan nätet utgöra ett slutet distributionssystem.

5 Energigemenskaper

5.1 Elmarknadsdirektivets bestämmelser om medborgarenergigemenskaper

I artikel 2 i elmarknadsdirektivet definieras medborgarenergigemenskap enligt följande:

En juridisk person som baseras på frivilligt och öppet deltagande, som kontrolleras av medlemmar eller delägare (som är fysiska personer, lokala myndigheter, däribland kommuner, eller små företag), har som främsta mål att ge sina medlemmar eller delägare eller det närområde där den är verksam miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsfördelar, snarare än att generera ekonomisk vinst.

En medborgarenergigemenskap får delta i produktion, inklusive sådan från förnybara energikällor, distribution och leverans, förbrukning, aggregering, energilagring, energieffektivitetstjänster eller laddningstjänster för elfordon eller tillhandahålla andra energitjänster till sina medlemmar eller delägare.

I artikel 16 i elmarknadsdirektivet anges att medlemsstaterna ska tillhandahålla ett möjliggörande regelverk för medborgarenergigemenskaper och säkerställa bland annat att deltagande i en medborgarenergigemenskap är öppet och frivilligt och att deltagare eller medlemmar har rätt att lämna denna. Om en medlem väljer att utträda ur medborgarenergigemenskapen ska artikel 12 i elmarknadsdirektivet om rätt till kostnadsfritt byte inom viss tid tillämpas. Bestämmelserna i artikel 10, 11, 12 med flera i elmarknadsdirektivet gäller elleverantörer och i viss utsträckning även aggregatorer och det är endast då medborgarenergigemenskapen uppträder som sådan aktör som kundrättigheterna i artikel 10 med flera gäller.

Medlemsstaterna får föreskriva att medborgarenergigemenskaper ska vara öppna för gränsöverskridande deltagande. Medlemsstaterna får också föreskriva att medborgarenergigemenskaper ska ha rätt att äga, inrätta, köpa, hyra och förvalta distributionsnät självständigt i enlighet med artikel 16 punkten 4. Medlemsstaten får också föreskriva att en energigemenskap som är ett slutet distributionssystem får omfattas av undantagen i artikel 38.2.

Enligt artikel 16 punkten 3 ska medlemsstaterna säkerställa att medborgarenergigemenskaper har möjlighet att få tillgång till alla elmarknader, behandlas på ett icke-diskriminerande och proportionellt sätt, är ekonomiskt ansvariga för de obalanser de orsakar i elsystemet, behandlas som aktiva kunder i enlighet med artikel 15.2 e om de förbrukar egenproducerad el, samt har rätt att

internt organisera delningen av el som produceras av de produktionsenheter som medborgarenergigemenskapen äger.

Syftet med artikel 16 är att tillse att icke-kommersiella aktörer med allmännyttigt syfte kan delta på marknaden på samma villkor som övriga etablerade kommersiella aktörer. Ett annat syfte med bestämmelserna är att öka möjligheterna för kunderna att agera som så kallade prosumenter inom ramen för en juridisk person eller kooperativ.

Medborgarenergigemenskapen kan få skyldigheter enligt ellagen, detta beror på vilken inriktning på verksamheten den har. Exempelvis omfattar balansansvaret enligt 8 kap. ellagen även medborgarenergigemenskaper om de uppträder som elleverantör. Införandet av medborgarenergigemenskaperna kräver således ingen ny reglering i lag, vilket konstateras i prop. 2021/22:153. Den tillsyn som ska utövas av nätmyndigheten beror också på vilken funktion gemenskapen har på marknaden och följer av 12 kap. 1 § ellagen.

5.2 Förnybartdirektivets bestämmelser om gemenskaper för förnybar energi

Gemenskaper för förnybar energi regleras i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (förnybartdirektivet). De definieras enligt artikel 2.16 i direktivet enligt följande.

En juridisk person som i enlighet med tillämplig nationell rätt grundas på öppet och frivilligt deltagande, är oberoende, faktiskt kontrolleras av aktieägare eller medlemmar som finns i närheten av de projekt för förnybar energi som ägs och utvecklas av den juridiska personen, vars aktieägare eller medlemmar är fysiska personer, små och medelstora företag eller lokala myndigheter, inklusive kommuner. Syftet ska vara att ge sina aktieägare eller medlemmar eller de lokala områden där den är verksam miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsfördelar, snarare än ekonomisk vinst.

Av definitionen framgår att gemenskapen ska kontrolleras av medlemmar som finns i närheten av de projekt för förnybar energi som ägs och utvecklas av densamma.

Enligt förnybartdirektivet artikel 22.1 ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunder har rätt att delta i en gemenskap för förnybar energi och samtidigt bibehålla sina rättigheter eller skyldigheter som slutkunder, och utan att omfattas av oskäliga eller diskriminerande villkor eller förfaranden som skulle förhindra deras deltagande i en gemenskap för förnybar energi. Privata företag får delta under förutsättning att deltagandet inte är deras primära kommersiella verksamhet eller yrkesverksamhet. Gemenskapen kan således inte ha en medlem

som är ett företag som har som huvudsaklig verksamhet att producera och distribuera el till övriga medlemmar. Om gemenskapen är ett distributionssystem är den förhindrad att ägna sig åt annan verksamhet än nätverksamhet. Produktion kan ske om den delas inom gemenskapen, men inte om den distribueras.

5.3 Energigemenskaper och slutna distributionssystem

Enligt artikel 16.4 i elmarknadsdirektivet får en medlemsstat besluta att ge medborgarenergigemenskaper rätt att förvalta distributionsnät inom sitt verksamhetsområde. Om så sker ska medlemsstaterna säkerställa att medborgarenergigemenskaper har rätt att ingå ett avtal avseende driften av deras nät med en systemansvarig för distributions- eller överföringssystem. De ska även omfattas av lämpliga nätavgifter vid anslutningspunkterna mellan deras nät och distributionsnätet samt att sådana nätavgifter redovisas separat för den el som matas in i distributionsnätet respektive den el som förbrukas från distributionsnätet utanför medborgarenergigemenskaper.

I de fall en medborgarenergigemenskap äger eller driver nät ska den berörde systemansvarige för distributionssystem, mot skälig ersättning i enlighet med tillsynsmyndighetens bedömning, samarbeta med energigemenskaper för att underlätta elöverföringar inom dessa. Medborgarenergigemenskaper ska då också omfattas av icke-diskriminerande förfaranden och avgifter för registrering eller licensiering. Medborgarenergigemenskaper ska dessutom få transparenta, icke-diskriminerande och kostnadsbaserade nätavgifter och bidra till systemets övergripande kostnadsfördelning. En energigemenskap kan ansöka om och beviljas nätkoncession och omfattas då av samtliga bestämmelser i ellagen.

En energigemenskap har möjlighet att dela egen producerad el genom att utnyttja undantaget i 22 c § i IKN-förordningen. Där anges att ett internt lågspänningsnät för överföring av el från en anläggning som producerar el eller från en energilagringsanläggning, om anläggningen är direkt ansluten till det interna lågspänningsnätet och lågspänningsnätet inte är en luftledning, får byggas och användas utan nätkoncession

- 1 inom nätinnehavarens fastighet, och
- 2 mellan byggnader och anläggningar som var för sig även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av nätkoncession.

Den kanske viktigaste bestämmelsen, om att medlemmarna i en gemenskap ska kunna dela energi, uppfylls genom regleringen i IKN-förordningen.

De energigemenskaper som äger och driver nät omfattas av ellagen såvida det inte är fråga om ett undantag enligt IKN-förordningen. En energigemenskap som till

exempel bedriver förnybar produktion av el och som överför el till hushållskunder skulle endast kunna driva nätet med stöd av nätkoncession och kommer då att omfattas av bestämmelserna i ellagen. Undantagen som gäller för slutna distributionssystem skulle inte i normalfallet vara aktuella. Ett alternativ till att bygga eller driva nät med stöd av nätkoncession kan vara att dela egenproducerad energi utan koncession med stöd av 22 c § i IKN-förordningen.

Mot bakgrund av bestämmelsen om tillåten verksamhet för nätföretag i 3 kap. 12 § ellagen får inte en energigemenskap producera och samtidigt överföra el. Det hindrar dock inte till exempel ett antal näringsidkare som är anslutna till ett eget nät att gemensamt köpa grön el. Det kan exempelvis röra sig om produktion för en särskild industri eller en hantverksby. Ett sådant nät skulle omfattas av koncessionsplikt, men vara ett slutet distributionssystem om rekvisiten är uppfyllda, det vill säga att distribution huvudsakligen sker till nätets ägare eller att systemanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl. I detta fall har medlemmarna som kunder till det slutna distributionssystemet fulla rättigheter enligt ellagen.

Energigemenskaperna kan omfattas av krav på koncession eller inte och de kan vara slutna distributionssystem eller inte. Om de inte omfattas av koncession gäller ändå de föreslagna bestämmelserna, se avsnitt 6, om slutna distributionssystem i ellagen som täcker in de skyldigheter som följer av elmarknadsdirektivet. En energigemenskap med huvudsakligen hushållskunder som medlemmar som äger eller driver nät omfattas inte av undantagen i IKN-förordningen.

Ett internt lågspänningsnät för delning av el får, om det finns beaktansvärda skäl, överföra el till annan (§ 24 p 10 IKN-förordningen). Det står kunden fritt att ansluta sig till det koncessionerade nätet och det saknas därför skäl att påföra nätinnehavarna de skyldigheter som följer av koncessionsplikt.

Sammanfattningsvis finns det inte skäl att införa några särskilda bestämmelser för slutna distributionssystem som drivs av en energigemenskap eller att anpassa bestämmelserna för dessa system för energigemenskaper, som alltså inte regleras i särskild ordning.

6 Överväganden och förslag till ändringar i ellagen

6.1 Definition av slutna distributionssystem i ellagen

Förslag: En definition av slutna distributionssystem införs i ellagen.

Med ett slutet distributionssystem avses en ledning eller ett ledningsnät som överför el inom ett väl avgränsat och geografiskt begränsat område för industri eller handel, eller där gemensamma tjänster erbjuds. Detta gäller om

1. elanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller
2. överföring sker huvudsakligen till innehavaren av det slutna distributionssystemet eller till företag som är anknutna till denne.

6.1.1 Hur slutna distributionssystem ska definieras

Enligt artikel 38 i elmarknadsdirektivet är ett slutet distributionssystem ett system som distribuerar el inom en geografiskt avgränsad industriell eller kommersiell plats eller en plats där gemensamma tjänster tillhandahålls. I elmarknadsdirektivets skäl 66 framgår att begreppen som används i artikel 38 "industriell eller kommersiell plats" omfattar industriområden och kommersiella områden samt områden där gemensamma tjänster tillhandahålls, såsom tågstationer, flygplatser, sjukhus, stora campingplatser med integrerade anläggningar, kemiska industrianläggningar och köpcentrum.

Artikel 38 avgränsar i praktiken tillämpningen till att omfatta överföring av el endast till elanvändare/slutkunder som är näringsidkare. För att täcka in de platser eller områden som omfattas av artikeln bör begreppen industri och handel användas. För att även täcka in andra typer av områden som inte är kommersiella på samma sätt som till exempel en galleria bör bestämmelsen även omfatta områden där gemensamma tjänster erbjuds. På så sätt kommer även områden som till exempel sjukhus med apotek och kiosk att omfattas.

Vidare ska elanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser inom det slutna distributionssystemet vara integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl. Alternativt ska enligt artikel 38 systemet huvudsakligen överföra el till systemets ägare eller den systemansvarige eller till deras anknutna företag.

Definitionen av slutna distributionssystem bör utformas med utgångspunkt i elmarknadsdirektivet, men anpassas till svensk lagstiftning vad gäller begreppen. För att överensstämma med vad som anges i IKN-förordningen bör även ett slutet distributionssystem vara väl avgränsat och geografiskt begränsat. En annan följd av definitionen är att överföring av tillfällig karaktär inte omfattas av densamma. Hotell eller en campingplats utan fasta kunder såsom restauranger eller kiosker utgör inte ett slutet distributionssystem. En elvägsanläggning som laddar fordon under färd utgör inte heller ett distributionssystem. Det sistnämnda faller även utanför p 1 och p 2 i förslaget ovan.

I ellagen används begreppet nätkoncessionshavare, vilket inte förutsätter ägande av ledningen eller nätet. Både ägare och systemansvarig kan innefattas i begreppet innehavare av ett slutet distributionssystem. För att anpassa definitionen av slutna distributionssystem till ellagen bör därför begreppet innehavare användas i stället för ägare och systemansvarig.

Begreppet distributionssystem bör användas i stället för nät eller ledning beträffande de slutna distributionssystemen (detta är i linje med vad som anförts i Ei:s rapport Ei R2020:02 avsnitt 5.16). Begreppet distributionssystem används i EU:s rättsakter och av övriga medlemsstater inom EU. Däremot bör den vedertagna termen "överföra" användas i stället för termen "distribuera". Termen överföra är i svensk författning starkt sammanbunden med nätverksamhet som innebär att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el.

6.2 Hur de slutna distributionssystemen ska regleras

Förslag: Ett nytt kapitel införs med bestämmelser om slutna distributionssystem.

Innehavaren av ett slutet distributionssystem ska vid tillämpning av ellagen jämföras med distributionsnätsföretag som bedriver nätverksamhet och omfattas av alla skyldigheter enligt ellagen, men med vissa undantag. Detta gäller oavsett om det slutna distributionssystemet drivs med stöd av nätkoncession eller inte.

Utöver detta ska vad som anges i denna lag om innehavare av nätkoncession tillämpas för innehavare av ett slutet distributionssystem. Detta för att säkerställa att innehavare av slutna distributionssystem omfattas av anslutningsplikten i 4 kap. 1 § ellagen.

En bestämmelse införs om att innehavaren av ett slutet distributionssystem får tillfälligt överföra el till ett fåtal konsumenter som har anställning hos innehavaren eller annan liknande koppling.

6.2.1 Frågan om koncession och undantag från koncession

Artikel 38 i elmarknadsdirektivets anger att ett slutet distributionssystem vid tillämpning av direktivet ska anses vara ett distributionssystem. Detta innebär att dessa system som utgångspunkt ska följa samma regelverk som distributionssystem i övrigt. Enligt EU-domstolens dom i mål C-262/17, C-263/17 och C-273/17 kan medlemsstater inte ha en egen kategori av distributionssystem för att bevilja dem undantag som inte följer av direktivet. Reglerna om slutna distributionssystem handlar således om vilka skyldigheter och rättigheter som ska gälla för sådana system.

I ellagen regleras kravet på nätkoncession i 2 kap. och i 3 kap. finns bestämmelser om nätföretag och drift av elnät, dvs. vilka regler som innehavare av koncessionerade nät har att följa. Så som ellagen är utformad krävs således att en ledning eller ett ledningsnät bedrivs med stöd av koncession för att ellagens bestämmelser ska vara tillämpliga.

Ett slutet distributionssystem kan avse en ledning eller ett ledningsnät som antingen omfattas av kravet på nätkoncession enligt 2 kap. ellagen eller som är undantaget från kravet på nätkoncession enligt 2 kap. 5 § ellagen och IKN-förordningen.

Elmarknadsdirektivet innehåller inte några regler om nätkoncession. Reglerna om slutna distributionssystem bör därför utformas fristående från bestämmelserna om krav på nätkoncession och undantag från detta krav.

För att tydliggöra att bestämmelserna i ellagen ska gälla för ett slutet distributionssystem införs en bestämmelse om att en innehavare av ett sådant system vid tillämpning av ellagen ska anses vara ett distributionsnätsföretag som bedriver nätverksamhet.

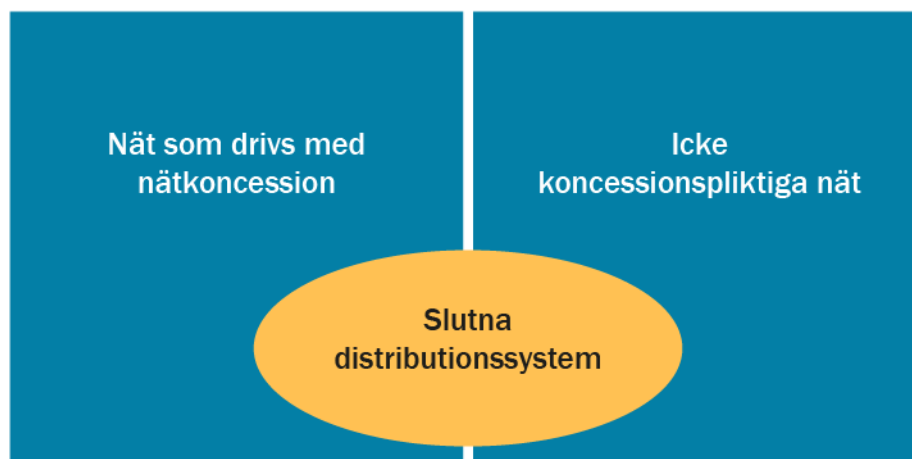
Detta innebär att ledningar eller ledningsnät som idag inte omfattas av ellagens bestämmelser, eftersom de är undantagna från kravet på nätkoncession, kommer att kunna omfattas av ellagen med vissa undantag, om nätmyndigheten fastställer att det är att anse som ett slutet distributionssystem enligt definitionen. På samma sätt kommer ledningar eller ledningsnät som idag bedrivs med stöd av nätkoncession undantas från vissa bestämmelser i ellagen, om nätmyndigheten fastställer att de omfattas av definitionen på ett slutet distributionssystem.

En innehavare av ett slutet distributionssystem bedriver nätverksamhet och är endast berättigad till några få undantag från bestämmelserna som gäller för distributionsnätsföretag. Interna nät och andra undantag enligt IKN-förordningen är däremot helt undantagna från bestämmelserna i ellagen, dvs. innehavare av sådana nät anses inte vara distributionsnätsföretag. Det är således inte fråga om en

annan kategori av distributionssystem (jfr EU-domstolens dom i mål C-262/17, C-263/17 och C-273/17).

De slutna distributionssystemen kan antingen regleras så att de faller under ellagens samtliga bestämmelser, med möjlighet till vissa undantag, eller genom att de undantas från vissa av ellagens skyldigheter och rättigheter i förordning, till exempel IKN-förordningen. Eftersom ett slutet distributionssystem kan omfattas av kravet på nätkoncession bör samma regelverk gälla oavsett om distributionssystemet omfattas av nätkoncession eller inte. Genom att reglera slutna distributionssystem fristående från reglerna om nätkoncession i 2 kap. blir regelverket lättöverskådligt och det blir tydligt vad som gäller för nätkoncessionshavare, innehavare av icke koncessionspliktiga nät respektive innehavare av slutna distributionssystem. Bestämmelserna i ellagen blir tillämpliga, eftersom ett slutet distributionssystem anses bedriva nätverksamhet och att reglerna som gäller för nätkoncessionshavare ska gälla.

Figur 2 Ett slutet distributionssystem kan vara ett nät som drivs med stöd av nätkoncession eller ett icke koncessionspliktigt nät

Inom ett slutet distributionssystem får el inte överföras till hushållskunder, annat än till ett mindre antal hushåll inom området som får el och som använder el tillfälligt. Dessa elanvändare ska dessutom ha anställning hos eller annan liknande koppling till innehavaren av det slutna distributionssystemet. Den föreslagna lydelsen motsvarar det som anges i artikel 38.

6.2.2 Hantering av befintliga ledningar och ledningsnät

De föreslagna bestämmelserna om slutna distributionssystem innebär att vissa ledningar och ledningsnät som idag är i drift utan stöd av nätkoncession, och således inte omfattas av bestämmelserna i ellagen, kommer att omfattas av definitionen av slutna distributionssystem. Detta innebär att de kommer omfattas av i princip alla bestämmelser i ellagen. Innehavarna av sådana system skulle

således påföras skyldigheter gällande mätning, åtskillnadsregler, anslutningsskyldighet, kundbestämmelser och tariffer.

Det är inte möjligt att uppskatta hur många sådana system som finns i Sverige idag, men det gäller till exempel industrier, köpcentrum, flygplatser och områden för fritidsverksamhet. Många av dessa har drivit sina nät under lång tid och har inrättat sin verksamhet utifrån att de inte omfattas av de skyldigheter som gäller för nätföretag enligt ellagen. Det framstår därför inte som rimligt att samtliga idag befintliga system som utgör slutna distributionssystem ska omfattas av de föreslagna reglerna. Ei skulle inte heller ha någon praktisk möjlighet att bedriva tillsyn över att alla befintliga ledningar och ledningsnät följer ellagens bestämmelser. Risken finns att endast ett fåtal skulle kunna bli föremål för klassificering efter tillsyn, vilket skulle leda till en betydande skillnad i reglering av de som klassificeras och de som av någon anledning inte blir klassificerade. Befintliga ledningar och ledningsnät ska därför inte omfattas av de nya bestämmelserna. Endast ledningar och ledningsnät som tas i drift eller som byggs ut efter ikraftträdandet ska omfattas av bestämmelserna. Förslag angående ikraftträdande och övergångsbestämmelser finns i avsnitt 8.

6.3 Klassificering av slutna distributionssystem

Förslag: Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem enligt 1 §.

Ett sådant besked får begäras av

1. innehavaren av ledningen eller ledningsnätet,
2. innehavaren av nätkoncession för område där ledningen eller ledningsnätet finns, eller
3. en elanvändare som är ansluten till ledningen eller ledningsnätet.

6.3.1 Klassificering av ett slutet distributionssystem

I artikel 38 anges att medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna ska klassificera ett system som uppfyller vissa kriterier som ett slutet distributionssystem. Bestämmelsen om klassificering har som syfte att ge innehavare av distributionssystem möjlighet att ansöka om att få distributionssystemet klassificerat som ett slutet sådant och därigenom omfattas av undantag från betungande bestämmelser.

Det kan finnas anledning för innehavare av befintliga system att vilja omfattas av de nya bestämmelserna. Det kan till exempel vara en nätkoncessionsinnehavare som vill omfattas av något av undantagen från de skyldigheter i ellagen som gäller för slutna distributionssystem. Det bör därför vara möjligt för en innehavare av ett system att ansöka om att systemet ska klassificeras som ett slutet distributionssystem och därmed omfattas av de nya reglerna.

För innehavare av ledning eller ledningsnät kan det vara av intresse att få fastställt om detta utgör ett slutet distributionssystem för att få klarlagt vilka bestämmelser som gäller för systemet. Därför bör innehavare av ledning eller ledningsnät ges möjlighet att i det enskilda fallet begära att Ei ska pröva om systemet är ett slutet distributionssystem. Utgör inte systemet ett slutet distributionssystem innebär det att systemet följer den ordning som gäller idag, dvs. att systemet omfattas av kravet på nätkoncession och ska tillämpa bestämmelserna som gäller för nätkoncessionshavare om inte förutsättningarna för undantag i IKN-förordningen är uppfyllda.

Även elanvändare i ett ledningsnät som skulle kunna utgöra ett slutet distributionssystem och områdeskoncessionshavaren har ett berättigat intresse av att kunna begära bindande besked. Med klassificeringen följer vissa rättigheter för elanvändaren. Elanvändarnas valfrihet ökar och andra marknadsaktörer såsom leverantörer och aggregatorer får tillgång till näten. Rätten att begära bindande besked avseende de slutna distributionssystem som tas i drift efter ikraftträdandet bör således även omfatta elanvändare och koncessionshavare.

6.4 Undantag från bestämmelser i ellagen

Förslag: Bestämmelserna i 3 kap. 3, 4, 12, 15, 16, 18, 19, 39, 45 och 46 §§, 5 kap. samt 10 kap. ska inte gälla för ett slutet distributionssystem.

Ett slutet distributionssystem ska vara undantaget från följande bestämmelser i ellagen:

- Anskaffande av el som behövs för nätverksamheten på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt enligt 3 kap. 3 §
- Anskaffande av icke-frekvensrelaterade stödtjänster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt enligt 3 kap. 4 § ellagen
- Förbudet i 3 kap. 12 § ellagen mot att bedriva annan verksamhet än nätverksamhet
- Bestämmelserna om flexibilitetstjänster i 3 kap. 15 §
- Skyldigheten att ta fram en plan för hur nätverksamheten ska utvecklas enligt 3 kap. 16 § ellagen
- Förbudet mot att inneha, utveckla eller driva en laddningspunkt enligt 3 kap. 19 § ellagen
- Förbudet mot att äga, utveckla, förvalta eller driva en energilagringsanläggning enligt 3 kap. 39 § ellagen
- Kravet på förhandsprövning av metoder som använts för att beräkna tariffer enligt 5 kap. ellagen
- 10 kap. ellagen som rör avbrottsersättning och kraven på leverans kvalitet, riskanalys och åtgärdsplan i 3 kap. 18, 45 och 46 §§ ellagen.

6.4.1 Undantag från vissa bestämmelser i ellagen

Artikel 38 anger att medlemsstaterna får föreskriva att tillsynsmyndigheterna ska undanta den systemansvarige för ett slutet distributionssystem från vissa skyldigheter och krav i direktivet som gäller för systemansvariga för distributionssystem.

Artikel 38 anger vilka undantag från direktivet som kan komma i fråga för ett slutet distributionssystem. Dessa är

- skyldigheten i artikel 31.5 och 31.7 att anskaffa energi för att täcka energiförluster och icke frekvensrelaterade stödtjänster inom sitt system enligt transparenta, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden
- kravet i artikel 6.1 att tarifferna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, ska vara godkända i enlighet med artikel 59.1 innan de träder i kraft
- kravet i artikel 32.1 att upphandla flexibilitetstjänster
- kravet i artikel 32.3 att utveckla systemansvarigas system på grundval av nätutvecklingsplaner
- kravet i artikel 33.2 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva laddningsstationer för elfordon
- kravet i artikel 36.1 att inte äga, utveckla, förvalta eller driva energilagransanläggningar.

Enligt artikel 31.10 får inte ett slutet distributionssystem bedriva någon annan verksamhet än nätverksamhet. Bestämmelsen är genomförd i nationell rätt genom 3 kap. 12 § ellagen. Som anförts i avsnitt 4.4 skulle en nättinnehavare som bedriver verksamhet behöva särskilja den verksamheten och även leveransen av el och driva dessa verksamheter i en annan juridisk person. Eftersom syftet med artikel 38 är att lätta den administrativa bördan hos dessa nät framstår förbudet i 3 kap 12 § ellagen som oförenligt med artikel 38. Ei anser därför att innehavaren av ett slutet distributionssystem även ska befrias från bestämmelsen i 3 kap 12 § ellagen.

För att underlätta för innehavare av slutna distributionssystem finns det skäl att utnyttja de undantagsmöjligheter som ges i direktivet. Undantagen enligt direktivet motsvaras av följande bestämmelser i ellagen.

- Anskaffande av el som behövs för nätverksamheten på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt enligt 3 kap. 3 § ellagen
- Anskaffande av icke-frekvensrelaterade stödtjänster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt enligt 3 kap. 4 § ellagen
- Tillåten verksamhet för nätföretag enligt 3 kap. 12 § ellagen
- Bestämmelserna om flexibilitetstjänster i 3 kap. 15 § ellagen
- Skyldigheten att ta fram en plan för hur nätverksamheten ska utvecklas enligt 3 kap. 16 § ellagen
- Förbudet mot att inneha, utveckla eller driva en laddningspunkt enligt 3 kap. 19 § ellagen
- Förbudet mot att äga, utveckla, förvalta eller driva en energilagransanläggning enligt 3 kap. 39 § ellagen
- Kravet på förhandsprövning av metoder som använts för att beräkna tariffer enligt 5 kap. ellagen.

Det är inte rimligt att en innehavare av ett slutet distributionssystem ska behöva ansöka hos tillsynsmyndigheten för att bli undantagen från bestämmelser i ellagen. Värdet av att myndigheten gör en bedömning i varje enskilt fall står inte i rimlig proportion till handläggningskostnaderna. Det bör därför anges direkt i lagtexten vilka bestämmelser som inte ska gälla för ett slutet distributionssystem. Detta innebär att innehavaren av ett slutet distributionssystem utan särskilda krav får anskaffa den el som behövs för verksamheten och icke-frekvensrelaterade stödtjänster. Vidare kommer systemet inte ha en intäktsram eller behöva ta fram en nätutvecklingsplan. Innehavaren får äga och driva laddningspunkter och energilagringsanläggningar och behöver inte följa bestämmelserna om flexibilitetstjänster.

Elmarknadsdirektivet är ett minimidirektiv som innehåller bestämmelser som måste införas i nationell lagstiftning. Därutöver har Sverige antagit bestämmelser som inte följer av direktivet, till exempel om leveranssäkerhet och avbrottsersättning. I ellagen finns således även nationella bestämmelser som inte kommer från elmarknadsdirektivet. Det finns därför möjlighet att undanta slutna distributionssystem även från dessa skyldigheter och krav.

För att underlätta för innehavare av slutna distributionssystem finns det skäl att även undanta dessa från vissa nationella bestämmelser. Detta gäller bestämmelserna i 10 kap. ellagen som rör avbrottsersättning och kraven på leverans kvalitet, riskanalys och åtgärdsplan i 3 kap. 18, 45 och 46 §§ ellagen. Samma skäl som talar för att undanta de slutna distributionssystemen från de möjliga undantagen i artikel 38, talar för att undanta dem från även dessa bestämmelser. Elanvändare som vill ha fördelen av att kunna ställa krav på leveranssäkerhet och rätt till avbrottsersättning har möjlighet att begära att bli anslutna till det koncessionerade nätet.

Av proposition 2005/06:27 s. 12 framgår att regeringen den 3 februari 2005 uppdrog åt Energimarknadsinspektionen inom Statens energimyndighet att föreslå åtgärder för att säkerställa en driftsäker elöverföring. I uppdraget ingick bland annat att lämna förslag till funktionskrav som ska ställas på eldistributionen, att överväga om nätföretagen ska utföra risk- och sårbarhetsanalyser och att föreslå regler för ersättning till elanvändare som drabbas av långvariga elavbrott.

Bakgrunden till Energimarknadsinspektionens uppdrag var stormen Gudrun i januari 2005, som ledde till ledningsbrott och att hundratusentals hushåll blev strömlösa.

I propositionen föreslogs bland annat att den som bedriver nätverksamhet med stöd av koncession för regionledning eller för område årligen ska upprätta en risk- och sårbarhetsanalys avseende leveranssäkerheten i det egna nätet. Vidare

föreslogs att den som bedriver nätverksamhet med stöd av nätkoncession för regionledning eller för område årligen ska upprätta en åtgärdsplan som visar hur leveranssäkerheten i det egna nätet ska förbättras. Förslagen mynnade ut i nuvarande 45 och 46 §§ ellagen och både risk- och sårbarhetsanalysen och åtgärdsplanen lämnas i dag in till Ei. Syftet med regleringen var att förhindra större avbrott som de som inträffade i samband med stormen Gudrun. Med tanke på den geografiska begränsning som de slutna distributionssystemen har saknas behov för nätinnehavarna att upprätta risk- och sårbarhetsanalys samt åtgärdsplan.

Nätinnehavaren av ett slutet distributionssystem har ett incitament att se till att nätet är funktionsdugligt, eftersom elanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller el överförs i huvudsak till nätinnehavaren. Vad som gäller för leverans kvalitet och ersättning vid avbrott är något som nätinnehavaren eller elanvändarna får avtala om på civilrättslig väg. Elanvändare som inte är nöjd med kvaliteten eller villkoren i övrigt kan begära anslutning till det koncessionerade nätet.

6.5 Nätavgifter i slutna distributionssystem

Förslag: En bestämmelse införs i ellagen om att en elanvändare har rätt begära att nätmyndigheten ska se över de metoder som används för att beräkna avgifterna i det slutna distributionssystemet.

Nätmyndigheten ska på begäran av en elanvändare pröva de metoder som används för att beräkna de avgifter som tillämpas för elanvändare som är anslutna till det slutna distributionssystemet.

Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som används för att beräkna avgifter enligt första stycket om metoderna leder till att tarifferna är skäliga samt utformas på ett objektivt och icke-diskriminerande sätt.

6.5.1 Nätavgifter i slutna distributionssystem

I artikel 38 anges att om undantag beviljas från krav och skyldigheter i direktivet ska de gällande avgifterna, eller de metoder som använts för att beräkna dem, på begäran av en användare av det slutna distributionssystemet ses över och godkännas av tillsynsmyndigheten.

Av artikel 38 följer således att en elanvändare som är ansluten till ett slutet distributionssystem, som alltså inte har en beslutad intäktsram, ska kunna begära att nätmyndigheten ser över avgifterna eller metoderna för att beräkna avgifter.

Förhandsprövning av nätföretags avgifter sker i Sverige enligt 5 kap. ellagen genom att Ei fastställer en intäktsram för nätverksamheten och det sker ingen

prövning av de enskilda avgifterna. För de slutna distributionssystemen bör därför inte heller de enskilda avgifterna prövas. I stället bör Ei på begäran kunna se över de metoder som innehavare av slutna distributionssystem använder för att beräkna avgifterna. Nätföretagen ska enligt 4 kap. 25 och 26 §§ ellagen informera elanvändarna om hur avgifterna utformats. Den elanvändare som har avgiften n inbakad i hyran eller på annat sätt dold har rätt till information om hur avgiften för distributionen utformats vilket underlättar tillsynsmyndighetens prövning.

Direktivet innehåller inte något krav på vad en sådan översyn ska innehålla. I 4 kap. 1 och 16 §§ ellagen anges att nätavgifter ska vara objektiva och icke-diskriminerande. De ska utformas på ett sätt som är förenligt med ett effektivt utnyttjande av elnätet och en effektiv elproduktion och elanvändning.

Nätmyndigheten ska se över om metoderna uppfyller dessa krav. Prövningen ska dock inte omfatta avgifternas storlek. Om nätmyndigheten inte godkänner de metoder som används för det slutna distributionssystemet ska myndigheten i beslutet ange de metoder som i stället ska tillämpas.

6.6 Tillträde till nät och val av elleverantör

Förslag: En bestämmelse införs i ellagen som anger att en innehavare av ett internt nät är skyldig att upplåta sitt nät för att elanvändaren ska kunna byta elleverantör. Ett internt nät definieras som ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession.

Om innehavaren av det interna nätet själv ansvarar för mätning och rapportering av mätvärden i elanvändarens uttagspunkt ska den följa tillämpliga bestämmelser om mätning och rapportering av mätvärden, bestämmelser om balansansvar och bestämmelser om avbrytande av överföring av el till konsumenter. Om nätinnehavaren begär det ska nätföretaget som har koncession ansvara för mätning och rapportering i uttagspunkten. Den elanvändare som begär att få välja elleverantör i punkten är skyldig att stå för merkostnader som innehavaren av det interna nätet har för upplåtelsen av nätet. Elanvändaren svarar även för kostnaden av installation av mätare. Nätmyndigheten ska kunna pröva skäligheten i dessa kostnader.

6.6.1 Krav på fritt val av elleverantör enligt EU-rätten

Artikel 4 i elmarknadsdirektivet handlar om kunders möjlighet till fritt val av leverantör. Regler om detta fanns tidigare i artikel 33 i direktiv 2009/72/EG (artikel 21 i direktiv 2003/54/EG). Artikel 33 innehöll inte någon bestämmelse om att alla kunder ska ha möjlighet att ha flera elleveransavtal samtidigt.

Artikeln innebär att marknaden ska öppnas för samtliga kunder. I Sverige har alla elanvändare som är anslutna till ett nät som drivs med stöd av nätkoncession rätt att fritt välja leverantör av el.

Det är således säkerställt i Sverige att alla elanvändare har möjlighet att köpa el från valfri leverantör, och det är även möjligt för alla elanvändare att ha flera kompletterande elleveransavtal samtidigt så länge elanvändaren är ansluten till ett koncessionerat nät. Däremot saknas sådan möjlighet om elanvändaren är ansluten till ett nät som är undantaget från kravet på nätkoncession.

Enligt EG-domstolens dom i mål C-439/06, *Citiworks*, ska det säkerställas att en tredje part får tillträde också till interna nät såsom i fastigheter och byggnader. En elanvändare ska således ha möjlighet att ingå avtal med valfri elleverantör även i sådana nät som drivs utan stöd av koncession. På grund av EU-domstolens rättspraxis är det behövligt att komplettera den nationella lagstiftningen med en bestämmelse som också ger elanvändare rätt att få tillträde till nät oavsett om det har koncession eller inte. Rätten till anslutning till det koncessionerade nätet finns alltid för den kund som så önskar, men en viktig aspekt är möjligheten för elleverantörer och andra marknadsaktörer att kunna nå kunder på interna nät.

Ett internt nät bör definieras som ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession. Alternativet är att definiera det som ett icke koncessionspliktigt nät. Den senare definitionen skulle dock kunna medföra att en elanvändare som är ansluten till ett nät som är koncessionspliktigt, men som inte har koncession, går miste om rättigheten att fritt välja elleverantör.

I detta syfte ska innehavaren av det interna nätet ge elanvändaren rätt att använda det interna nätet. Kammarrätten i Jönköping har i dom 12 mars 2020 i mål nummer 1992-19 konstaterat att nätkoncessionshavarens ansvar slutar där det interna nätet tar vid. Innehavaren av det interna nätet ansvarar därför för att el levereras med tillräcklig kvalitet och svarar för avbrottsförsäkring med mera. Att en fastighetsägare, till exempel en hyresvärd, upplåter sitt interna nät för att möjliggöra individuell mätning är inte ovanligt.

Upplåtelsen av nätet omfattar en skyldighet för innehavaren av det interna nätet att tillåta överföring från nätkoncessionshavaren till elanvändaren.

Nätinnehavaren ska också ge nätkoncessionshavaren tillträde för montering, felsökning, reparation eller liknande av mätutrustning.

6.6.2 Kostnader för tillträde till interna nät

Bestämmelser om kostnader för mätning som utförs av distributionsnätsföretag finns i 6 kap. 5–7 §§ ellagen.

Enligt 6 kap. 5 § får en elanvändare begära att elförbrukningen ska mätas på något annat sätt än enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 6 kap. 2 § 1 ellagen. Om så sker ska nätföretaget debitera elanvändaren för merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen

av elanvändarens förbrukning då kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna, ska elanvändaren betala kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagspunkten.

Enligt andra stycket får en elanvändare inte debiteras merkostnader för att den har ingått ett avtal om leverans av el som förutsätter att mängden överförd el ska mätas per timme, eller begärt att nätföretaget ska lämna information som visar elanvändarens förbrukning per timme.

Enligt 6 kap. 6 § ellagen ska ett nätföretag debitera en elproducent kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos elproducenten. Detta gäller dock inte de elproducenter som avses i 4 kap. 37 §.

Enligt 6 kap. 7 § ellagen får ett nätföretag debitera enskilda elanvändare och elproducenter kostnader för mätning endast i den utsträckning som anges i 5 och 6 §§.

Installationen av mätare sker utanför koncessionshavarens nät. Kostnaden bör betalas av elanvändaren på samma sätt som om det rör sig om en ny anslutning enligt 4 kap. 10 § ellagen. Installation av mätare och därmed sammanhängande åtgärder kan förorsaka kostnader för innehavaren av ett internt nät, till exempel för nya ledningar. Det är rimligt att elanvändaren får stå för de kostnader som bytet till leverans från det koncessionerade nätet medför. Det framgår av artikel 4 i elmarknadsdirektivet att rätten till fritt byte av elleverantör förutsätter att erforderliga anslutningar och mätpunkter är etablerade. Elanvändaren ska således ersätta nätinnehavaren för en sådan kostnad.

En elanvändares skyldighet att ersätta nätinnehavaren för kostnader bör begränsas till skäliga merkostnader orsakade av ändringsarbetena. Elanvändaren ska inte behöva ersätta kostnader för anskaffning av utrustning som innehavaren gjort för egen del. Nätmyndigheten ska kunna pröva skäligheten i den kostnad som nätinnehavaren debiterar elanvändaren.

6.6.3 Särskilt om mätning och rapportering av mätresultat

Bestämmelser om skyldighet för nätföretagen finns i 6 kap. ellagen.

Av 1 § framgår att ett nätföretag ska mäta och registrera mängden överförd el. I 2 § finns ett bemyndigande till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om att meddela föreskrifter om mätning och registrering enligt 1 §, skyldighet för nätföretag att beräkna mängden överförd el, skyldighet för nätföretag att beräkna mängden överförd el och 3. de funktionskrav som mätsystem och mätutrustning ska uppfylla.

Av 6 kap. 3 § följer att ett nätföretag på begäran ska rapportera resultaten av de mätningar som görs enligt 1 § till ett företag som elanvändaren eller elproducenten har utsett. I 4 § finns ett bemyndigande till Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om att meddela föreskrifter om mätresultat, beräkningar av mängden överförd el.

Val av elleverantör kan ske genom att innehavaren av det interna nätet låter nätkoncessionsinnehavaren ingå nätavtal med elanvändaren eller ett särskilt avtal om mätning för elanvändarens eller producentens uttags- eller inmatningspunkt inom det interna nätet.

Innehavaren av det nät som drivs utan stöd av nätkoncession bör kunna välja antingen att själv svara för mätning och rapportering. Innehavaren ska då iaktta ellagens bestämmelser om mätning, övriga krav som följer av förordning och föreskrifter, till exempel SWEDAC:s föreskrifter om tekniska krav på mätare. Innehavaren av det nät som drivs utan stöd av nätkoncession ska skicka mätvärden via EDIEL². Innehavaren kan, om resurser eller kunskaper saknas, anlita ett tjänsteföretag för mättjänsterna. Ett särskilt problem är hur avräkning ska ske mellan den totala förbrukning som mäts i anslutningspunkten till det koncessionerade nätet och den förbrukning som är hänförlig till elanvändaren i det interna nätet. Avräkningen kan ske genom att nätkoncessionshavaren hanterar avräkningen inom sitt nätavräkningsområde på det nät som drivs utan stöd av nätkoncession på innehavarens uppdrag. Avräkning kan också ske genom att innehavaren genomför avräkningen själv, eller genom anlitat ombud. Mätningen ska i dessa fall genom så kallad fördelningsmätning³. Fördelningsmätning inkluderar två typer av mätning, undermätning respektive andelsmätning. I båda fallen ansluts byggnaden till det interna nätet i endast en mätpunkt. Varje slutanvändare (bostad, lokal eller annan) har i båda fallen en egen mätare. Vid undermätning används de faktiska mätvärdena som underlag för kostnadsfördelning. Vid undermätning av el fördelas byggnadens fastighetsel på hyresgästerna som en del av hyran. Vid andelsmätning används mätvärdena för att beräkna respektive lägenhets andelstal av byggnadens totala elanvändning. Med hjälp av dessa andelstal beräknas de enskilda hyresgästernas del av byggnadens totala elanvändning, dvs. inklusive fastighetsel.

Innehavaren av ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession ska också kunna begära att nätkoncessionshavaren utför dessa tjänster. Nätkoncessionshavaren bör ha rätt till ersättning för utförandet av dessa tjänster utöver sedvanlig elnätsavgift.

² EIFS 2016:2 Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd om mätning, beräkning och rapportering av överförd el, 1 kap. 4 §

³ SOU 2008: 110 Vägen till ett energieffektiva Sverige s.373

Kostnaden som innehavaren av det interna nätet kan i sin tur begära ersättning för sådana merkostnader hos elanvändaren eller producenten.

I SOU 2019:30 Moderna tillståndsproucesser för elnät, s. 111 ff, förs följande resonemang om ett frivilligt trepartsavtal mellan elanvändaren, nätkoncessionshavaren och innehavaren av det interna nätet.

Ett sätt för att med nuvarande lagstiftning möjliggöra att enskilda kunder inom ett IKN kan byta elhandlare är att nätägare, IKN-innehavare och elkund upprättar ett trepartsavtal på frivillig basis. Trepartsavtalet kan bland annat reglera kostnaden för installation av mät- och insamlingsutrustning samt den löpande mättings- och hanteringsavgift som debiteras IKN-innehavaren i samband med elnätsfakturan. Mät- och insamlingsutrustning kan sedan monteras eller anpassas hos elkunden på elkundens bekostnad. Nätavgifter, moms och energiskatt på el debiteras innehavaren av IKN baserad på hela energivolymen som överförs till det IKN. Sedan får IKN-innehavaren komma överens med elkunden om hur kostnaderna för mätning, nätavgifter, moms och energiskatt på el ska debiteras. Till elmarknaden kan nätägaren ansvara för att rapportera dels elkundens förbrukning, dels IKN-innehavarens flöde i nätabonnemangspunkten, exklusive det flöde som uppmätts i den interna uttagspunkten. Tredjepsavtalet kan också tydliggöra att det är IKN-innehavaren som har skyldigheterna gentemot elkunden och balansansvariga avseende mättingskvalitet, revision av mätutrustningen samt elkvaliteten i den interna uttagspunkten.

När det gäller mätning, beräkning och rapportering behöver det på sikt klargöras i mättingsföreskrifterna om det är nätägaren som ska erbjuda en sådan tjänst eller om det ska konkurrensutsättas och hur det i så fall ska fungera med nätägarens rapporteringsskyldighet för nätabonnemangspunkten (det vill säga om ett IKN ska vara ett separat (avräkningsområde). Detsamma gäller skyldigheterna avseende kvaliteten på mätning, beräkning och rapportering liksom hur kostnaderna ska fördelas.

Från den 1 januari 2025 kommer krav enligt föreskrift på att nätinnehavare ska kunna sätta på och stänga av elmätaren på distans, till exempel om kunden inte betalar sin elleverantör. Nätinnehavaren av det nät som drivs utan stöd av nätkoncession ska kunna fränkoppla en enskild uttagspunkt även utan att ha installerat mätare med fjärrstyrning. Det bör inte leda till praktiska problem. Om däremot inte nätinnehavaren betalar sin elleverantör så från kopplas inte bara den förstnämnde utan även elanvändaren. Detta problem kan föreligga alldeles oavsett om elanvändaren i nätet har en egen elleverantör eller inte. I dessa fall får elanvändaren använda de civilrättsliga medel som står till buds för att tvinga fram överföring.

Regelverket för mätning, rapportering och avräkning samt balansansvar kan behöva anpassas för uttagspunkter som ligger bakom en annan uttagspunkt. Som nämnts ovan föreligger samma situation då bostadsrättsinnehavare har ett eget nätavtal samtidigt som elen överförs via fastighetens uttagspunkt. I den mån det

behövs mer detaljerade bestämmelser om detta bör det föreskrivas i förordning eller föreskrift. Bemyndigandena i 6 kap. 2 och 4 §§ möjliggör detta.

Ei har tillsyn över bestämmelserna enligt 12 kap. 1 § ellagen.

7 Överväganden och förslag till ändringar i IKN-förordningen

7.1 Överföring av el för någon annans räkning på interna nät

Förslag: Kravet på att ett internt nät i sin helhet *ursprungligen* ska ha använts för överföring av el uteslutande för egen räkning tas bort. Överföring för någon annans räkning får ske om det är lämpligt med hänsyn till hur överföringen påverkar den nätverksamhet som bedrivs av den berörda nätkoncessionshavaren och till kostnaderna för att ansluta berörda elanvändare till det nät som används med stöd av nätkoncessionen.

Rätten att överföra el för någon annans räkning ska utökas till att omfatta nät inom område för en allmän eller enskild institution.

7.1.1 Överföring av el för någon annans räkning på interna nät får ske från början

I dag är kravet att ett internt nät i sin helhet ursprungligen ska ha använts för överföring av el uteslutande för egen räkning inom områdena för industrianläggningar, flygplatser, jordbruksverksamheter och fritidsverksamheter. Det krävs även beaktansvärda skäl för att överföring av el för någon annans räkning ska få ske på sådana nät utan stöd av nätkoncession.

De verksamheter som bedrivs på dessa anläggningar genomgår typiskt sett förändringar, exempelvis kan delar få nya innehavare och ägare varför det blir svårare att uppfylla rekvisitetet *ursprungligen* uteslutande för egen räkning. Ledningar kan behöva byggas ut till nya och ändrade verksamheter inom området. Även ledningssträckningen kan behöva ändras. Om detta sker omfattas ledningen eller ledningsnätet inom området inte längre av något undantag utan blir koncessionspliktig. Bestämmelsen innebär således en begränsning för en effektiv och flexibel nätanvändning.

Som anges i förordningsmotiven (Fm 2007:1 s. 31) så bör det inte vara tillåtet att utvidga ett internt nät där överföring av el för annans räkning äger rum till nya byggnader eller anläggningar utanför det område som omfattas av det interna nätet. Däremot bör det vara tillåtet att förstärka ett internt nät eftersom detta inte kan betraktas som en utvidgning av nätet.

Det bör till skillnad från tidigare vara tillåtet att anlägga ett nytt internt nät där överföring från början får ske för någon annans räkning inom de angivna områdena. Överföringen för någon annans räkning bör dock ske i mindre omfattning och inte vara det huvudsakliga syftet med verksamheten. En annan förutsättning är att verksamheten inte får påverka nätkoncessionshavarens möjligheter att bygga ut och använda sitt elnät. Därför bör kravet på att nätet i sin helhet ursprungligen ska ha använts för överföring av el uteslutande för egen räkning tas bort.

Det ska således räcka med att det finns beaktansvärda skäl. Vid bedömningen av om överföring av el för någon annans räkning får ske ska det bedömas om det är lämpligt med hänsyn till hur överföringen påverkar den nätverksamhet som bedrivs av den berörda nätkoncessionshavaren och till kostnaderna för att ansluta berörda elanvändare till det nät som används med stöd av nätkoncessionen.

7.1.2 Överföring av el för någon annans räkning får även ske inom allmänna och enskilda institutioner

För allmänna och enskilda institutioner är det i dag inte tillåtet att överföra el för annans räkning utan krav på nätkoncession. Här kan som exempel nämnas sjukhusområden som förutom huvudverksamheten även kan inhysa apotek, kioskverksamhet och andra externa eller utomstående aktörer dock med viss koppling till områdets huvudsakliga verksamhet. Det saknas skäl att behandla dessa verksamheter på annat sätt än områdena för industrianläggningar, flygplatser, jordbruksverksamheter och fritidsverksamheter. Därför bör det vara tillåtet att överföra el för någon annans räkning även inom en allmän eller enskild institution.

7.2 Undantag för energilagringssystem m.m.

Förslag: Ett internt nät ska få byggas mellan anläggningar för produktion av el, *energilagringsanläggningar eller anläggningar för produktion av el och energilagringssystem.*

Ett internt nät ska få byggas från *en eller flera* anläggningar för produktion av el, eller *en eller flera energilagringssystem* till en anslutning till elnätet, *en anläggning för förbrukning av el eller en anläggning för omvandling av el till en annan energibärare*, förutsatt att anslutningsledningen är kort.

Ett internt nät får även byggas om det används för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions-, *energilagrings-* och överföringsanläggningar.

7.2.1 Ändrad terminologi i ellagen från och med 1 juli 2022

Enligt tidigare lydelse av ellagen fram till den 1 juli 2022 delades elektriska anläggningar in i anläggningar för produktion, överföring eller användning av el, se 1 kap. 2 § första stycket ellagen (1997:857) i dess äldre lydelse, jfr 2 § första stycket elsäkerhetslagen (2016:732). Någon definition av vad som är ett energilager för el fanns däremot inte.

Utifrån ellagens tekniska indelning av elektriska anläggningar samt åtskillnaden mellan reglerad monopolverksamhet (nät) och konkurrensutsatt verksamhet (produktion och handel) har därför Ei hittills gjort bedömningen att lagring av el, dvs. att mata in eller ut elektrisk energi till/från ett energilager, vid tillämpningen av ellagen är att jämföras med förbrukning respektive produktion av el.

Enligt lydelsen av ellagen från och med den 1 juli 2022 (förslagen i prop. 2021/22:153) är bestämmelsen om indelning av elektriska anläggningar i 1 kap. 2 § borttagen. Samtidigt infördes en definition av energilagransanläggningar i 1 kap. 4 § ellagen:

en sådan anläggning i elsystemet som används för att i systemet skjuta upp den slutliga användningen av el till en senare tidpunkt än produktionsstillfället eller för omvandling av elenergi till en form av energi som kan lagras, lagringen av den energin och den följande återomvandlingen av energin till el eller någon annan energibärare

Samtidigt som ellagens terminologi har ändrats torde utvecklingen gå mot att det i framtiden bli vanligare med sammankoppling av flera energilagransanläggningar eller energilagransanläggningar och produktionsanläggningar för att möta kraven på flexibilitet i elnäten, se till exempel punkt 5 *Ökad flexibilitet och energilagring* i *Nationell strategi för elektrifiering*:

En mer flexibel elanvändning är avgörande för elektrifieringen. Möjlighet till flexibilitet ska främjas vid nyanslutningar av elkrävande verksamheter, inklusive elektrolysörer och serverhallar. En hög grad av smart laddning och flexibel eluppvärmning ska realiseras. EU:s nya elmarknadsdirektiv genomförs för att riva hinder för nya aktörer och affärsmodeller på elmarknaden så att de kan bidra med innovativa lösningar för ökad flexibilitet. Digitala lösningar som kan ge bättre styrning, analys och optimering ska främjas. Nättariffer utvecklas för att främja en mer effektiv användning av elnätet.

Bestämmelsen i 22 a § IKN-förordningen bör därför ändras så att det tydligt framgår att den även framöver omfattar ledningar som binder samman energilagransanläggningar eller produktionsanläggningar och energilagransanläggningar.

7.2.2 Möjliggörande av ö-drift

Före den 1 januari 2022 hade 22 a § IKN-förordningen följande lydelse:

Ett internt nät som förbinder två eller flera elektriska anläggningar för produktion, vilka utgör en funktionell enhet, får byggas och användas utan nätkoncession.

Kravet på anslutning till elnätet infördes i bestämmelsen den 1 januari 2022 för att utvidga tillämpningen av undantaget och samtidigt tydliggöra avgränsningen, se *Moderna tillståndsprocesser för elnät* (SOU 2019:30) s. 86:

Det interna nätet inom en vindkraftspark omfattas således i dag av IKN-reglerna, men vid längre avstånd mellan verken blir ledningarna koncessionspliktiga. Samma gäller för anslutningsledningar, åtminstone om dessa är längre än avstånden mellan verken. Samtidigt är det generellt sett föga troligt att det är tekniskt lämpligt att ansluta någon utomstående till dessa ledningar. Problematiken för vindkraftföretagen har beskrivits i skrivelser till utredningen. Undantaget bör därför utvidgas till alla ledningar inom ett avgränsat område bakom anslutningspunkten, till exempel om miljöprövningen av ledningarna har skett ihop med miljöprövningen av vindkraftverken.

Ändringen innebar dock oavsiktligt att produktionsnät med så kallad ö-drift utan koppling till ett annat elnät utesluts vid en strikt tolkning av undantaget. Sådana nät torde idag vara ovanliga, men ett större behov kan uppstå inom de närmaste åren. Det kan handla om en vindkrafts- eller solcellspark som matar en förbrukningsanläggning (till exempel industri) eller en anläggning för omvandling av elen till vätgas som sedan transporteras med rörledning eller tankbil. Vätgasens betydelse inom energisektorn lär öka under de kommande åren och EU-kommissionen har den 14 december 2021 lämnat förslag på ett gemensamt regelverk för gas där vätgas ingår.⁴ Ei bedömer det som olyckligt om ett krav på anslutning till ett annat elnät skulle försvåra ö-drift, särskilt som kravet inte påverkar utbredningen av det interna nätet.

7.2.3 Anslutningsledningar från enstaka anläggningar

Bestämmelsen i 22 a § undantar endast ledningsnät mellan eller från *flera* anläggningar för produktion. Det saknas anledning att göra skillnad mellan en och flera anläggningar. Det har även visat sig praktiskt svårt att avgöra om det är fråga om en eller flera anläggningar. Det gäller både produktionsanläggningar som sol- och vattenkraft, och lager exempelvis batterier. Mark- och miljödomstolen har i dom i mål nr M1216-20 resonerat kring att det inte kan uteslutas att varje turbin i ett vattenkraftverk skulle kunna ses som en enskild anläggning för produktion av

⁴ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas (COM(2021) 803 final)

el på sätt som avses i 22 a § IKN-förordningen.⁵ Även anslutningsledningar från enskilda anläggningar för produktion eller lagring av el bör därför vara undantagna från kravet på nätkoncession.

7.3 Även fartygs elbehov bör undantas från koncession

Förslag: Bestämmelsen om ledningar som får byggas och användas utan nätkoncession enligt 22 b § punkt 1 i IKN-förordningen utvidgas till att även omfatta fartyg.

7.3.1 EU-direktiv om landström

Enligt direktiv (2014/94/EU) om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen artikel 4 punkt 5 ska medlemsstaterna prioritera installationen av landströmsförsörjning i hamnar senast den 31 december 2025, om det inte saknas efterfrågan och om inte kostnaderna är oproportionella i förhållande till fördelarna, inbegripet miljöfördelarna.

Direktiv 2014/94/EU har genomförts genom lagen (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel och förordningen (2016:917) om krav på installationer för alternativa drivmedel (Regeringskansliet Faktapromemoria 2020/21:FPM141 avsnitt 1.3).

7.3.2 Sveriges handlingsprogram för infrastrukturen för alternativa drivmedel

Behovet av landströmsförsörjning har utvärderats i Sveriges handlingsprogram för infrastrukturen för alternativa drivmedel i enlighet med direktiv 2014/94/EU. I handlingsprogrammet konstateras att det finns landströmsanläggningar i ett antal svenska hamnar och att det är vanligt förekommande att det i miljötillståndet för hamnen ställs krav på tillhandahållande av landström (avsnitt 4.10 och avsnitt 7 i handlingsprogrammet).

7.3.3 Vad är landström

Med landström menas el som förbrukas i skepp som används för sjöfart och som har en bruttodräktighet (anger fartygets storlek och bygger på volymen av ett fartygs samtliga slutna utrymmen) om minst 400, när skeppet ligger i hamn och spänningen på elen som överförs till skeppet är minst 380 volt. Landström omfattar inte el som förbrukas när skeppet används för privat ändamål eller när skeppet är upplagt eller på ett varaktigt sätt är taget ur trafik (prop. 2019/20:65 s. 142 första stycket).

⁵ Mark- och miljödomstolens dom 2020-07-02 i M 1216-20, s. 9 f.

Enligt 1 kap. 2 § första stycket sjölagen (1994:009) delas fartyg in i skepp och båtar. Fartyg vars skrov har en största längd som överstiger 24 meter, betecknas skepp. Andra fartyg kallas båt.

Regeringen vill underlätta tillgången till landström för att inte fartyg i hamn ska använda hjälpmotorer som drivs med olja för sin elförsörjning. Landström bidrar till att minska både klimatutsläpp och luftföroreningar. Redan i prop. 2009/10:144 ville regeringen underlätta användningen av landström och föreslog därför en nedsättning av energiskatten på elektrisk kraft som förbrukas i hamn.

7.3.4 Laddström till batterihybriddrift och batteridrift

Sjöfartsverkets rapport *Fossilfri flotta – regeringsuppdrag att analysera och föreslå hur myndighetens båt- och fartygsflotta ska kunna bli fossilfri* (20-02039) visar på möjligheten inom sjöfarten att använda batterihybriddrift. Batterihybriddrift för fartyg innebär att ett fartygs dieselmotor och elmotor tillsammans eller en av motorena ska driva fartyget. Enligt rapporten är en viktig förutsättning möjligheten att ladda iland i så stor utsträckning som möjligt. Som exempel lyfter Sjöfartsverket fram ett utvecklingsprojekt med ombyggnationen till elhybriddrift på ett passagerarfartyg som gett positiva erfarenheter (rapporten 20-02039 avsnitt 1.3.2).

Transportstyrelsen har tagit fram riktlinjer och rekommendationer för batteri- och hybriddrivna fartyg (TSG 2018-735). Av riktlinjerna och rekommendationerna framgår att ett batterisystem består bland annat av batteripaketet, batteriladdare och landanslutning för laddningsändamål (riktlinjerna och rekommendationerna TSG 2018-735 avsnitt 7).

7.3.5 Det behövs undantag från kravet på nätkoncession för att tillgodose elbehovet hos fartyg

I uppdraget att se över undantagen har Ei uppmärksammat att det inte finns något undantag från kravet på nätkoncession för land- och laddström i IKN-förordningen. Undantaget i 17 § IKN-förordningen för interna nät inom området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande anläggningar omfattar inte den kommersiella sjötrafiken som transporterar personer eller gods över vattnet. Ei anser därför att det finns anledning att införa ett undantag för interna nät som i huvudsak är till för att tillgodose elbehovet hos fartyg.

Ändringen som föreslås är att skriva in och utöka undantaget i 22 b § punkten 1 IKN-förordningen till att även omfatta fartyg.

Med föreslagen ändring i IKN-förordningen kommer det förenkla för den som vill elektrifiera fartyg i trafik som lägger till i hamn genom att ledningsnät i huvudsak

till för att tillgodose elbehovet hos fartyg kommer få byggas och användas utan nätkoncession. Sådana ledningsnät, för överföring av el som antingen förbrukas i fartyget eller som lagras i fartygets batterier för elektrifiering av fartygets elmotorer, kommer genom det föreslagna undantaget inte att komma i konflikt med ellagens krav på nätkoncession. Gemensamt för elnät inom hamnområden är att de har en begränsad utbredning och är tydligt avgränsade.

Ei anser att det i undantaget inte behöver vara någon åtskillnad mellan skepp och båtar varför undantaget kommer omfatta fartyg. Sammanfattningsvis anser Ei att interna nät i huvudsak till för att tillgodose elbehovet hos fartyg ska få byggas och användas utan nätkoncession.

Före den 1 januari 2022 hade 22 b § IKN-förordningen följande lydelse:

Ett internt lågspänningsnät som huvudsakligen är avsett för fordons elbehov får byggas och användas utan nätkoncession.

Från den 1 januari 2022 har 22 b § punkten 1 IKN-förordningen följande lydelse:

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om syftet med ledningarna är att

1. i huvudsak tillgodose elbehovet hos fordon,

22 b § IKN-förordningen utvidgades den 1 januari 2022 och delades in i två punkter där den första punkten, liksom den tidigare lydelsen, kom att gälla ett internt nät för fordons elbehov men kravet på lågspänning togs bort.

Att det saknas ett undantag från kravet på nätkoncession för ledningsnät som används till elektrifiering av fartyg åtgärdas mest effektivt och rättssäkert genom att i 22 b § punkten 1 IKN-förordningen inkludera fartyg.

Ett internt nät får byggas och användas utan nätkoncession, om syftet med ledningarna är att

1. i huvudsak tillgodose elbehovet hos fordon *eller fartyg*,

7.3.6 Överföring av el för annans räkning

Överföringen av el i ett ledningsnät som i huvudsak är till för att tillgodose elbehovet hos fartyg förutsätter att kunna överföra el för annans räkning. Förutsättning för överföring av el för annans räkning till fartyg behöver inte någon särskild ändring i IKN-förordningen. Bestämmelserna i IKN-förordningen 23 § punkten 2 och 24 § punkten 9 kommer med den föreslagna ändringen i 22 b § punkten 1 IKN-förordningen innebära att det är möjligt att överföra el till fartyg för annans räkning under förutsättning att det finns beaktansvärda skäl för det.

Bestämmelserna om överföring av el för annans räkning omfattar idag hela 22 b § IKN-förordningen.

7.4 Överföring till banvaktsstugor m.m.

Förslag: Det införs ett undantag från kravet på nätkoncession för ledningar som tillgodoser elbehovet hos en byggnad eller anläggning som är ansluten till ett internt nät för järnvägsdrift om ledningarna var i bruk den 1 januari 1998.

I samband med att nuvarande ellag antogs 1997 infördes en möjlighet för nätmyndigheten att i enskilda fall ge dispens från kravet på nätkoncession enligt 1 § för en ledning som var i bruk den 1 januari 1998. En sådan dispens ska avse en bestämd tid, som får förlängas. Bestämmelsen finns numera i 2 kap. 7 § ellagen.

Bakgrunden till bestämmelsen finns beskriven i prop. 1997/98:136 s. 52f:

Problemet berör i huvudsak Banverket som överför el till utomstående elanvändare i fastigheter som är belägna utanför trafikområdet. Sådana ledningar kräver i och för sig nätkoncession men av hävd har dessa ledningar använts utan nätkoncession. Den överföring till elanvändare som förekommer beror främst på att det har varit alltför kostsamt att ansluta de fastigheter som berörs till det ordinarie elnätet. SJ - numera Banverket - har i dessa fall åtagit sig att som en samhällstjänst överföra el till utomstående elanvändare.

Enligt NUTEK:s rapport Icke koncessionspliktiga nät har Banverket inte någon organisation som kan åta sig en långtgående service till utomstående elanvändare. Banverket kan inte heller garantera en elkvalitet som uppfyller branschens normer. Banverket gör inga nya åtaganden och strävar efter att avveckla elleveranserna till abonnenter utanför järnvägssektorn. Banverket avser att på sikt överföra befintliga nätdelar för externa leveranser till innehavare av nätkoncession för område.

Överföring av el till elanvändare skall i princip alltid ske på nät som drivs med stöd av koncession. Detta är emellertid i vissa fall förenat med avsevärda kostnader. Vidare är det bl.a. på grund av kravet på nätkoncessionshavarens allmänna lämplighet ofta inte möjligt för dessa nätägare att erhalla nätkoncession.

Det är förvisso otillfredsställande att kunder inte kan utnyttja de rättigheter och fördelar som följer av ellagstiftningen därför att de får sin el från ett elnät som saknar nätkoncession. Detta måste emellertid vägas mot kundens intresse att över huvud taget få tillgång till el. Nätägare som överför el utan stöd av nätkoncession omfattas inte av ellagens bestämmelser om leveransplikt. Om kunden till en sådan nätägare skulle beredas möjlighet att klaga på överföringsvillkoren finns det risk att nätägaren helt upphör med elleveranserna. Mot denna bakgrund kan de kunder som får sin el över nät som innehas utan stöd av nätkoncession inte tillförsäkras samma rättigheter som övriga elanvändare.

Innehavare av nät som innehas utan stöd av nätkoncession och utan att något undantag är tillämpligt skall kunna meddelas dispens från kravet på nätkoncession. Ansökan om dispens sker hos regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten. Dispens bör endast kunna meddelas för befintliga anläggningar och om det är förenat med avsevärda kostnader att ansluta externa elanvändare till en ledning eller ett ledningsnät som innehas med stöd av nätkoncession.

De elanvändare som i dag får sin el överförd på nät som saknar nätkoncession bör på sikt anslutas till nät som drivs med stöd av nätkoncession.

Trafikverket har numera övertagit Banverkets verksamhet. Trots att cirka 25 år har gått sedan bestämmelsen infördes finns det fortfarande ett mindre antal kunder som är anslutna till Trafikverkets nät med stöd av dispens. Anledningen är att anslutningskostnaden till det koncessionerade nätet alltså är mycket höga för dessa kunder⁶. Enligt Trafikverkets redovisning till Ei i januari 2022 återstår totalt 262 leveranser i bruk före år 1998 som behöver dispens. Av dessa är 24 privatpersoner. En del av dessa elleveranser har tillkommit, efter tidigare redovisning till Ei, eftersom de inte tidigare varit identifierade eller definierade. Eftersom det inte går att förutse hur länge det kommer att dröja innan det är möjligt för dessa kunder att till en rimlig kostnad få en anslutning till det koncessionerade nätet, förutom att det inte lär ske inom överskådlig tid, bör dessa anslutningar omfattas av ett undantag i stället för en dispens.

Dispensregeln i sig bör vara kvar, eftersom nätmyndigheten har tillämpat den även för ett fåtal andra ledningar än de som avser anslutningar till järnvägsnätet.

⁶ Moderna tillståndsprocesser för elnät
SOU 2019:30, s. 96

8 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Förslag: Bestämmelserna om slutna distributionssystem ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Bestämmelserna om byte av elleverantör för elanvändare i interna nät ska träda i kraft den 1 januari 2025.

Bestämmelserna om slutna distributionssystem ska tillämpas för ledningar och ledningsnät som tagits i drift efter ikraftträdandet och för ledningar och ledningsnät som tagits i drift före ikraftträdandet om innehavaren för ledningen eller ledningssystemet erhållit bindande besked om att ledningen eller ledningsnätet utgör ett slutet distributionssystem.

Bestämmelserna i IKN-förordningen ska träda i kraft 1 juli 2023.

8.1 Överväganden

Bestämmelserna i 2 a kap. ska gälla för slutna distributionssystem som tas i drift efter den 1 januari 2024. Det saknas skäl att föreskriva att bestämmelserna ska träda i kraft före eller efter detta datum. En innehavare av ett befintligt slutet distributionssystem ska kunna ansöka om bindande besked. Det torde i huvudsak gälla innehavare av ett slutet system som innehas med nätkoncession, men möjligheten bör vara öppen även för innehavare av ett slutet distributionssystem som drivs utan nätkoncession. Nätmyndighetens beslut om bindande besked får då den rättsverkan att ledningen eller ledningsnätet utgör ett slutet distributionssystem. Befintliga ledningar eller ledningsnät omfattas således inte av bestämmelserna med mindre innehavaren erhållit ett bindande besked.

Bestämmelserna i 4 kap. 45-48 §§ om byte av elleverantör kräver tid för genomförande i branschen. Det bör sammanfalla med att nya krav på mätning införs. Enligt Förordning (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el ska mätutrustning från och med den 1 januari 2025 kunna uppfylla bestämmelserna i 25-28, 30 och 31 §§. Det medför bland annat krav på mätning av uttag och inmatning av ström, aktiv och reaktiv effekt, och mängden överförd aktiv energi varje kvart. Mätutrustning ska ha ett öppet kundgränssnitt. Avläsning, uppdatering av programvara, spänningssättning och fränkoppling ska kunna ske på distans.

Bestämmelserna i IKN-förordningen kan träda i kraft så snart som möjligt.

9 Konsekvensutredning

9.1 Uppdraget

Inom EU pågår ett samarbete med att skapa en energiunion. Energiunionen handlar om att skapa en väl fungerande inre marknad för el och gas inom EU. Målet är att bättre ta tillvara gemensamma energitillgångar, öka leveranssäkerheten, stärka EU:s konkurrenskraft och minska skadlig miljöpåverkan i en alltmer global omvärld. Samarbetet inom EU om energifrågor har pågått i många år. Ett initiativ i detta samarbete var det tredje inre marknadspaketet (2009), vilket syftade till att skapa bättre förutsättningar för den inre marknaden för energi.

Det tredje paketet har kompletterats genom ren energi-paketet som beslutades i juni 2019. Detta paket syftar till att ytterligare harmonisera elmarknaderna och innehåller bland annat regler om förstärkt konsumentskydd och efterfrågeflexibilitet, regler om nya marknadsaktörer såsom aggregatorer och medborgarenergigemenskaper, reglering av energilager, resurstillräcklighet och kapacitetsmekanismer, samt upprättandet av regionala samordningscentrum (RRC). Vidare utökas Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheters (Acer) ansvar och uppgifter. Slutligen innehåller paketet bestämmelser om riskberedskap. Rättsakterna som beslutades i juni 2019 kompletteras av energieffektiviseringsdirektivet från 2012 med ändringar 2018 och förnybarhetsdirektivet från december 2018, som också innehåller regler för el- och energimarknaderna.

Ett EU-direktiv är ett regelverk som sätter upp mål som ska uppnås, men lämnar åt medlemsländerna att, i nationella bestämmelser, utforma detaljerna för hur målet ska uppnås. Ett EU-direktiv gäller inte som nationell lagstiftning i medlemsländerna utan måste således omsättas till i nationell lagstiftning i respektive medlemsland. Elmarknadsdirektivet ersätter direktiv 2009/72/EG. Det nya direktivet innehåller en hel del bestämmelser som i sak är oförändrade jämfört med det tidigare direktivet. I dessa delar gör Ei samma bedömning som regeringen tidigare gjort vid genomförandet av direktiv 2009/72/EG, såvida inte det särskilt framkommit att det är nödvändigt med kompletterande lagstiftning för att uppfylla kraven i direktivet. I elmarknadsdirektivet finns även bestämmelser som inte är obligatoriska för medlemsstaterna att införa utan överlämnar till medlemsstaterna att avgöra om de bör införlivas i nationell lagstiftning. Direktivet lämnar således i dessa delar det fritt för medlemsstaterna att införa nationella regler eller välja att inte genomföra direktivet i de delarna.

En EU-förordning är bindande och ska tillämpas direkt av Sverige i sin helhet. Ei:s uppdrag består därför i denna del av att analysera vilka åtgärder som kan krävas i Sverige i anslutning till elmarknadsförordningen. Det är bara i de fall när svensk rätt kan anses strida mot förordningen eller då förordningen föreskriver en skyldighet (eller möjlighet) att vidta lagstiftningsåtgärder på det nationella planet som ändringar i svensk rätt aktualiseras. Elmarknadsförordningen innehåller regler som rör marknadens övergripande funktion och syftar till att målen för energiunionen uppnås. Med hjälp av marknadens signaler ska målen ökad effektivitet, en större andel förnybara energikällor, försörjningstrygghet, flexibilitet, hållbarhet uppnås. Syftet är vidare att fastställa grundläggande principer för en välfungerande integrerad elmarknad som ger marknadsaktörer och kunder tillträde utan diskriminering, ger mer inflytande till konsumenterna och säkerställer konkurrenskraft på den globala marknaden. Slutligen ska förordningen fastställa rättvisa regler för gränsöverskridande elhandel och underlätta genomförandet av en välfungerande och transparent grossistmarknad, samt tillhandahålla mekanismer för att harmonisera reglerna för gränsöverskridande elhandel.

Ei har i regleringsbrevet för 2021 fått följande uppdrag av regeringen.

Översyn av undantagen från kravet på nätkoncession enligt ellagen

Energimarknadsinspektionen ska analysera det svenska regelverket när det gäller undantag från kravet på nätkoncession enligt 2 kap. 1 § ellagen (1997:857) och lämna fullständiga författningsförslag i fråga om de ändringar som är motiverade och en beskrivning av förslagets konsekvenser. Energimarknadsinspektionen ska vid genomförandet av uppdraget ta särskild hänsyn till artikel 38 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU. Energimarknadsinspektionen ska särskilt se till att förslagen är förenliga med det direktivet, när det gäller medborgarenergigemenskaper, och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, när det gäller gemenskaper för förnybar energi, samt i övrigt med de delar av båda direktiven som är relevanta för slutna distributionssystem och icke koncessionspliktiga nät. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 31 januari 2023.

9.2 Samråd

En extern referensgrupp bestående av Affärsverket svenska kraftnät, Energiföretagen Sverige, Trafikverket, Lantbrukarnas Riksförbund och Swedavia har löpande fått del av och kunnat lämna synpunkter på den grundläggande rättsliga analysen på förslag och motiv till lämnade förslag samt på konsekvensutredningen. Ei har hållit tre sammanträden med den externa referensgruppen som lämnat synpunkter på det underlag som skickats ut.

Energiföretagen Sverige och Affärsverket svenska kraftnät har framfört synpunkter rörande mätning på interna nät. Framförallt Energiföretagen Sverige har påpekat problemen med en klassificering av samtliga befintliga ledningar och ledningsnät som kan utgöra slutna distributionssystem. Oklarheten kring hur många det är och vilka som kan komma att klassificeras medför både ett rättssäkerhets- och rättviseproblem. Ei har anpassat sina förslag utifrån dessa synpunkter.

9.3 Branschbeskrivning

Sedan omregleringen av den svenska elmarknaden 1996 är handel och produktion av el konkurrensutsatt och kunderna kan välja vilken elhandlare de vill köpa sin el från. Produktion och försäljning av el sker i konkurrens, medan elnätsverksamhet är ett naturligt monopol och regleras och övervakas i särskild ordning. Det svenska elnätet är reglerat genom att Ei ger tillstånd (nätkoncession) för att bygga och använda ledningar, granskar nätföretagens intäkter och bedömer om de är skäliga. Konkurrensutsättningen av elhandelsmarknaden har gett samtliga elanvändare, det vill säga såväl hushållskunder (konsumenter) som företag, flera valmöjligheter. På dagens elmarknad påverkas kundernas kostnad av såväl grossistmarknadens funktion och konkurrensen på slutkundsmarknaden som tarifferna på det reglerade elnätet. Utöver detta påverkas kostnaden även av politiska beslut om ekonomiska styrmedel såsom skatter, avgifter, elcertifikatsystemet och utsläppshandelssystemet.

Det finns ett stort antal aktörer på elmarknaden. Här berättar vi kortfattat om de aktörer som är av särskilt intresse för denna utredning. Det är elproducenter, elnätsföretag, elhandlare men även andra intressenter och aktörer.

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) är ett statligt affärsverk med flera ansvarsområden. Svenska kraftnät bildades 1992 när Statens vattenfallsverk delades upp i Svenska kraftnät och Vattenfall AB. En viktig uppgift för Svenska kraftnät är att förvalta, driva och utveckla det svenska stamnätet där elen transporteras från de stora kraftverken till de regionala elnäten (på de regionala och lokala näten är det sedan de övriga nätföretagen som ansvarar för transporten) och även till utlandsförbindelserna. Eftersom det svenska elnätet är sammankopplat med intilliggande länder sker Svenska kraftnäts verksamhet i samarbete med övriga nordiska och baltiska transmissionsnätsoperatörer. Svenska kraftnät ansvarar också för att upprätthålla kraftbalansen och driftsäkerheten i det svenska elnätet. Svenska kraftnät ser till att det alltid är balans mellan förbrukning och produktion i Sverige och är certifierat som systemansvarig av Ei. Svenska Kraftnät är systemansvarig myndighet i Sverige. Svenska kraftnät upphandlar även den så kallade effektreserven inför varje vinter där förbrukare och producenter kan sälja kapacitet för förbrukningsminskningar eller

produktionsökningar. Svenska kraftnät är också myndighet för den svenska elberedskapen och arbetar för att stärka landets elförsörjning för att klara kritiska situationer.

Elproducenter producerar el och matar in i nätet för transport till elanvändare. El säljs på börsen eller till en större aktör som kan agera på börsen. El kan även handlas bilateralt. I Sverige finns det cirka 200 elproducenter. De fem största elproducenterna stod år 2016 för cirka 78 procent av den totala elproduktionen.⁷

Distributionsnätföretag, driver och sköter om elnätet. Ett nätföretag har ett ledningsnät eller i några fall endast enstaka ledningar och ansvarar för drift och underhåll av elnätet. De ansvarar för att elenergin transporteras från elproduktionsanläggningarna till elkunderna. Elnäten drivs som monopol och Ei övervakar och reglerar deras verksamhet. I Sverige finns cirka 170 distributionsnätsföretag. Storleken på företagen varierar dock stort. Tre företag har cirka 800 000 uttagsabonnemang vardera och ytterligare sju företag mellan 100 000 och 300 000 abonnemang i uttagspunkt. Dessa tio företag har sammanlagt över 3 300 000 uttagsabonnemang, medan de tio minsta företagen sammanlagt har färre än 7 000. Medelvärdet är cirka 36 000 uttagsabonnemang per nätföretag, medan medianen är betydligt lägre, cirka 11 000.

Ett distributionsnätföretag är skyldigt att ansluta elektriska anläggningar till ledningen eller ledningsnätet och att överföra el för annans räkning. Ett distributionsnätföretag får inte bedriva handel med el och får endast bedriva produktion av el när det behövs för nätverksamheten.

Elleverantörer handlar och köper el och säljer el till kunder. En elleverantör får inte bedriva nätverksamhet. I Sverige finns cirka 150 elleverantörer.

Balansansvariga har avtal om balansansvar med Svenska kraftnät vilket innebär ett ekonomiskt ansvar för att tillförd mängd el och uttagen mängd el alltid är i balans i de inmatnings- och uttagspunkter som omfattas av balansansvaret. Ett elhandelsföretag är skyldigt att se till att någon åtar sig balansansvaret för leveranser i en uttagspunkt, om de inte träffar ett sådant avtal själva. Det finns idag cirka 40 balansansvariga (eSett Public Data).

Aggregatorer, i elmarknadsdirektivet beskrivet som marknadsaktörer som deltar i aggregering, är aktörer som köper in volymer av outnyttjad effekt från elkunder. Det vill säga att ett hushåll eller företag går med på att tillfälligt minska sin elanvändning genom att till exempel viss elektrisk utrustning slås av. Aggregatorn säljer möjligheten att använda effekten på elbörsen, balansmarknaden eller till

⁷ Energiföretagen Sverige, Energiåret 2016, version 2017-10-12

nätägaren. På så vis behövs inte ytterligare el produceras för att täcka ett tillfälligt högt effektbehov och aggregatorn kan bidra till ökad flexibilitet i elsystemet.

Elanvändare kan vara slutkunder, men också företag som erbjuder tjänster för efterfrågeflexibilitet. En elanvändare måste teckna avtal med nätföretag om rätten att ta ut el och ett avtal med ett elhandelsföretag för leverans av el. Det finns cirka 5,6 miljoner uttagsabonnemang i Sverige. Vissa kunder har fler än ett abonnemang, varför antalet elanvändare kan vara något lägre.

Energimarknadsinspektionen (Ei) har tre verksamhetsområden: tillsyn och tillstånd, regelutveckling och kundinformation. Inom området tillsyn och tillstånd ger Ei bland annat tillstånd att bygga elledningar och bereder ansökningar om att få bygga naturgasledning, sätter nätföretagens intäktsramar, prövar skäligheten i anslutningsvillkor och bedriver marknadsövervakning på grossistmarknaderna. I huvudsak grundas Ei:s befogenheter på ellagen (1997:857) och naturgaslagen (2005:403), men även andra lagar och regler, till exempel ett antal EU-förordningar. Inom området regelutveckling gör Ei främst utredningar på uppdrag av regeringen, men Ei kan även på eget initiativ föreslå regeländringar för att förbättra marknadens funktion. Inom området kundinformation driver Ei en webbplats för prisjämförelser på elavtal, elpriskollen.se. Ei har även en tjänst dit kunder kan vända sig med frågor kring slutkundsmarknaden.

Andra aktörer är **energitjänsteföretag**, vilka enligt energieffektiviseringsdirektivet är ett företag som levererar energitjänster eller andra tjänster för att förbättra energieffektiviteten i en slutanvändares anläggning.

9.4 Elmarknadens struktur

Det finns två flöden på elmarknaden, ett fysiskt och ett ekonomiskt. Det fysiska flödet, det vill säga elleveransen, går från producenterna via elnätet till kunden. Det ekonomiska flödet går från kunden till producenten via elhandlare och elbörsen (nätägarna får också betalt för överföring av el).

Merparten av den el som produceras i Sverige produceras i landets norra delar medan merparten av elkonsumenterna finns i de södra delarna. På grund av elnätet inte kan överföra obegränsade mängder el kan det uppstå begränsningar i möjligheten att överföra el mellan landets olika delar och till andra länder. Överföringsbegränsningar i elnätet brukar benämnas flaskhalsar. Om flaskhalsarna ofta uppstår på samma ställe i nätet anses de vara strukturella. Sådana strukturella flaskhalsar får hanteras på två sätt. Indelningen i elområden är en av de två tillåtna metoderna för att hantera flaskhalsar inom EU. Den andra metoden är omdirigering och mothandel. Sverige är sedan den 1 november 2011 indelat i fyra elområden.

Elnätet kan delas in i tre nivåer: transmissionsnät, regionnät och lokalnät.

Transmissionsnätet transporterar el långa sträckor med höga spänningsnivåer.

Regionnäten transporterar el från transmissionsnätet till lokalnäten och i vissa fall direkt till större elanvändare. Lokalnäten ansluter till regionnäten och transporterar el till hushåll och andra slutkunder. Det svenska elsystemet är tätt sammankopplat med angränsande länder.

Det krävs tillstånd, så kallad nätkoncession, för att få bygga och använda starkströmsledningar (kraftledningar). Ei reglerar nätföretagens intäkter på förhand under en fyraårsperiod. Intäkterna ska täcka skäliga kostnader för att driva nätverksamhet samt ge en rimlig avkastning på investerat kapital. Syftet med regleringen är dels att företagets kunder ska få skäliga priser (och incitament att använda nätet effektivt), dels att göra det möjligt för företagen att investera och underhålla näten.

I syfte att förhindra korssubventionering mellan företag som bedriver olika typer av elverksamhet får nätverksamhet inte bedrivas av samma juridiska person som bedriver produktion av eller handel med el. Inom samma juridiska person ska nätverksamheten redovisas ekonomiskt skilt från all annan verksamhet. Detta innebär att elnätsverksamhet både måste vara juridiskt och redovisningsmässigt åtskild från företag som bedriver produktion av eller handel med el. Produktion av el får enligt gällande regler ske i ett nätföretag endast om den är avsedd för att täcka nätförluster eller för att ersätta utebliven el vid elavbrott. Utöver detta finns ett krav på att vissa nätföretag ska vara funktionellt åtskilda från företag som bedriver produktion av, eller handel med, el. Den funktionella åtskillnaden gäller företag som bedriver nätverksamhet och som ingår i en koncern vars samlade elnät har minst 100 000 elanvändare.

9.5 Förslag till införande av slutna distributionssystem genom ändringar i ellagen

9.5.1 Sammanfattning av förslag till ändringar i ellagen

Bestämmelserna i artikel 38 i elmarknadsdirektivet syftar till att ge vissa typer av nät undantag från betungande bestämmelser. De nät som kan komma i fråga är nät som har en geografisk begränsning och antingen sammankopplar nätinnehavarnas verksamheter av tekniska skäl eller där nätinnehavaren överför el huvudsakligen för egen räkning. Tekniska skäl kan vara att nätinnehavaren driver ett tekniskt integrerat och komplext system med särskilda krav på driftssäkerhet. För att korrekt genomföra artikel 38 i svensk lagstiftning har Ei föreslagit att sådana nät ska klassificeras som slutna distributionssystem och få undantag från vissa betungande bestämmelser i nationell lagstiftning. I övrigt gäller ellagen som för ett vanligt distributionsnätsföretag. Det finns ett stort antal nät i Sverige som passar in

på definitionen av slutna distributionssystem som drivs utan stöd av nätkoncession. I varje kommun finns det köpcentrum, industriområden, fritidsanläggningar och institutioner. Ei saknar uppgifter om hur många sådana nät det finns. De saknar för närvarande reglering genom ellagen. Elanvändare som är anslutna till nätet får enligt Ei:s förslag vissa rättigheter och näten blir också tillgängliga för tillträde för tredje part.

Ei har i sin analys kommit fram till att IKN-förordningen är förenlig med direktivet. Detta eftersom direktivet inte innehåller några regler om vilka nät som ska ha koncession och inte. En särskild reglering behöver dock införas som medför att slutna distributionssystem som inte drivs med stöd av nätkoncession ändå ska omfattas av huvudparten av bestämmelserna i ellagen. Förutom en korrekt implementering av elmarknadsdirektivet har förslaget många fördelar. Elanvändare i sådana nät får en bättre ställning på marknaden och kan få sin nätavgift eller tariff prövad.

De föreslagna bestämmelserna om slutna distributionssystem innebär att vissa ledningar och ledningsnät som idag är i drift utan stöd av nätkoncession, och således inte omfattas av bestämmelserna i ellagen, kommer att omfattas av definitionen av slutna distributionssystem. Detta innebär att de kommer omfattas av i princip alla bestämmelser i ellagen. Innehavarna av sådana system skulle således påföras skyldigheter gällande mätning, åtskillnadsregler, anslutningsskyldighet, kundbestämmelser och tariffer.

Det är inte möjligt att uppskatta hur många sådana system som finns i Sverige idag, men det gäller till exempel industrier, köpcentrum, flygplatser och områden för fritidsverksamhet. Många av dessa har drivit sina nät under lång tid och har inrättat sin verksamhet utifrån att de inte omfattas av de skyldigheter som gäller för nätföretag enligt ellagen. Det framstår därför inte som rimligt att samtliga idag befintliga system som utgör slutna distributionssystem ska omfattas av de föreslagna reglerna. Ei skulle inte heller ha någon praktisk möjlighet att bedriva tillsyn över att alla befintliga ledningar och ledningsnät följer ellagens bestämmelser. Risken finns att endast ett fåtal skulle kunna bli föremål för klassificering efter tillsyn, vilket skulle leda till en betydande skillnad i reglering av de som klassificeras och de som av någon anledning inte blir klassificerade. Befintliga ledningar och ledningsnät ska därför inte omfattas av de nya bestämmelserna.

Ei föreslår att bestämmelserna därför endast får omfatta slutna distributionssystem som tas i drift efter 1 januari 2024. Dessa system kan klassificeras efter ansökan av nätinnehavaren, nätkoncessionshavaren för område eller elanvändare som är ansluten till systemet. Klassificeringen sker genom ett bindande besked på liknande sätt som idag kan ske för icke koncessionspliktiga nät. Ei har även

möjlighet att klassificera ett system efter tillsyn. Eftersom det kan finnas intresse för innehavaren eller verksamhetsutövaren av ett befintligt system att få det klassat som ett slutet system, har en sådan möjlighet föreslagits.

Ei föreslår även att elanvändare ska ha rätt att byta elleverantör oavsett om kunden är ansluten till ett nät som drivs med stöd av nätkoncession eller inte. Förslaget innebär att elanvändarnas valfrihet ökas samtidigt som andra marknadsaktörer såsom leverantörer och aggregatorer får tillgång till näten.

9.5.2 Definition och reglering av slutna distributionssystem

En definition av slutna distributionssystem införs i ellagen.

Ett nytt kapitel införs med bestämmelser om slutna distributionssystem.

Innehavaren av ett slutet distributionssystem ska vid tillämpning av ellagen jämföras med distributionsnätsföretag som bedriver nätverksamhet och omfattas av alla skyldigheter enligt lagen, men med vissa undantag. Detta gäller oavsett om det slutna distributionssystemet drivs med stöd av nätkoncession eller inte.

Utöver detta ska vad som anges i denna lag om innehavare av nätkoncession tillämpas för innehavare av ett slutet distributionssystem. Detta för att säkerställa att innehavare av slutna distributionssystem omfattas av anslutningsplikten i 4 kap. § 1 ellagen.

Bestämmelserna i detta kapitel ska tillämpas på slutna distributionssystem som tas i drift efter den 1 januari 2024. En innehavare av ett befintligt slutet distributionssystem som driver nätet med stöd av nätkoncession ska kunna begära att nätet klassificeras som ett slutet distributionssystem.

9.5.3 Alternativa lösningar

Ett införande av en reglering av slutna distributionssystem är frivilligt enligt artikel 38. Utgångspunkten för den särreglering som artikel 38 erbjuder är att de ledningar eller ledningsnät som omfattas av definitionen utgör distributionssystem. För svenskt vidkommande skulle det innebära att de omfattas av koncessionsplikt och således samtliga bestämmelser i ellagen. Några undantag, annat än möjligen från vissa nationella bestämmelser, är inte möjliga. Med hänsyn till bestämmelserna i elmarknadsdirektivet och EU-domstolens domar rörande slutna distributionssystem är det med detta alternativ inte möjligt att behålla undantaget i IKN-förordningen för slutna distributionssystem. Detta alternativ förutsätter att IKN-förordningen upphävs i väsentliga delar och därigenom endast tillåter nät för internt bruk. Detta alternativ skulle medföra omfattande förändringar för många mindre nät i Sverige och dessutom medföra en påtaglig ökning av omfattningen av Energimarknadsinspektionens ärendetillströmning för

tillstånd att bygga ledning och för tillsyn. I den mån ledningen utgör miljöfarlig verksamhet krävs ändå en prövning enligt miljöbalken och med hänsyn till att det är nät med en begränsad geografisk utbredning är inte ett fullskaligt koncessionsförfarande lämpligt. En sådan lösning skulle snarare försvåra uppkomsten av nya nödvändiga ledningar och ledningsnät inom industriområden och liknande.

Av definitionen följer att ett slutet distributionssystem överför el huvudsakligen till sig själv inom ramen för sin kommersiella verksamhet eller till andra företag. Artikel 38 ger dock utrymme för överföring av el till hushållskunder om det är tillfälligt och om hushållskunden har anställning hos eller liknande koppling till innehavaren. Denna rätt till överföring är frivillig att införa. Alternativet att inte införa denna möjlighet ger en begränsning i antalet nät som kan omfattas av undantagen i ellagen. En sådan begränsning är onödig.

Att inte vidta någon åtgärd för implementering eller reglering skulle medföra att det svenska regelverket tydligt strider mot gällande EU-rätt. Det är således inte ett möjligt alternativ.

De föreslagna bestämmelserna ska endast omfatta sluta distributionssystem som tas i drift efter den 1 januari 2024. Det är oklart hur många ledningar eller ledningsnät som skulle träffas av definitionen. Det bör dock röra sig om ett inte oväsentligt antal, eftersom det i varje kommun finns gallerior, industriområden, fritidsanläggningar och institutioner som kan utgöra slutna distributionssystem. Att inför tämligen betungande bestämmelser på dessa verksamheter som under lång tid anpassat sin verksamhet efter gällande regler är på gränsen till genomförbart. Det skulle krävas en omfattande tillsynsinsats och kostnader för tillsyn och ärendehandläggning skulle öka i hög grad. Dessutom skulle verksamheterna som drivs utan stöd av nätkoncession drabbas av tillkommande kostnader som följer av att innehavarna av dessa nät i stort sett skulle omfattas av samma krav som etablerade elnätsföretag. Det är inte rimligt att de skulle behöva avsätta ekonomiska eller personella resurser till detta. Det skulle vara omöjligt för Ei att utöva en effektiv tillsyn över samtliga befintliga system vilket skulle medföra nackdelar ur ett rättssäkerhets- och konkurrensperspektiv. Förutsättningarna för att bedriva verksamhet skulle påverkas av om nätinnehavaren blivit föremål för tillsyn eller inte.

Övriga förslag som övervägts

Ett alternativ är att föreskriva att samtliga befintliga slutna distributionssystem ska omfattas av ellagens bestämmelser, förutom de givna undantagen. Som beskrivits i föregående stycke är detta alternativ mycket kostsamt att genomföra och kan dessutom leda till diskriminering ur ett konkurrensperspektiv. Tillämpningen av bestämmelserna skulle inte heller bli rättssäker, eftersom tillsynen i hög

utsträckning skulle bygga på anmälningar eller ansökningar och inte medföra en generell implementering av bestämmelserna.

Ett alternativ till att reglera slutna distributionssystem i ellagen är att göra det på förordningsnivå, antingen genom ändringar i IKN-förordningen eller i annan förordning. En förutsättning för det är att vissa skyldigheter och rättigheter påförs de slutna distributionssystemen i ellagen, men att vissa undantag från ellagens bestämmelser får göras efter bemyndigande till regeringen. Ellagens bestämmelser skulle då som huvudregel omfatta samtliga ledningar och ledningsnät oberoende av koncession. Detta kan genom att begreppet nätkoncessionshavare och distributionsnätsföretag byts mot nätinnehavare (systemansvarig för distributionssystem). Regeringen bemyndigas att undanta ledningar och ledningsnät från kravet på nätkoncession och att nät som omfattas av ett sådant undantag även undantas från vissa bestämmelser i ellagen.

Artikelns krav på att tillsynsmyndigheterna eller andra behöriga myndigheter ska klassificera ett system som ett slutet distributionssystem uppfylls genom bemyndigandet till regeringen och genom att den systemansvarige för distributionssystem hos nätmyndigheten kan ansöka om ett bindande besked om systemet (eller) ledningen omfattas av föreskrifter meddelade med stöd av bemyndigandet.

Beträffande slutna distributionssystem finns möjlighet för medlemsstaten att föreskriva att tillsynsmyndigheten ska undanta dessa system från vissa skyldigheter som annars åligger systemansvariga för distributionssystem. Tillsynsmyndigheten har, som ovan nämnts, möjlighet att lämna bindande besked i frågan om distributionssystemet eller ledningen är ett slutet system. Någon ytterligare prövning av tillsynsmyndigheten är enligt Ei:s mening inte nödvändig. Däremot krävs inte att olika typer av slutna distributionssystem omfattas av samma undantag. Även detta skulle då regleras i IKN-förordningen.

Detta alternativ har inte samma fördelar som det föreslagna huvudalternativet, som är mer överskådligt.

Ei har även övervägt att införa en mer konkret definitionen av slutna distributionssystem, som skulle omfatta endast industri, flygplats och köpcentrum. Nät som omfattas av 24 § p 2 och 3 i IKN-förordningen kommer att vara slutna distributionssystem. En ny bestämmelse skulle då behöva införas i IKN-förordningen som föreskriver att vissa bestämmelser i ellagen gäller för de aktuella undantagen från koncession.

Nackdelen med en mer konkret definition är att vissa nät, som faktisk utgör slutna distributionssystem enligt artikel 38 i elmarknadsdirektivets definition inte skulle omfattas av bestämmelserna.

9.5.4 Effekter på marknaden och sociala konsekvenser

Marknaden bedöms bli mer effektiv eftersom fler elanvändare får tillgång till förbruknings- och faktureringsinformation enligt ellagen. De slutna systemen omfattas av anslutningsplikten, vilket kan bidra till en mer ändamålsenlig elanvändning. Fler elanvändare får tillgång till mer information och kan bli mer aktiva på marknaden. Det kan bidra till energiomställningen. Några sociala konsekvenser eller miljömässiga konsekvenser förutses inte.

9.5.5 Konsekvenser för berörda aktörer

Distributionsnätsföretag

Distributionsnätsföretag som driver ett befintligt slutet distributionssystem kan få undantag från vissa bestämmelser i ellagen om innehavaren ansöker om bindande besked. Den administrativa bördan blir då mindre liksom kostnaderna för att driva nätverksamheten. De nätföretag som driver nät med stöd av nätkoncession kommer inte påverkas av förslaget i form av administrativa pålagor eller kostnader.

Distributionsnätsföretag som tar ett koncessionspliktigt slutet distributionssystem i drift efter ikraftträdandet kommer att få undantag från vissa bestämmelser i ellagen. Den administrativa bördan blir mindre liksom kostnaderna för att driva nätverksamheten jämfört med om möjligheten till undantag inte ha införts.

Innehavare av icke koncessionspliktiga nät

Innehavaren av ett slutet distributionssystem som inte är koncessionspliktigt och som tas i drift efter bestämmelsernas ikraftträdande får en större administrativ börda och ökade kostnader jämfört befintliga slutna distributionssystem som inte är koncessionspliktiga. Detta är en effekt av att icke koncessionspliktiga nät inte är reglerade i ellagen, vilket inte är förenligt med elmarknadsdirektivet. Kostnaderna innefattar bland annat mätning och rapportering och information till elanvändare. Engångskostnaden för installation av mätare och insamlingssystem kan uppskattas till cirka 2 500 kr. (I intäktsramsregleringen för elnätsföretagen är schablonvärdet 2 095 kronor för en ny mätare, inklusive installation och insamlingssystem för att samla in mätvärden från mätaren, prop. 2020/21:124). Innehavaren ska uppfylla ellagens krav på faktureringsinformation och behöver investera i eller anpassa faktureringsystem. Eftersom det rör sig om ett fåtal kunder uppskattas kostnaden till 10 000 – 100 000 kr.

Transmissionsnätsföretag

Svenska kraftnät kommer inte att påverkas av förslaget.

Elleverantörer

Elleverantörerna får tillgång till ytterligare en kundmarknad, eftersom kunder, konsumenter och små företag, i ett slutet distributionssystem, men inte i ett icke koncessionspliktigt nät, har rätt att utan kostnad byta elleverantör. Med hänsyn till att förslaget inte gäller befintliga slutna distributionssystem som inte är koncessionspliktiga blir effekten begränsad.

Kunder

Elanvändare i ett slutet distributionssystem omfattas av samtliga kundbestämmelser i ellagen. Det betyder rätt att byta elleverantör, rätt till fakturering och debitering med viss information om till exempel förbrukning. Med hänsyn till att förslaget inte gäller befintliga slutna distributionssystem som inte är koncessionspliktiga blir effekten begränsad.

Ei

Eftersom vissa av de slutna distributionssystemen, som annars skulle ha omfattats av undantag från samtliga bestämmelser i ellagen måste rätta sig efter ellagens bestämmelser, så kan Ei:s tillsynsarbete bli mer omfattande. Med hänsyn till att förslaget inte gäller befintliga slutna distributionssystem som inte är koncessionspliktiga blir effekten begränsad.

Domstolar

Förslaget kan medföra en ökad tillströmning av överklagade beslut som meddelats vid tillsyn till domstolsväsendet.

Övriga myndigheter

Förslaget medför ingen påverkan på övriga myndigheter.

9.5.6 Ikraftträdande och informationsinsatser

Ei föreslår att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2024. Med hänsyn till att förslaget inte gäller befintliga slutna distributionssystem, förutom de som på innehavarens begäran erhållit bindande besked, kan bestämmelserna införas inom kort tid. Marknaden behöver ingen särskild anpassning.

De slutna distributionssystem som tas i drift efter 1 januari 2024 och som inte är koncessionspliktiga måste anpassa sin verksamhet till att uppfylla ellagens krav, förutom vissa undantag. Detta medför att marknaden behöver informeras i god tid om den nya typen av distributionssystem. Detta kan ske till exempel genom informationsinsatser från Ei.

9.6 Klassificering av slutna distributionssystem

Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem enligt 1 §.

Ett sådant besked får begäras av

1. innehavaren av ledningen eller ledningsnätet,
2. innehavaren av nätkoncession för område där ledningen eller ledningsnätet finns, eller
3. en elanvändare som är ansluten till ledningen eller ledningsnätet.

9.6.1 Alternativa lösningar

Med utgångspunkt i att det måste införas en reglering, se avsnitt 9.5.2, finns inget alternativ till att låta nätmyndigheten avgöra frågan om klassificering. Att det är tillsynsmyndigheten, dvs. nätmyndigheten, eller annan berörd myndighet som ska klassificera ett system som slutet framgår direkt av artikel 38 i elmarknadsdirektivet. Någon annan lämplig berörd myndighet finns inte i Sverige. Att underlåta att ge nätmyndigheten möjlighet till klassificering är inte ett möjligt alternativ.

En innehavare av ett slutet distributionssystem har intresse av en klassificering endast om systemet drivs med stöd av nätkoncession, eftersom det genom klassificering kan omfattas av de föreslagna undantagen.

Klassificering kan även ske efter tillsyn. I normalfallet skulle i detta fall tillsyn inledas efter en anmälan av kund eller annan berörd som vill få nätet prövat. Det innebär att de slutna distributionssystem som inte drivs med nätkoncession, men där det finns behov av till exempel bättre information till kund, kan bli klassificerade efter tillsyn. Alternativet, att nätmyndigheten genom tillsyn ska identifiera och sedan klassificera samtliga möjliga slutna distributionssystem i landet skulle medföra en omfattande tillsynsinsats inklusive syn över hela landet. Det bedöms som uteslutet med hänsyn till de att det skulle krävas omfattande resurser för att utreda hur många nät som kan klassificeras som slutna distributionssystem och sedan utreda om de är det eller inte. Alternativet, att endast låta klassificering ske efter tillsyn skulle också kunna medföra att färre system som idag drivs med stöd av nätkoncession kan få ett beslut om att omfattas av undantagen. Ett lämpligare alternativ är att genom informationsinsatser informera elanvändare och nätinnehavare om möjligheten till bindande besked och följderna av ett sådant.

Effekter på marknaden och sociala konsekvenser

Förslaget har ingen påverkan på marknaden effektivitet, miljömässiga eller sociala konsekvenser.

9.6.2 Konsekvenser för berörda aktörer

Marknadens aktörer påverkas inte av nätmyndighetens klassificering i sig. När det gäller konsekvenserna av regleringen, se avsnitt 9.5.

Ei och domstolarna

Ei får en ökad arbetsbörda eftersom beslut om bindande besked eller klassificering efter tillsyn enligt de föreslagna bestämmelserna kommer att behöva fattas. Det kan röra sig om ett tiotal per år. Även förvaltningsdomstolen kan få en ökad måltillströmning med ett fåtal mål per år.

Övriga myndigheter

Förslaget bedöms inte påverka andra myndigheter.

9.7 Undantag från bestämmelser i ellagen

Ei föreslår att bestämmelserna i 3 kap. 3, 4, 12, 15, 16, 18, 19, 39, 45 och 46 §§, 5 kap. samt 10 kap. ellagen inte ska gälla för ett slutet distributionssystem, det vill säga utan särskilt beslut av nätmyndigheten.

Ett slutet distributionssystem ska vara undantaget från följande bestämmelser i ellagen:

- Anskaffande av el som behövs för nätverksamheten på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt enligt 3 kap. 3 §
- Anskaffande av icke-frekvensrelaterade stödtjänster på ett öppet, icke-diskriminerande och marknadsorienterat sätt enligt 3 kap. 4 § ellagen
- Förbudet i 3 kap. 12 § ellagen mot att bedriva annan verksamhet än nätverksamhet
- Bestämmelserna om flexibilitetstjänster i 3 kap. 15 §
- Skyldigheten att ta fram en plan för hur nätverksamheten ska utvecklas enligt 3 kap. 16 § ellagen
- Förbudet mot att inneha, utveckla eller driva en laddningspunkt enligt 3 kap. 19 § ellagen
- Förbudet mot att äga, utveckla, förvalta eller driva en energilagringssystem enligt 3 kap. 39 § ellagen
- Kravet på förhandsprövning av metoder som använts för att beräkna tariffer enligt 5 kap. ellagen

- 10 kap. ellagen som rör avbrottsersättning och kraven på leverans kvalitet, riskanalys och åtgärdsplan i 3 kap. 18, 45 och 46 §§ ellagen.

9.7.1 Alternativa lösningar

I artikel 38 i elmarknadsdirektivet ges möjlighet för tillsynsmyndigheten, dvs. nätmyndigheten, att besluta om undantag. Ei:s förslag är utformat så att undantagen följer automatiskt med nätmyndighetens klassificering. Att i ett klassificeringsförfarande separera de olika undantagen och pröva dem för sig framstår som onödigt och skulle leda till ökad administration både hos den som begär klassificering och för nätmyndigheten. En innehavare av ett slutet distributionssystem som vill upphandla stödtjänster eller flexitjänster på samma sätt som ett nät som drivs med koncession, kan göra så. Ei ser inte något behov att kunna besluta om att vissa av de slutna distributionssystemen ska omfattas av skyldigheterna i 5 kap. om intäktsram eller att upprätta en nätutvecklingsplan. Inte heller bör Ei kunna besluta om att förbudet mot att äga eller driva laddningstjänster för fordon eller energilagringsanläggningar ska gälla vissa slutna distributionssystem.

Ei har föreslagit ett undantag från skyldigheten i 3 kap. 12 § ellagen som anger att distributionsnätsföretag endast får bedriva nätverksamhet.

Distributionsnätsföretag får dock driva andra nät än elnät, producera el i vissa fall och reparera och underhålla ett annat företags nät. Bestämmelsen i ellagen är ett genomförande av artikel 31 punkten 10 i elmarknadsdirektivet. Av denna bestämmelse följer att distributionsnätsföretag, slutna distributionssystem inkluderade, endast får bedriva annan verksamhet än den som föreskrivs i elmarknadsdirektivet och i förordning (EU) 2019/943, om sådan verksamhet är nödvändig för att de distributionsnätsföretagen ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt nämnda direktiv och förordning och om tillsynsmyndigheten har bedömt att det finns behov av ett sådant undantag. Bestämmelsen i ellagen innebär i praktiken ett förbud för nätinnehavaren av ett slutet distributionssystem att vid sidan av överföring av el bedriva annan verksamhet såsom produktion av el och leverans av el. Som definitionen av slutna distributionssystem är utformad medför en tillämpning av förbudet mot att bedriva annan verksamhet att ett slutet distributionssystem inte kan föreligga, i vart fall inte utan att bryta mot ellagen och elmarknadsdirektivet. Ett typiskt slutet distributionssystem utgörs av en fastighetsägare eller en industri som bedriver viss verksamhet, men det kan också röra sig om produktion av den el som överförs. Vid sidan av denna verksamhet överförs el till elanvändare. I de fall elanvändaren inte endast betalar en avgift för överföringen levererar nätinnehavaren dessutom el. Ei:s bedömning är att artikel 31.10 inte är tänkt att tillämpas på ett slutet distributionssystem och att ett undantag kan göras även för bestämmelsen i 3 kap. 12 § ellagen.

Alternativet, att inte föreslå ett undantag även från 3 kap. 12 § ellagen, skulle få stora konsekvenser för innehavarna av de slutna distributionssystemen som, om de inte upphör med sin verksamhet vid sidan av överföring av el, annars måste vidta omorganisationer av verksamhetens struktur. Nätinnehavarna skulle bli tvungna att separera nätverksamheten från den övriga verksamheten vilket kräver hantering av ytterligare en juridisk person och upprättande av särskild årsredovisning av nätverksamheten.

Ei föreslår även undantag från nationella bestämmelser. Dessa undantag följer inte EU-lagstiftning och är helt frivilligt att införa. De slutna distributionssystemen får genom de undantag som ges i artikel 38 lättnader i sin administration och på kostnadssidan. Det finns skäl att även undanta dessa system från nationella bestämmelser. Interna nät drivs ofta genom markledning och har en begränsad utbredning. Ledningar i tät skog torde vara ovanliga. Det finns inte skäl att ställa samma krav på leveranssäkerhet eller riskanalyser eller åtgärdsplaner för dessa nät.

9.7.2 Effekter på marknadens effektivitet och sociala konsekvenser

Med utgångspunkten att slutna distributionssystem är distributionssystem och ska omfattas av ellagens samtliga bestämmelser, medför de föreslagna undantagen att mindre nät med begränsad överföring till annan kan byggas utan krav på nätkoncession, vilket båda spar tid och resurser för marknadsaktörerna. En mer ändamålsenligt lokal utbyggnad och användning av befintligt nät underlättas således. De slutna distributionssystemen får också möjlighet att äga och driva laddningspunkter för fordon och energilager, vilket allt annat lika får positiva effekter på utbyggnaden av just laddningspunkter och energilager och i slutändan bidrar till elektrifieringsmålen och en mer ändamålsenlig användning av redan producerad energi.

Eftersom nya slutna distributionssystem, där det krävs, blir föremål för prövning enligt miljöbalken, får förslaget inga miljömässiga konsekvenser.

9.7.3 Konsekvenser för berörda aktörer

Slutna distributionssystem som idag drivs med stöd av nätkoncession kan begära att bli klassificerade och omfattas av undantagen.

Distributionsnätsföretagen

För distributionsnätsföretagens del innebär föreslagna undantag att de slutna distributionssystemen kan bedriva verksamhet på något mer gynnsamma villkor. Påverkan på distributionsnätsföretagen blir liten eftersom det finns en begränsning i till exempel hur många externa elanvändare som kan begära anslutning till ett slutet distributionssystem. Det blir inte aktuellt att ansluta hushållskunder/konsumenter till ett slutet distributionssystem.

Transmissionsnätsföretag

Förslaget får inga konsekvenser för Affärsverket svenska kraftnät.

Elleverantörer

Förslaget bedöms inte få några märkbara konsekvenser för elleverantörerna.

Andra företag

Företag som har som verksamhet att driva energilager eller laddningspunkter kan få konkurrens från slutna distributionssystem som drivs med stöd av nätkoncession, vilket kan öka marknadens tillgång till energilager och laddningspunkter

Elanvändare

Förslaget medför inga andra konsekvenser än att den minskade administrativa bördan för nätinnehavaren av ett slutet system kan medföra en något lägre elnätsavgift.

Ei, övriga myndigheter och domstolar

Förslaget bedöms inte medföra någon påverkan.

9.8 Nätavgifter i slutna distributionssystem

En bestämmelse införs i ellagen om att en elanvändare har rätt begära att nätmyndigheten ska se över de metoder som används för att beräkna avgifterna i det slutna distributionssystemet.

Nätmyndigheten ska på begäran av en elanvändare pröva de metoder som används för att beräkna de tariffer som tillämpas för elanvändare anslutna till det slutna distributionssystemet.

Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som används för att beräkna tariffer enligt första stycket om metoderna leder till att tarifferna är skäliga samt utformas på ett objektiva och icke-diskriminerande sätt.

9.8.1 Alternativa lösningar

Med utgångspunkt i att de slutna distributionssystemen undantas från skyldigheterna i 5 kap. ellagen måste det enligt artikel 38 i elmarknadsdirektivet införas en bestämmelse som ger en elanvändare rätt att begära en prövning av hur avgiften beräknats. Någon alternativ lösning finns således inte.

9.8.2 Effekter på elmarknadens effektivitet och sociala konsekvenser

En extern kund som har rätt till prövning av avgifter är en näringsidkare har enligt 4 kap. 25 § ellagen rätt till information om hur avgifterna för överföring är

utformade. Förslaget bedöms leda till en mer rättvis nivå på elnätsavgifter i ett slutet distributionssystem, än vad som annars vore fallet.

9.8.3 Konsekvenser för berörda aktörer

Några konsekvenser förutom för nätinnehavaren av ett slutet distributionssystem och anslutna elanvändare föreligger inte.

Nätinnehavarna

Nätinnehavarnas avgifter kan bli föremål för prövning genom att Ei prövar metoden för hur de bestäms. Nätinnehavarna behöver vid en prövning kunna redovisa hur metoden ser ut.

Elanvändarna

Elanvändare som är anslutna till interna nät ges en starkare ställning gentemot nätinnehavaren eftersom de kan begära prövning av metoden för hur avgiften beräknas.

Ei och domstolar

Ei har att pröva frågan om nätavgifterna är skäliga samt utformas på ett objektivt och icke-diskriminerande sätt. Antal ärenden bör inte överstiga ett per månad. Arbetsbördan för Ei ökar därför. Part som inte är nöjd med Ei:s beslut efter prövning kan överklaga till förvaltningsdomstol, vilket kan leda till en ökning av måltillströmningen med ett fåtal mål per år. Möjligen kan antalet tvister i allmän domstol som rör frågan om elanvändares avgift minskas. Det är oklart hur vanliga sådana tvister är.

9.9 Tillträde till nät och val av elleverantör

Förslag: En bestämmelse införs i ellagen som anger att en innehavare av ett internt nät är skyldig att upplåta sitt nät för att elanvändaren ska kunna byta elleverantör. Ett internt nät definieras som ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession

Om innehavaren av det icke koncessionspliktiga nätet själv ansvarar för mätning och rapportering av mätvärden i elanvändarens uttagspunkt ska den följa tillämpliga bestämmelser om mätning och rapportering av mätvärden, bestämmelser om balansansvar och bestämmelser om avbrytande av överföring av el till konsumenter. Om nätinnehavaren begär det ska nätföretaget som har områdeskoncession ansvara för mätning och rapportering i uttagspunkten. Den elanvändare eller producent som begär att få välja elleverantör i punkten är skyldig att stå för merkostnader som innehavaren av det icke koncessionspliktiga nätet har för upplåtelsen av nätet. Elanvändaren svarar även för kostnaden av installation av mätare. Nätmyndigheten ska kunna pröva skäligheten i dessa kostnader.

9.9.1 Alternativa lösningar

Alternativet till förslaget är inte införa rättigheten överhuvudtaget. Det innebär dock att den nationella lagstiftningen står i strid med EU-rätten.

Ett alternativ är att endast ge möjligheten att fritt välja elleverantör till elanvändare som är anslutna till icke koncessionspliktiga nät. Elanvändare som är anslutna till nät som borde ha nätkoncession, men av någon anledning inte har det skulle då gå miste om rättigheten att fritt välja elleverantör. Genom en definition av interna nät som innefattar samtliga nät som drivs utan nätkoncession kommer även elanvändare som är anslutna till nät som drivs utan stöd av nätkoncession i strid med ellagen att omfattas.

9.9.2 Effekter på elmarknadens effektivitet och sociala konsekvenser

Elanvändaren kan fritt välja elleverantör vilket bidrar till ökad konkurrens. Elanvändaren får rätt till information från elleverantören enligt kundbestämmelserna i ellagen och kan få incitament till bland annat minskad eller anpassad elkonsumtion.

9.9.3 Konsekvenser för berörda aktörer

Nät som drivs utan stöd av nätkoncession

Innehavaren av ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession kan få ökade kostnader för att upplåta nätet. Kostnaden kan, i den mån åtgärderna inte gynnar nätinnehavaren, debiteras elanvändaren. Kostnaden för byte eller installation av ny mätare och insamlingssystem uppskattas till minst 2 500 kr. (I intäktsramsregleringen för elnätsföretagen är schablonvärdet 2 095 kronor för en ny mätare, inklusive installation och insamlingssystem för att samla in mätvärden från mätaren, se prop. 2016/17:73 s. 20). Hur stora kostnaderna blir för mätning och rapportering beror på vilken typ av utrustning som innehavaren har. Om innehavaren inte lägger ut mätning och rapportering till nätkoncessionshavaren kan det uppstå en engångskostnad om cirka 100 000–500 000 kronor för anpassning av rapporteringssystem med mera. Det uppstår även en årlig kostnad för hantering och rapportering av mätdata. Den kan uppskattas till 10 000 kr – 50 000 kr beroende på hur många elanvändare som är anslutna till nätet.

Distributionsnätföretag

Det är sannolikt att många innehavare av nät som drivs utan stöd av nätkoncession inte har resurser, tekniska system, kunskap eller personal för att hantera mätning, avräkning och rapportering. Innehavaren ska därför kunna kräva att nätkoncessionshavaren för område eller linje bistår med detta. Den senare har redan kunskap och resurser för att göra detta. Koncessionshavarna kan få en merkostnad för utveckling av processer och IT-system för hantering av kunder i uttagspunkter i det interna nätet bakom detta näts uttagspunkt. Kostnaden

uppskattas till 50 000 – 200 000 kr (prop. 2016/17:73 s. 20). Om det uppstår en sådan merkostnad för nätkoncessionshavaren, som inte ryms inom nätavgiften, kan nätkoncessionshavaren debitera innehavaren för en del av den totala investeringskostnaden, som i sin tur kan debitera elanvändaren.

Elanvändare

Elanvändare som vill byta elleverantör får stå merkostnaden för installation av mätutrustning med mera och även merkostnaden för löpande mätning och rapportering, samt för de merkostnader som innehavaren kan ha för att upplåta nätet. Elanvändare kan få kostnaden prövad av Ei, vilket kan leda till att kostnaderna hålls på en rimlig nivå.

Andra företag

Elleverantörerna och energitjänsteföretag får tillgång till en ny marknad, vilket gynnar konkurrensen.

Ei och förvaltningsdomstolarna

Ei utövar tillsyn över bestämmelserna och kan få en ökad ärendetillströmning. Detta kan i sin tur leda till en ökad tillströmning av mål i domstol.

Övriga myndigheter

Övriga myndigheter påverkas inte.

9.9.4 Ikraftträdande och informationsinsatser

Marknaden behöver tid för att anpassa IT-system och rutiner till de nya bestämmelserna. Ikraftträdande föreslås ske den 1 januari 2025. Ikraftträdandet sammanfaller då med införandet av nya mätföreskrifter om fjärrmätning.

Rätten för elanvändare i ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession medför en avgörande skillnad för dessa elanvändare. Marknaden och särskilt elanvändare bör få information om denna rättighet i god tid före ikraftträdandet. Det kan ske genom informationsinsatser från Ei, men också genom andra marknadsaktörer som företräder kundintressen.

9.10 Överföring av el för någon annans räkning på interna nät

Kravet på att ett internt nät som används utan stöd av nätkoncession i vissa fall i sin helhet ursprungligen ska ha använts för överföring av el uteslutande för egen räkning tas bort. Det avser interna nät inom ett område för fritidsverksamhet, en industrianläggning eller en flygplats samt lågspänningsnät inom en jordbruksfastighet. Överföring för någon annans räkning ska få ske på dessa nät om det är lämpligt med hänsyn till hur överföringen påverkar den nätverksamhet som bedrivs av den berörda nätkoncessionshavaren och till kostnaderna för att

ansluta berörda elanvändare till det nät som används med stöd av nätkoncessionen.

Rätten att överföra el för någon annans räkning på interna nät utökas till att omfatta nät inom området för en allmän eller enskild institution.

9.10.1 Alternativa lösningar

Förslaget bygger inte på EU-lagstiftning och är således frivilligt att införa.

Enligt nuvarande lydelse får överföring av el för någon annans räkning på interna nät ske i vissa fall om det finns beaktansvärda skäl. För bedömningen är det i allt väsentligt två skäl som kan vägas mot varandra. Det ena är hur överföringen påverkar distributionsnätsföretaget och det andra är elanvändarens kostnad för anslutning till det koncessionerade nätet.

För nät inom ett område för fritidsverksamhet, en industrianläggning, en flygplats eller inom en jordbruksfastighet gäller dessutom att överföring för någon annans räkning få ske endast om nätet ursprungligen har använts uteslutande för egen räkning. Det är därmed inte möjligt att vid tidpunkten då innehavaren börjar använda sitt ledningsnät, ursprungligen för sin egen räkning, samtidigt skulle börja överföra el för någon annans räkning. Bestämmelsen undantar därmed samtliga nät som av någon anledning byggts om eller där en extern elanvändare anslutits inom området. Ledningar kan dock behöva byggas ut till nya och ändrade verksamheter inom området. Även ledningssträckningen kan behöva ändras. Om utbyggnad eller ändring av nätet sker i syfte att ansluta externa kunder blir ledningsnätet inom området koncessionspliktigt. Nuvarande bestämmelse innebär således en begränsning för en effektiv och flexibel nätanvändning.

För allmänna och enskilda institutioner är det i dag inte tillåtet att överföra el för annans räkning utan krav på nätkoncession. Här kan som exempel nämnas sjukhusområden som förutom huvudverksamheten även kan inhysa apotek, kioskverksamhet och andra aktörer med viss koppling till områdets huvudsakliga verksamhet. Det saknas skäl att behandla dessa verksamheter på annat sätt än områden för industrianläggningar, flygplatser och fritidsverksamhet.

9.10.2 Effekter på

Elmarknadens effektivitet

Förslaget underlättar en effektiv och flexibel användning av interna nät inom ett område för fritidsverksamhet, en industrianläggning, en institution eller en flygplats samt lågspänningsnät inom området för en jordbruksfastighet.

9.10.3 Konsekvenser för berörda aktörer

Distributionsnätsföretag

Varje utvidgning av undantagen från kravet på nätkoncession innebär en viss inskränkning av det lokala distributionsnätsföretagets monopol. De föreslagna ändringarna avser dock samlade områden där det redan idag finns interna nät. Påverkan på de lokala nätföretagen bör därför vara ytterst begränsad.

Transmissionsnätsföretag, leverantörer och övriga företag

Förslaget bedöms inte påverka dessa aktörer.

Kunder

Förslagen underlättar en effektiv och flexibel användning av de interna näten, vilket bör gynna de kunder, främst företag, som är anslutna till dessa nät. Kunder som vill driva en verksamhet inom området för en institution, till exempel ett apotek inom ett sjukhusområde, behöver inte begära att bli anslutna till det koncessionerade nätet. Det bör innebära en lägre avgift för anslutning till det interna nätet och lägre löpande avgifter för överföring av el.

Ei

Förslaget kommer att minska behovet av och förenkla bedömningar i ärenden om koncessionsplikt, eftersom kravet på att nätet ursprungligen i sin helhet ska ha använts uteslutande för egen räkning tas bort. Bedömningar kopplade till det kriteriet kommer således inte att behöva göras.

Domstolar

Ett tydligare regelverk som minskar behovet av avgöranden från Ei samt gör bedömningarna enklare bör innebära en marginell minskning av antalet mål hos Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt.

Övriga myndigheter

Förslaget bedöms inte påverka övriga myndigheter.

9.11 Undantag för energilagringsanläggningar, möjlighet till ö-drift och anslutningsledningar för enskilda anläggningar

Ett internt nät som används utan stöd av nätkoncession ska få byggas mellan anläggningar för produktion av el, energilagringsanläggningar eller anläggningar för produktion av el och energilagringsanläggningar.

Ett internt nät ska få byggas från en eller flera anläggningar för produktion av el, eller en eller flera energilagringsanläggningar till en anslutning till elnätet, en

anläggning för förbrukning av el eller en anläggning för omvandling av el till en annan energibärare, förutsatt att anslutningsledningen är kort.

Ett internt nät ska få byggas om det används för överföring av lokalkraft mellan närliggande produktions-, energilagrings- och överföringsanläggningar.

9.11.1 Alternativa lösningar

Förslaget bygger inte på EU-lagstiftning och är således frivilligt att införa.

Enligt ellagens lydelse fram till den 1 juli 2022 delades elektriska anläggningar in i anläggningar för produktion, överföring eller användning av el. Någon definition av vad som var en energilagringsanläggning för el fanns däremot inte, utan sådana anläggningar jämfördes i tillämpningen av ellagen med anläggningar för produktion av el. Från och med den 1 juli 2022 är bestämmelsen om indelning av elektriska anläggningar borttagen. Samtidigt infördes en definition av energilagringsanläggningar. Undantagsbestämmelsen bör därför ändras så att det tydligt framgår att den även framöver omfattar ledningar som binder samman energilagringsanläggningar eller produktionsanläggningar och energilagringsanläggningar. Annars kommer installation och anslutning av energilagringsanläggningar att missgynnas på ett sätt som inte var avsett.

Kravet på anslutning till elnätet infördes i bestämmelsen den 1 januari 2022 när den ändrades för att utvidga tillämpningen av undantaget till att även omfatta anslutningsledningar och samtidigt tydliggöra avgränsningen. Ändringen innebär dock oavsiktligt att produktionsnät med så kallad ö-drift utan koppling till ett annat elnät utesluts vid en strikt tolkning.

Bestämmelsen undantar idag endast ledningsnät mellan eller från *flera* anläggningar för produktion. Det saknas anledning att göra skillnad mellan en och flera anläggningar. Det har även visat sig praktiskt svårt att avgöra om det är fråga om en eller flera anläggningar. Det gäller både produktionsanläggningar och lagringsanläggningar. Utan en ändring kommer enstaka anläggningar att fortsatt missgynnas samtidigt som tolkningssvårigheterna kvarstår.

9.11.2 Förslagets effekter

Elmarknadens effektivitet

Utvecklingen torde gå mot att det i framtiden bli vanligare med sammankoppling av flera energilagringsanläggningar eller energilagringsanläggningar och produktionsanläggningar för att möta kraven på flexibilitet i elnäten, se till exempel punkt 5 Ökad flexibilitet och energilagring i Nationell strategi för elektrifiering:

En mer flexibel elanvändning är avgörande för elektrifieringen. Möjlighet till flexibilitet ska främjas vid nyanslutningar av elkrävande verksamheter, inklusive elektrolysörer och serverhallar. En hög grad av smart laddning och flexibel eluppvärmning ska realiseras. EU:s nya elmarknadsdirektiv genomförs för att riva hinder för nya aktörer och affärsmodeller på elmarknaden så att de kan bidra med innovativa lösningar för ökad flexibilitet. Digitala lösningar som kan ge bättre styrning, analys och optimering ska främjas. Nättariffer utvecklas för att främja en mer effektiv användning av elnätet.

Förslaget innebär att det blir enklare att ansluta energilagringsanläggningar, vilket i sin tur underlättar inmatning av väderberoende elproduktion.

Energijomställningen/klimatpolitiskt ramverk/miljömässiga konsekvenser

Nät med ö-drift torde idag vara ovanliga, men ett större behov kan uppstå inom de närmaste åren. Det kan handla om en vindkrafts- eller solcellspark som matar en förbrukningsanläggning (till exempel industri) eller en anläggning för omvandling av el till vätgas som sedan transporteras med rörledning eller tankbil. Vätgasens betydelse inom energisektorn lär öka under de kommande åren och EU-kommissionen har den 14 december 2021 lämnat förslag på ett gemensamt regelverk för gas där vätgas ingår. Det är olyckligt om ett krav på anslutning till ett annat elnät försvårar ö-drift, särskilt som kravet inte påverkar utbredningen av det interna nätet.

En ökad möjlighet till Ö-drift genom att ett internt nät inte behöver ha någon anslutning till det koncessionerade nätet medför att producerad energi kan lagras eller transporteras på annat sätt än genom överföring till det koncessionerade nätet.

9.11.3 Konsekvenser för berörda aktörer

Distributionsnätsföretag

Varje utvidgning av undantagen från kravet på nätkoncession innebär en viss inskränkning av det lokala nätföretagets monopol. Utvidgningen till anslutningsledning för enstaka anläggningar kan innebära ett marginellt minskat behov av anslutningar till det koncessionerade nätet.

Andra företag

Förslaget underlättar för elproducenter, särskilt för de som producerar vindkraft och solkraft. För solkraft kan det vara svårt att avgränsa vad som är en enstaka anläggning och för all väderberoende kraftproduktion kan energilager kopplade till produktionsanläggningarna vara intressant för att kunna bidra till en flexibel och planerbar inmatning av väderberoende elproduktion.

Kunder

Förslaget underlättar anslutning av enstaka produktionsanläggningar och energilagringsanläggningar, vilket kan vara av intresse även för privatpersoner och mindre företag.

Ei

Förslaget kommer att minska behovet av och förenkla bedömningar i ärenden om koncessionsplikt, eftersom undantaget förtydligas och förenklas. Bedömningar om till exempel att kunna jämställa en energilagringsanläggning med en produktionsanläggning eller att avgöra om det är en eller flera anläggningar kommer således inte att behöva göras.

Domstolar

Ett tydligare regelverk som minskar behovet av avgöranden från Ei samt gör bedömningarna enklare bör innebära en marginell minskning av antalet mål hos Mark- och miljödomstol en vid Nacka tingsrätt.

Övriga myndigheter

Övriga myndigheter berörs inte.

9.12 Undantag för fartygs elbehov

Bestämmelsen om ledningar som får byggas och användas utan nätkoncession enligt 22 b § punkt 1 i IKN-förordningen utvidgas till att även omfatta fartyg.

Förslaget underlättar att tillgodose elbehovet hos fartyg och därmed användningen av landström och laddström i linje med direktiv 2014/94/EU, som implementerats genom lag (2016:915) om krav på installationer för alternativa drivmedel och förordning (2016:917) om krav på installationer för alternativa drivmedel. Enligt direktivet artikel 4 punkt 5 ska medlemsstaterna prioritera installationen av landströmförsörjning i hamnar samt är el det första alternativa bränslet, bland flera alternativ, som räknas upp i direktivet artikel 2 punkt 1 vid avgränsning av vad som avses med alternativa bränslen.

9.12.1 Alternativa lösningar

Förslaget är en följd av bestämmelserna i direktiv 2014/94/EU. Alternativet att behålla en ordning med koncessionsplikt för dessa ledningar skulle medföra en ökad kostnad och riskera att leda till mindre miljövänliga alternativ där kraftförsörjningen genom dieselmotorer för transporter till sjöss och på inre vattenvägar, i synnerhet i havs- och inlandshamnar leder till dålig luftkvalitet, förorenade vattenmiljöer och höga bullernivåer.

9.12.2 Effekter på miljön

Förslaget bidrar till bättre luftkvalitet, minskade utsläpp i vattenmiljöer och minskade bullernivåer.

9.12.3 Konsekvenser för berörda aktörer

Distributionsnätsföretag

Utvidgningen av undantaget i 22 b § punkt 1 i IKN-förordningen till att även omfatta interna nät med syfte att tillgodose fartygs elbehov bedöms inte komma i konflikt med nätföretagens möjligheter att bedriva nätverksamhet inom de egna områdena för nätkoncession. Gemensamt för elnät inom hamnområden är att de har en begränsad utbredning och är tydligt avgränsade.

Transmissionsnätsföretag

Förslaget medför ingen påverkan för transmissionsnätsföretag.

Andra företag

När det gäller konkurrens mellan hamnar som kommer kunna erbjuda el för fartygs elbehov bedöms att större och mindre hamnar inte direkt kommer konkurrera med varandra. I stället har de olika roller i transportsystemet, större hamnar kan hantera stora import- och exportflöden medan mindre hamnar hanterar det motsatta.

Ei

Det utökade undantaget till att även omfatta ledningar som i huvudsak ska tillgodose fartygs elbehov visar att landström och laddström får användas utan krav på nätkoncession. El till för fartygs elbehov är som huvudregel avgränsad till ett hamnområde. I enskilda situationer kan vad som är tillåtet komma att prövas genom ett bindande besked på begäran från den som avser att bygga eller använda ett ledningsnät för fartygs elbehov eller på begäran från den som har nätkoncessionen i det aktuella området. I nuläget finns inte något som tyder på att Ei, med anledning av det föreslagna undantaget, kommer få en stor tillströmning av ärenden för att pröva undantaget. Det antas att redan idag så förekommer det överföring av el för fartygs elbehov främst användning av landström och att laddström befinner sig i en utvecklingsfas. I sammanhanget är det värt att belysa att i det fallet en begäran om bindande besked inkommer till myndigheten med fråga om ett ledningsnät är undantaget från kravet på nätkoncession blir det bindande beskedet vägledande för liknande situationer. Vägledande beslut och prejudicerande domar som kan komma har en begränsad effekt på den framtida ärendetillströmningen. De som är i behov av att bygga och använda ledningar för överföring av el till fartyg kommer förlita sig på det nya undantaget och hålla sig till det under förutsättning att det är tydligt vad som gäller. Endast i oklara

situationer om vad som gäller kommer begäran om bindande besked att ställas till Ei.

Domstolar

Utökningen av undantaget visar vad som gäller vilket kommer innebära att behovet av bindande besked, i den enskilda situationen i fråga om undantag, för fartygs elbehov inte kommer vara stor. Bedömningen om undantaget förväntas inte heller bli en betungande uppgift för Ei. Sammantaget bör det innebära att inte heller överklaganden och prövning i domstol kommer vara av betydande omfattning.

Övriga myndigheter

Frågor om ledningsrätt och elsäkerhetsfrågor kan uppkomma men bedöms inte bli av en sådan omfattning att det kommer ha påverkan på det ordinarie arbetet hos Lantmäterimyndigheten eller Elsäkerhetsverket.

9.13 Överföring till banvaktsstugor med mera

Bestämmelsen i 22 b § IKN-förordningen utökas med en ny tredje punkt till att omfatta undantag från kravet på nätkoncession för ledningar som tillgodoser elbehovet hos en byggnad eller anläggning som är ansluten till ett internt nät för järnvägsdrift om ledningarna var i bruk den 1 januari 1998. Undantaget kommer innebära att innehavaren (Trafikverket) av sådana elnät har möjlighet att överföra el för annans räkning utan nätkoncession men är inte tvungen till att göra det.

9.13.1 Konsekvenser

Ei

Genom att undantag införs i IKN-förordningen, för ledningar som tillgodoser elbehovet hos en byggnad eller anläggning som är ansluten till ett internt nät för järnvägsdrift om ledningarna var i bruk den 1 januari 1998, kommer dispens enligt 3 kap 7 § ellagen längre att behövas för sådana befintliga ledningar. Det innebär att Ei inte kommer behöva lägga ner tid på dispensärenden för ledningar som omfattas av den föreslagna undantagsregeln i IKN-förordningen.

Distributionsnätsföretag, transmissionsnätsföretag, elleverantörer, andra företag, domstolar och övriga myndigheter

Den föreslagna ändringen i 22 b § IKN-förordningen avser befintliga ledningar som varit i bruk sedan 1 januari 1998 och som fram till idag har använts utan nätkoncession varför någon tillkommande konsekvens på DSO, TSO, elhandlare, andra företag, domstolar och övriga myndigheter inte förväntas uppstå.

9.14 Sammanfattning av konsekvenser för berörda aktörer

Innehavare av slutet distributionssystem, som tas i drift efter den 1 januari 2024, omfattas av bestämmelserna i ellagen förutom de i förslaget givna undantagen. Det betyder att nätinnehavaren ska följa de flesta av de bestämmelser som gäller för nätföretag. De ledningar eller ledningsnät som är koncessionspliktiga får lättnader jämfört med distributionsnätföretag. Det ställer dock andra krav på innehavare av icke koncessionspliktiga nät, som i stället får anpassa sin verksamhet så att den uppfyller krav i ellagen. Elanvändare får större möjligheter att utöva sina kundrättigheter i de icke koncessionspliktiga näten. Andra aktörer som vill bli anslutna till ledningen eller ledningsnätet får rätt att bli det. Marknaden öppnas upp för leverantörer, eltjänsteföretag och aggregatorer på de icke koncessionspliktiga näten.

Elanvändares rätt att fritt välja elleverantör ställer nya krav på innehavare av nät som drivs utan stöd av nätkoncession. Innehavaren kan välja att anlita tjänsteföretag eller nätkoncessionshavaren för mätning och rapportering av mätresultat. Innehavaren kan debitera elanvändaren merkostnaden för mätning och rapportering samt för kostnaden för upplåtelse av nätet. Innehavaren får en ökad administration, men bör inte drabbas av ökade kostnader.

Elanvändarnas ställning på marknaden förstärks eftersom de fritt kan välja elleverantör. Elanvändaren får stå kostnaden för installation av mätare och för de merkostnader som innehavaren av nätet har. Kostnaderna kan bestå i montering och inkoppling av mätare och annan tillhörande utrustning som gör mätningen möjlig. Befintlig ledning kan behöva dras om eller förstärkas för att möjliggöra mätning. Detta kan ha en begränsande effekt på viljan att byta elleverantör.

9.15 Finansiering av förslagen

Ei får nya arbetsuppgifter genom prövningen av bindande besked och klassificering, efter begäran eller i samband med tillsyn. Prövningen kräver resurstillskott av jurister och tillsynen kräver tillskott av jurister, ekonomer eller analytiker.

Ei ska även fatta beslut om skäligheten i avgifter. Även detta medför en ökad arbetsbörda och kräver resurstillskott i form av jurister, ekonomer eller analytiker.

Ei får även en utökad tillsyn när det gäller kundens rätt till byte av elleverantör i nät som inte drivs med stöd av nätkoncession.

Det som krävs för att Ei ska kunna fullgöra de tillkommande uppgifter är en resursförstärkning med en jurist och en analytiker, totalt två heltidstjänster. Totalkostnaden för två tjänster inklusive arbetsplatser och kontorsmaterial

uppskattas till 2,5 mkr. Ei:s anslag bör ökas i motsvarande mån för budgetåret 2024.

Domstolarna påverkas, men den ökade målstillströmningen bör kunna hanteras inom befintligt budgetanslag.

9.16 Uppföljning

Förslagen om införande av slutna distributionssystem följs upp genom ärenden som rör bindande besked ifråga om en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem, tillsyn och på längre sikt genom analyser av förslagets effekt på marknaden.

Förslaget om rätten till byte av elleverantör bör följas upp genom tillsyn och på längre sikt genom analyser av förslagets effekt på marknaden.

Förslagen som rör ändringar i IKN-förordningen följs upp av Ei genom prövning av ärenden om bindande besked i fråga om starkströmsledning omfattas av undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen och tillsyn.

10 Författningskommentarer

10.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

2 a kap. Slutna distributionssystem

1 § Med ett slutet distributionssystem avses en ledning eller ett ledningsnät som överför el inom ett väl avgränsat och geografiskt begränsat område för industri eller handel, eller där gemensamma tjänster erbjuds. Detta gäller om

1. elanvändarnas verksamhet eller produktionsprocesser är integrerade av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl, eller
2. överföring huvudsakligen sker till innehavaren av det slutna distributionssystemet eller till företag som är anknutna till denne.

Paragrafen är ny och innehåller en definition av slutna distributionssystem. Definitionen följer i allt väsentligt den i artikel 38 i elmarknadsdirektivet.

Överväganden finns i avsnitt 6.1.

Bindande besked

2 § Nätmyndigheten ska i det enskilda fallet ge ett bindande besked i frågan om en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem enligt 1 §.

Ett sådant besked får begäras av

1. innehavaren av ledningen eller ledningsnätet,
2. innehavaren av nätkoncession för område där ledningen eller ledningsnätet finns, eller
3. en elanvändare som är ansluten till ledningen eller ledningsnätet.

Paragrafen är ny och anger att nätmyndigheten ska ge bindande besked i fråga om en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem. Bindande besked ska ges efter ansökan av innehavaren av nätet, nätkoncessionshavaren eller en elanvändare i det slutna distributionssystemet.

Klassificering som ett slutet distributionssystem

3 § Nätmyndigheten får i det enskilda fallet fastställa att en ledning eller ett ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem enligt 1 §.

Paragrafens första stycke är nytt och innehåller en bestämmelse om att nätmyndigheten i det enskilda fallet får fastställa att en ledning eller ledningsnät utgör ett slutet distributionssystem. I praktiken innebär det en rätt för nätmyndigheten att efter inledd tillsyn fatta ett sådant beslut.

Överväganden finns i avsnitt 6.3.

Skyldigheter för slutna distributionssystem

4 § Innehavaren av ett slutet distributionssystem ska vid tillämpning av denna lag anses vara ett distributionsnätsföretag som bedriver nätverksamhet.

Utöver detta ska vad som anges i denna lag om innehavare av nätkoncession tillämpas för innehavare av ett slutet distributionssystem.

Paragrafens första stycke är nytt och innehåller en bestämmelse som likställer ett slutet distributionssystem med ett distributionsnätsföretag som bedriver nätverksamhet. Det betyder att ett slutet distributionssystem enligt denna paragraf får samma skyldigheter som ett distributionsnätsföretag.

Andra stycket är nytt och innehåller en bestämmelse som anger att ett slutet distributionssystem även likställs med innehavare av nätkoncession. Därmed omfattas ett slutet distributionssystem av anslutningsskyldigheten i 4 kap. § 1 ellagen.

Överväganden finns i avsnitt 6.2.

5 § Innehavaren av ett slutet distributionssystem får tillfälligt överföra el till ett fåtal konsumenter som har anställning hos innehavaren eller annan liknande koppling.

Paragrafen är ny och följer av artikel 38.4 i elmarknadsdirektivet.

Av bestämmelsen följer att distributionssystemet kan klassas som ett slutet distributionssystem även om överföring sker till ett litet antal hushåll som har anställning hos eller liknande koppling till ägaren till distributionssystemet och som befinner sig inom det område som får el levererad.

Överväganden finns i avsnitt 6.2.

Undantag från bestämmelser i ellagen

6 § Bestämmelserna i 3 kap. 3, 4, 12, 15, 16, 18, 19, 39, 45 och 46 §§, 5 kap. samt 10 kap. ska inte tillämpas för ett slutet distributionssystem.

Paragrafen är ny och innehåller en uppräknig dels av de undantag som får göras enligt artikel 38 i elmarknadsdirektivet, dels av de undantag som bör göras från nationella bestämmelser.

Överväganden finns i avsnitt 6.4.

Prövning av nättariffer

7§ Nätmyndigheten ska på begäran av en elanvändare pröva de metoder som används för att beräkna de avgifter som tillämpas för elanvändare anslutna till det slutna distributionssystemet.

Nätmyndigheten ska godkänna de metoder som används för att beräkna avgifter enligt första stycket om metoderna leder till att avgifterna är skäliga samt utformas på ett objektivt och icke-diskriminerande sätt.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser som motsvarar de i artikel 38 i elmarknadsdirektivet om rätten för en elanvändare att få en prövning av avgifterna av nätmyndigheten.

Överväganden finns i avsnitt 6.5.

4 kap. Anslutning till elnätet och överföring av el

Val av elleverantör för användare på interna nät

45 § En innehavare av ett internt nät ska upplåta nätet för att användare som är anslutna till nätet ska kunna byta elleverantör. Men internt nät avses ett nät som används utan stöd av nätkoncession.

Paragrafen är ny.

Första stycket innehåller en bestämmelse om att en elanvändare som är ansluten till ett nät som används utan stöd av nätkoncession har rätt att välja elleverantör. Bestämmelsen innebär en förstärkning av elanvändares rättigheter och marknadsaktörers möjlighet att nå elanvändare med sina tjänster. Bestämmelsen innebär en implementering av artikel 4 i elmarknadsdirektivet.

Paragrafens andra stycke anger att innehavaren av ett nät som används utan stöd av nätkoncession ska upplåta sitt nät för att möjliggöra ett fritt val av elleverantör.

Överväganden finns i avsnitt 6.6.1.

46 § Nätkoncessionshavaren ska, om innehavaren av det interna nätet begär det, mot skälig ersättning ansvara för mätning och rapportering av mätresultat i en elanvändares uttagspunkt.

En innehavare av ett internt nät som själv ansvarar för mätning och rapportering av mätresultat ska omfattas av det som enligt 6, 8 och 11 kap. ellagen gäller för ett nätföretag.

Paragrafen är ny.

Första stycket innehåller en bestämmelse om att innehavaren av ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession kan begära att nätkoncessionshavaren, för linje eller område beroende till vilken nätet är anslutet, ska ansvara för mätning och rapportering av mätresultat.

Andra stycket anger att innehavaren av ett nät som drivs utan stöd av nätkoncession måste följa bestämmelserna i 6, 8 och 11 kap. ellagen om den väljer att själv hantera mätning och rapportering av mätresultat.

47 § Innehavaren av ett internt nät får debitera elanvändaren för de kostnader som upplåtelsen av nätet och mätning och rapportering av mätresultat medför.

Paragrafen är ny och innehåller en bestämmelse som ger innehavaren av ett nät som används utan stöd av nätkoncession rätt att debitera elanvändaren för de kostnader som upplåtelsen kan medföra. Det rör sig om kostnader för till exempel mätutrustning, upprättande av mätpunkt och eventuellt nya ledningar. Kostnaderna kan även innefatta anlåtande av tjänsteföretag eller nätkoncessionshavaren med stöd av 46 § första stycket.

Överväganden finns i avsnitt 6.6.2.

48 § Nätmyndigheten ska ta upp en tvist om vilka kostnader som får debiteras enligt 47 §.

En tvist ska dock inte prövas om ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätinnehavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till den berörda parten under partens senaste kända adress.

Paragrafen är ny och innehåller en bestämmelse om att nätmyndigheten ska pröva tvister om vilka kostnader som elanvändare bör kunna debiteras enligt 46 §. Bestämmelsen är utformad på samma sätt som till exempel 3 kap. 44 §, 4 kap 13 § och 6 kap. 8 § ellagen.

Överväganden finns i avsnitt 6.6.

11 Referenser

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, när det gäller gemenskaper för förnybar energi

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU av den 22 oktober 2014 om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen

Regeringens proposition (2021/22:153) Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet

Regeringens proposition (2020/21:124) Genomförande av ändringar i energieffektiviseringsdirektivet om värme, kyla och tappvarmvatten för hushållsbruk

Regeringens proposition (2019/20:65) En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan

Regeringens proposition (2016/17:73) Funktionskrav på elmätare

Regeringens proposition (2010/11:70) Tredje inre marknads paketet för el och naturgas

Regeringens proposition (2009/10:144) Bättre skattemässiga förutsättningar för biogas samt för landansluten el till fartyg i hamn

Regeringens förordningsmotiv (Fm 2007:1) Icke koncessionspliktiga elnät

Sveriges handlingsprogram för infrastrukturen för alternativa drivmedel i enlighet med direktiv 2014/94/EU. Bilaga till Protokoll II 8 vid regeringssammanträde den 17 november 2016, N2016/07176/MRT m.fl.

Regeringskansliet Faktapromemoria Översyn av direktivet om utbyggnad av infrastrukturen för alternativa bränslen (2020/21:FPM141).

Elvägsutredningen, SOU 2021:73, Regler för statliga elvägar

Transportstyrelsens riktlinjer och rekommendationer för anslutningar av fartyg och fritidsbåtar till landbaserat elnät, utgiven 2021-02-20 (TSG 2018-735).

Sjöfartsverkets rapport Fossilfri flotta – regeringsuppdrag att analysera och föreslå hur myndighetens båt- och fartygsflotta ska kunna bli fossilfri, utgiven i januari 2021 (20-02039).

Energimarknadsinspektionens rapport Ren energi inom EU - Ett genomförande av fem rättsakter - Ei R2020:02

Bilaga 1 Internationell jämförelse

Inledning

I denna bilaga redogörs kort för hur andra länder inom EU, men även Storbritannien såsom tidigare EU-medlem, i sin nationella lagstiftning har införlivat artikel 4 om byte av elleverantör och artikel 38 om slutna distributionssystem. I redogörelsen berörs även förekomsten av motsvarigheter till icke-koncessionspliktiga nät.

Jämförelsetabell

Land	Definition	Ansökan	Ellagen tillämplig	Undantag
FIN	Enligt art 28	Ja, ett förenklat tillståndsförfarande, behöver inte uppfylla de allmänna tekniska, ekonomiska och organisatoriska kraven	Ja	Ja, direkt tillämpliga
FRA	Enligt art 28	Ja, samma tekniska krav och säkerhetsvillkor, tillståndet gäller i två år	Ja + särskilda bestämmelser om vad operatören ska säkerställa, användarna ska kunna välja elleverantör	Ja, på ansökan undantas vissa skyldigheter och förbud
NL	Enligt artikel 38	Ja	Ja	Ja
DE	Enligt art 28	Ja, enligt särskilda regler	Ja + tillsynsmyndigheten får granska nätavgifterna	Ja, direkt tillämpliga
GB	Enligt artikel 28	Ja	Ja	Ja
GR	Enligt artikel 28	Ja	Ja	Ja

Finland

Slutna distributionsnät för el regleras i 2 kap. 11 § elmarknadslagen ([9.8.2013/588](#)). Elnätstillstånd för slutna distributionsnät kan beviljas på ansökan av den som uppfyller definitionen av ett slutet distributionsnät och vars elnätverksamhet uppfyller rekvisitet för tillståndspliktig elnätverksamhet men vars användningsändamål och användarkrets i själva verket inte har de särdrag som är typiska för egentlig elnätverksamhet. Sökanden ska således utöva elnätverksamhet i ett distributionsnät eller högspänningsdistributionsnät inom ett

geografiskt avgränsat område för industriell verksamhet eller näringsverksamhet eller område där gemensamma tjänster tillhandahålls så länge nätet inte levererar el till konsumenter. Förutsättningarna för tillstånd är att 1) driften eller produktionsprocessen hos nätanvändarna av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl bildar en gemensam helhet, eller 2) nätet distribuerar el i första hand till nätets ägare eller innehavare eller till ett till ägaren eller innehavaren anknutet företag. För att elnätstillstånd för slutna distributionsnät ska beviljas sökande inom vars elnät el levereras till konsumenter måste det vara fråga om elleverans till ett litet antal konsumenter som har sådana förbindelser med sökanden som baserar sig på ett anställningsförhållande eller motsvarande förbindelser.

Innehavare av slutna distributionsnät omfattas av ett enklare tillståndsförfarande. Den som ansöker om elnätstillstånd för slutna distributionsnät behöver inte uppfylla de allmänna tekniska, ekonomiska och organisatoriska kraven.

De bestämmelser som gäller nätinnehavare tillämpas som huvudregel på slutna distributionsnät och deras innehavare.⁸ Finland har dock utnyttjat möjligheten i elmarknadsdirektivet att göra undantag från vissa föreskrivna krav som gäller distributionsnät. Det anges således uttryckligen i 62 § elmarknadslagen att slutna distributionsnät och innehavare av sådana faller utanför tillämpningsområdet av följande bestämmelser. ([4.5.2018/287](#))

23 § – Anskaffning av förlustenergi för elnätet - Nätinnehavaren ska skaffa energi för att täcka överföringsförluster i sitt elnät och reservkraft för driften av sitt elnät i enlighet med öppna, icke-diskriminerande och marknadsbaserade förfaranden.

26 a § – Höjning av avgifter för elöverföring och eldistribution - Nätinnehavaren får höja sina avgifter för elöverföring och eldistribution med högst 8 procent jämfört med de avgifter som nätinnehavaren tagit ut för elöverföring och eldistribution under de tolv månader som omedelbart föregår höjningen.

27 § 3 mom. – Publicering av försäljningsvillkor och nyckeltal för nättjänster - Nätinnehavaren ska publicera uppgifter om prisnivån på sina nättjänster, nätverksamhetens effektivitet, kvalitet och lönsamhet, utveckling av elnät och sådana nyckeltal för sitt elnät som beskriver verksamheten på elmarknaden.

28 § – Nätinnehavarens beredskapsplanering

29 § – Nätinnehavarens samarbetskyldighet vid störningar

⁸ Enligt 2 § 2 mom. tillämpas elmarknadslagens bestämmelser om nätinnehavare på näringsidkare som utövar tillståndspliktig elnätsverksamhet och i sin besittning har ett elnät i Finland, om inte Energimarknadsverket har fattat ett beslut om att befria nätinnehavaren från tillståndsplikten.

29 a § – Nätinnehavares skyldighet att sörja för riskhanteringen i fråga om kommunikationsnät och informationssystem samt anmälan om störning i informationssäkerheten

50–53 §§ – Kvalitetskrav i fråga om högspänningsdistributionsnätets och distributionsnätets funktion, Utvecklingsplan för distributionsnät och Anslutningsvillkor.

53 a § – Anslutning av kraftvärmeproduktion och småskalig elproduktion till nätet

54–57 a §§ – Tidsfördelning i fråga om eldistributionstjänster i distributionsnätet, Prissättning av eldistribution i distributionsnät oberoende av avstånd, Specialbestämmelser som gäller nättjänstavgifter för elproduktion, Distributionsnätsinnehavarens fakturor och Betalningssätt.

58 § – Distributionsnätsinnehavarens skyldighet att ge nätanvändarna anvisningar i fråga om beredskap

59 § – Distributionsnätsinnehavarens information till nätanvändarna vid störningar.

Frankrike

Frankrike har ratificerat bestämmelserna i artikel 28 i direktiv 2009/72/EG genom att anta förordning nr 2016-1725 av den 15 december 2016 om slutna distributionssystem. Dessa bestämmelser kodifieras i artiklarna L. 344-1 till L. 344-13 i den franska energilagen ([Code de l'énergie](#)). Ett slutet distributionsnät för el definieras som ett distributionsnät som transporterar elektricitet inom en geografiskt begränsad plats och som levererar till en eller flera användare som bedriver verksamhet av industriell, kommersiell eller delad art och som inte utgör bostäder. Vidare ska det uppfylla ett av följande två villkor. 1) Användarnas produktionsprocess motiveras av specifika skäl relaterade till teknik eller säkerhet. 2) Nätet distribuerar huvudsakligen el till nätets ägare eller förvaltare eller till dem anknutna företag. Ett slutet distributionsnät får dock som undantag distribuera el till bostadskunder som är anställda av nätägaren eller motsvarande och bosatta inom distributionsnätet. Anslutningen till ett slutet distributionsnät får däremot inte utgöra ett hinder för användarna att fritt välja elleverantör. Den får inte heller vara ett hinder för rätten att delta i mekanismerna för justering eller reservkraft, och inte heller för rätten att delta i mekanismerna för konsumtionseffekter.

Driften av ett slutet distributionsnät ska anförtros en operatör som ska säkerställa konstruktionen och kvaliteten i nätet och avstå från diskriminering mellan användarna av nätet. Operatören ska vidare vid var tid säkerställa balansen och

täcka elförluster samt upprätthålla reservkapacitet. Detta är dock något som det går att begära undantag från. Operatören ska också ge användarna av nätverket möjlighet att utnyttja nödvändig information för effektiv åtkomst. Operatören ska genomföra energieffektivitetsåtgärder och främja införandet av förnybar energi i det slutna distributionsnätet. Slutligen ska operatören vid behov utöva redovisningsverksamhet för de användare som är anslutna till nätverket.

Den som har för avsikt att driva ett slutet distributionsnät måste ansöka om ett tillstånd från den administrativa myndigheten. Det slutna distributionsnätet måste uppfylla samma tekniska villkor och säkerhetsvillkor som de som gäller för distribution av el. Tillståndet gäller i två år och kan förnyas under samma förhållanden. Operatören kan begära undantag från tillämpningen av några skyldigheter och förbud enligt energilagen. Det gäller som ovan nämnts skyldigheten att säkerställa balansen, täckningen av elförluster och upprätthållande av reservkapacitet, förbudet mot att äga, utveckla eller driva energilagransanläggningar i elsystemet, samt förbudet mot att utveckla, hantera eller driva laddningspunkter för elfordon.

Tyskland

Artikel 28 i elmarknadsdirektivet har genomförts och återspeglas i stor utsträckning i 110 § i den tyska energilagen ([Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung](#)). Tillsynsmyndigheten får på ansökan av nätoperatören klassificera ett energiförsörjningsnät som distribuerar energi till kunder i ett geografiskt begränsat industri- eller kommersiellt område eller ett område där tjänster delas som ett slutet distributionsnät, om aktiviteter eller produktionsprocesser för användarna i nätverket är länkade av specifika tekniska eller säkerhetsskäl, eller om nätverket distribuerar främst energi till nätägaren eller operatören eller till företag som är anslutna till dem. Klassificeringen görs endast om inga hushåll står som mottagare av leveransen eller endast ett fåtal sådana slutkonsumenter om de har ett anställningsförhållande eller därmed jämförbart förhållande med ägaren eller operatören av det slutna distributionsnätet.

Varje nätanvändare av ett slutet distributionsnät kan begära att tillsynsmyndigheten granskar nätanvändningsavgifterna. Dessa förutsätts uppfylla kraven enligt energilagen om operatören av det slutna distributionsnätet inte kräver en högre avgift än operatören av energiförsörjningsnätet uppströms.

Den tyska energilagen anger uttryckligen vilka bestämmelser som inte gäller vid driften av ett slutet distributionsnät.

§ 12h – Marknadsbaserad upphandling av systemtjänster som inte är frekvensbundna

§ 14 Absatz 1b – Publicera nätverkskartor med flaskhalsregionerna i sitt högspänningsnät och deras planeringsgrunder för utveckling av in- och utmatning

§ 14a – Kontrollerbara konsumentenheter i lågspänning, reducerad debitering

§ 18 – Allmän anslutningsplikt

§ 19 – Tekniska föreskrifter

§ 21a Absatz 1 – Lagkrav för incitament för effektiv tjänsteleverans

§ 22 Absatz 1 – Upphandling av energi för att ge kompensation

§ 23a Absatz 2 – Godkännande av avgifter för nätverksåtkomst

§ 32 Absatz 2 – Föreningars anspråk på föreläggande och skadeståndsansvar

§ 33 – (Vorteilsabschöpfung durch die Regulierungsbehörde) Tillsynsmyndigheten kan beordra återvinning av den ekonomiska fördelen och beordra företaget att betala motsvarande summa pengar.

§ 35 – Övervakning och information

§ 52 – Skyldigheter att rapportera i händelse av leveransstörningar.

Storbritannien

I Storbritannien finns särskilda bestämmelser för slutna distributionssystem, men också möjlighet till undantag från licens eller koncession. Undantaget för distribution är tänkt att användas restriktivt. Kunder i ett undantaget system såväl som ett slutet system har rätt att byta elleverantör och ge tredje part tillträde.

Bestämmelser om slutna distributionssystem finns i The Electricity and Gas (Internal Markets) Regulations 2011.

Byte av elleverantör

När det gäller byte av elleverantör och tredje parts tillträde får en kund som är ansluten till ett system som är undantaget från koncession begära att få elleverans från en tredjepartsleverantör. Innehavaren av systemet ska då inom viss tid informera kunden huruvida tillträde är möjligt med hänsyn till kapacitet och om så är fallet tillhandahålla information till tredjepartsleverantören. Om inte annat följer av bestämmelserna skall innehavaren av undantaget för distribution ge tredjepartsleverantören sådant tillträde till sitt distributionssystem som är nödvändigt för att tredjepartsleverantören skall kunna leverera el till kunden. Tvist om anslutning prövas av tillsynsmyndigheten.

Slutna distributionssystem

Enligt avsnitt 12 i The Electricity and Gas (Internal Markets) Regulations 2011 får en innehavare av ett system som är undantaget från koncession hos tillsynsmyndigheten ansöka om att systemet ska klassificeras som ett slutet distributionssystem.

Tillsynsmyndigheten ska klassificera distributionssystemet som ett slutet distributionssystem om myndigheten anser att samtliga följande kriterier är uppfyllda:

(a) distributionssystemet inte används för att leverera el till hushållskunder eller används för att försörja färre än 50 hushållskunder som

(i) är anställda hos, eller arbetar för eller på annat sätt tillhandahåller tjänster till, innehavaren av distributionsundantaget eller en person som är närstående till innehavaren av distributionsdispensen, och

ii) ta emot en leverans av el som helt eller huvudsakligen kommer från en produktionsstation som är inbyggd i distributionssystemet,

Distributionssystemet används helt eller huvudsakligen för distribution av el inom en geografiskt fristående plats för industriella, kommersiella eller delade tjänster och är inte integrerat med något distributionssystem som drivs eller kontrolleras av en eldistributör, eller något överföringssystem som drivs eller kontrolleras av innehavaren av en överföringslicens. och

(c) distributionssystemet helt eller huvudsakligen används antingen

i) av systemanvändare vars företag av tekniska eller säkerhetsrelaterade skäl har drifts- eller produktionsprocesser som är integrerade med dem som tillhör andra systemanvändare av det distributionssystemet, eller

ii) i syfte att leverera el till lokaler som ägs eller utnyttjas av innehavaren av undantaget för distribution eller av en person som är närstående till innehavaren av undantaget för distribution.

Tillsynsmyndigheten ska underrätta nätinnehavaren om beslutet. Nätinnehavaren ska i sin tur i varje kontakt med sina kunder upplysa om att systemet utgör ett slutet distributionssystem.

Kunder som är anslutna till slutna distributionssystem kan begära tillsynsmyndighetens prövning av metoden av beräkning för tarifferna.

En innehavare av ett slutet distributionssystem är skyldig att underrätta tillsynsmyndigheten om förändrade förhållanden som kan påverka systemets status som ett slutet distributionssystem.

Nederländerna

Nederländerna har genomfört artikel 38 i sin nationella lagstiftning. Av artikel 15 i den nederländska ellagen framgår att den nederländska myndigheten för konsumenter och marknader (ACM) på begäran av nätinnehavaren får bevilja undantag från kravet på tillstånd att uppträda som en systemansvarig nätoperatör för en ägare av ett annat nät än det nationella högspänningsnätet.

Förutsättningarna är följande:

- a. nätanvändarnas drift eller produktionsprocess för att identifiera specifika tekniska om säkerhetsskäl är integrerade eller om nätet i första hand distribuerar el för ägaren av detta nät eller anknutna företag,
- b. sökanden inte är nätoperatör och inte är ansluten till en nätoperatör i ett sådant koncernföretag som avses i artikel 24b i del 2 i den nederländska civillagen,
- c. nätverket inom ett geografiskt avgränsat industriområde, kommersiellt läge eller plats med delade tjänster och som bara är teknisk, organisatorisk eller funktionell är ansluten,
- d. färre än 500 kunder är anslutna till nätverket,
- e. nätet inte levererar el till slutliga hushållskunder, såvida inte används tillfälligt av ett litet antal hushållsslutkunder som arbetar är med eller har liknande förbindelser med nätägaren, och
- f. Nätets säkerhet och tillförlitlighet är tillräckligt garanterad.

Tillsynsmyndigheten ska efter ansökan fatta beslut inom sex månader, men med möjlighet till ytterligare sex månaders förlängning. Tillsynsmyndigheten kan i samband med beslutet om undantag från tillstånd besluta om undantag och begränsningar för det slutna systemet. Dessutom är ett slutet distributionssystem undantaget från vissa bestämmelser i den nederländska ellagen. Undantagen motsvarar de som är tillåtna enligt artikel 38. Tillsynsmyndigheten har också möjlighet att pröva metoden för bestämmande av extern kunds tariff.

Ett beslut om undantag från tillstånd kan återkallas om systemet inte längre uppfyller de villkor som avses i första stycket, nätinnehavaren agerar i strid med föreskrifter och begränsningar som beslutats av tillsynsmyndigheten eller har lämnat oriktiga eller ofullständiga uppgifter i ansökan om undantag.

Grekland

Grekland har implementerat artikel 28 i direktiv 2009/72/EC (som ersattes av artikel 38 i elmarknadsdirektivet) genom artikel 131 i den grekiska ellagen (4001/2011). Den grekiska tillsynsmyndigheten får enligt punkten 5 utfärda ett beslut om att klassificera ett system som distribuerar el till ett geografiskt begränsat industriellt, kommersiellt eller gemensamt område och som, om inte annat följer av punkt 8, inte levererar till hushållskonsumenter, som ett slutet distributionssystem om

- a) infrastrukturen och anläggningarna i systemet i fråga inte är integrerade i det grekiska eldistributionssystemet i den mening som avses i definitionen i artikel 2,
- b) Av särskilda tekniska skäl eller säkerhetsskäl konsolideras den verksamhet eller de produktionsprocesser som bedrivs av användarna av systemet eller
- c) systemet distribuerar el huvudsakligen till systemets ägare eller systemansvarige eller anknutna företag.

Enligt punkten 6 ska beslutet innehålla uppgift om den person som driver det slutna distributionssystemet (den systemansvarige för slutna distributionssystem), dennes uppgifter, rättigheter och skyldigheter samt de villkor och andra uppgifter som behövs för att reglera driften av det slutna distributionssystemet på ett sätt som liknar driften av det grekiska eldistributionssystemet, med beaktande av de särskilda egenskaperna hos det slutna distributionssystemet och de användare som betjänas. Tillsynsmyndigheten kan klassificera flera system i ett och samma beslut.

Enligt punkten 7 får tillsynsmyndigheten på ansökan utfärda ett beslut som undantar nätinnehavaren från kravet på att erhålla godkännande från tillsynsmyndigheten beträffande systemtillträdespriser och de metoder som används för att beräkna dem före idrifttagning. För att erhålla ett undantag övervägs huruvida det är lämpligt att tillämpa förfarandet för godkännande av tillträdespriser, med särskild hänsyn till arten av förhållandet mellan användarna av systemet, å ena sidan, och mellan dess ägare och operatör, å andra sidan, och eventuellt ömsesidigt beroende mellan deras verksamheter. Det förfarande som beskrivs i artikel 140 för godkännande av tillträdespriser och den metod som används för att beräkna dem ska aktiveras av RAE på begäran av användaren av ett slutet distributionssystem som beviljats undantag i enlighet med ovanstående.

Enligt punkten 8 gäller möjligheten att klassificera ett system som ett slutet distributionssystem och undanta den systemansvarige i enlighet med punkt 7, även när systemet tillfälligt används av ett litet antal inhemska konsumenter som

har ett anställningsförhållande eller liknande förhållande till ägaren av systemet inom det område som det betjänar.

Enligt punkten 9 ska bestämmelserna i punkterna 5-8 inte tillämpas på distributionssystemet på Atens internationella flygplats, som regleras särskilt i punkterna 1-4.

Artikel 17 handlar om drift av slutna distributionssystem. Första punkten anger att tillsynsmyndighetens beslut om klassificering av slutna distributionssystem och vem som är innehavare ska offentliggöras i Statens officiella tidning. I beslutet skall anges ansvar, skyldigheter och rättigheter för systemansvariga för slutna distributionssystem samt de villkor och närmare bestämmelser som behövs för att reglera hur de ovan nämnda slutna distributionssystemen skall fungera.

Tillsynsmyndigheten kan beslut om undantag från skyldigheten att ansökan om att anslutnings- och förbrukningsavgifter i förväg ska godkännas av tillsynsmyndigheten. Varje användare av ett slutet distributionssystem som beviljats undantag i enlighet med ovanstående kan ansöka om att tillsynsmyndigheten ska godkänna anslutnings- och förbrukningsavgifterna och den beräkningsmetod som tillämpas av den systemansvarige för slutna distributionssystem.

Bilaga 2

Interna nät som är slutna distributionssystem

Typ av elnät	Bestämmelse	Slutet distributionssystem (SDS)
Interna nät inom vissa områden		
Internt nät på och inom en byggnad	5 §	Byggnader som har kommersiell verksamhet till exempel handelsplatser
Ett inhägnat område som är avsett för innehavarens egen räkning och dit allmänheten inte äger tillträde	7 §	Inte SDS
Området för en industrianläggning	8 §	Industriområde
Området för en allmän eller enskild institution	9 §	Sjukhusområde är inte SDS varför implementeringen av artikel 38 fordrar ändring i den så kallade IKN-förordningen
Området för en flygplats	10 §	Flygplatsområde
Området för en byggarbetsplats eller annat tillfälligt arbetsställe	11 §	Inte SDS
Området för en jordbruksfastighet	12 §	Eventuellt
Anläggning inom totalförsvaret	14 §	Inte SDS
Område för fritidsverksamhet	16 §	Idrottsplats, motorbana, ridhus, travbana, motorbana, nöjesparker, campingplatser och liknande
Området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande	17 §	Inom område för marinor och gästhamnar
Området för en begravningsplats	18 §	Inte SDS
Området för en handelsträdgård	19 §	Inte SDS
Vissa typer av interna nät		
Telekommunikationssystem	20 §	Inte SDS
Internt lågspänningsnät som uteslutande används för signal-, manöver- eller mätändamål	21 §	Inte SDS
Driften av en belysningsanläggning	22 §	Inte SDS
Förbinder två eller flera elektriska anläggningar för produktion	22 a §	SDS
Fordons elbehov	22 b § 1	

Typ av elnät	Bestämmelse	Slutet distributionssystem (SDS)
<p>Elbehovet för en trafikled eller en kommunal väg med tillhörande anläggningar i omedelbar närhet av trafikleden eller den kommunala vägen</p>	<p>22 b § 2</p>	
<p>Delning av energi inom nätinnehavarens fastighet, och mellan byggnader och anläggningar som var för sig även har en anslutning till en ledning eller ett ledningsnät som används med stöd av nätkoncession.</p>	<p>22 c §</p>	<p>Byggnader och anläggningar i nät som delar på energi är SDS om de ingår i någon i denna tabell nämnda SDS.</p>

